

TAKAS, SAKLAMA VE OPERASYON İŞLEMLERİ

Ders Kodu: 1012

Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 1 Sınavı,
Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 2 Sınavı,
Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Sınavı

Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları

TAKAS, SAKLAMA VE OPERASYON İŞLEMLERİ

Ders Kodu: 1012

Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 1 Sınavı

Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 2 Sınavı

Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Sınavı

Bu çalışma Takasbank Uzmanları tarafından hazırlanmıştır.

Bu kitabın tüm yayın hakları Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş. 'ye aittir. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş. 'nin izni olmadan hiç bir amaçla çoğaltılamaz, kopya edilemez, dijital ortama (bilgisayar, CD, disket vb) aktarılamaz.

Ekim 2014

SINAV ALT KONU BAŞLIKLARI

1. Takas, Saklama ve Operasyon İşlemleri

1.1. Takas, Saklama ve Kaydileştirme Düzenlemeleri

1.1.1. Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında

Genel Yönetmelik (4, 5 ve 6'ncı Bölümler)

1.1.2. Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların

Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (II.13-1)

1.1.3. İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas

Yönetmeliği

1.1.4. İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı

Taraf Yönetmeliği

1.1.5. Portföy Saklama Hizmetine ve Bu Hizmette Bulunacak Kuruluşlara

İlişkin Esaslar Tebliği III-56.1

2.2. Borsa İstanbul A.Ş.'de Payların Transfer, Takas ve Temerrüt İşlemleri

2.3. Borsa İstanbul A.Ş.'de Borçlanma Araçlarının Transfer, Takas ve Temerrüt

İşlemleri

2.4. Takasbank Teminat Yönetimi

2.5. Türev Araçlarda Takas, Uzlaşma ve Fiziki Teslim

İÇİNDEKİLER

Takas, Saklama ve Operasyon İşlemleri	5
1. Takas, Saklama ve Kaydileştirme Düzenlemeleri	5
1.1. Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik	5
1.2. Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ	11
1.3. İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği	17
1.4. İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği	39
1.5. Portföy Saklama Hizmetine ve Bu Hizmette Bulunacak Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği	50
2. Borsa İstanbul A.Ş.'de Payların Transfer, Takas ve Temerrüt İşlemleri	60
2.1. Pay Piyasası Takas İşlemleri	60
2.2. Payların Transfer İşlemleri	66
2.3. Pay Piyasası Temerrüt İşlemleri	67
2.4. Borsa Yatırım Fonları İşlemleri	69
3. Borsa İstanbul A.Ş.'de Borçlanma Araçlarının Transfer, Takas ve Temerrüt İşlemleri	70
3.1. Borçlanma Araçları Kotasyon Yöntemi	70
3.2. Borçlanma Araçları Takas Ve Saklama İşlemlerinde Kullanılan Depo Hesapları Ve Tahvil Sistemi Giriş Çıkış Yetkileri	72
3.3. Borçlanma Araçları Piyasası Pazarları	77
3.4. Borçlanma Araçları Piyasası Takas İşlemleri	79
3.5. Temerrüt İşlemleri	88
3.6. Kupon Ödemesi Ve İtfa İşlemleri	91
3.7. Bildirimler	91
4. İstanbul Takas Ve Saklama Bankası A.Ş. Teminat Yönetimi	93
4.1. Teminata Kabul Edilen Varlıklar	94
4.2. Teminat Değerlemesi Ve Değerleme Katsayılarının Belirlenmesi	96
4.3. Teminatlara Yönelik Genel Esaslar	98
5. Türev Araçlarda Takas, Uzlaşma ve Fiziki Teslimat	101
5.1. Takas İşlemleri	101
5.2. Risk Ve Teminat Yönetimi	103
5.3. İşlem Teminati Esasları	107

5.4. Teminat Tamamlama Çağrısı	112
5.5. Garanti Fonuna İlişkin Genel Esaslar	113
5.6. Temerrüt Süreci	118
5.7. Pozisyon Limitleri	123
5.8. Risk Limitleri	125

TAKAS, SAKLAMA VE OPERASYON İŞLEMLERİ

1. TAKAS, SAKLAMA VE KAYDİLEŞTİRME DÜZENLEMELERİ

1.1. MERKEZİ TAKAS KURULUŞLARININ KURULUŞ VE ÇALIŞMA ESASLARI HAKKINDA GENEL YÖNETMELİK

30 Mayıs 2013 tarihli ve 28662 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmeliğin (Genel Yönetmelik) Merkezi Takas Üyelerine İlişkin Esaslar başlıklı 4üncü bölümünde, Takas Esasları başlıklı 5inci bölümünde ve Merkezi karşı Taraf başlıklı 6ncı bölümünde merkezi takas kuruluşları (MTK) ve üyelerine ilişkin genel esaslara yer verilmiştir.

1.1.1. MTK Üyelerine İlişkin Esaslar (4 üncü Bölüm)

- Söz konusu Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmeliğin 19uncu maddesinin birinci fıkrasında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Kanun uyarınca faaliyet gösteren yatırım kuruluşları ile MTK'lar tarafından önerilen ve Kurulca kabul edilen diğer kişiler MTK'lara üye olabileceği belirtilmiştir; MTK'ların, üyeliğe kabulü, bir borsanın veya teşkilatlanmış diğer piyasaların üyeliği şartına bağlayabileceklerine yer verilmiştir.
- Genel Yönetmeliğin 20 inci maddesinde MTK'ların üyelerinden, takas süreci ve işlemleri dolayısıyla MTK'ya verebilecekleri zararların karşılanması amacıyla üyelik teminatı talep edebilecekleri ve üyelik teminatına ilişkin esasların MTK Yönetmeliği ile belirleneceği hüküm altına alınmıştır.
- Genel Yönetmeliğin 21 inci maddesinde üyelerin sorumluluğu, faaliyet esasları ve üyelere uygulanacak tedbirlere yer verilmiştir.
 - i. Söz konusu maddenin birinci fıkrasında MTK üyelerinin mevzuatta belirlenen esaslar dâhilinde, borsalarda ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri ile bunların dışında işlem gören sermaye piyasası araçlarının teslimi, bedellerinin ödenmesi ve bu işlemlere ilişkin teminat ve garanti fonu katkı payı yükümlülüklerinin ifası ile ilgili işlemlerin tümünden ve bu kapsamda çalışanlarının görevleri çerçevesinde yaptıkları işlerden sorumlu oldukları belirtilmiştir ve üyelerin müşterileri ile aralarında yapılacak sözleşmelere konulacak hükümlerle üyelerin sorumluluklarının kaldırılamayacağı ve sınırlandırılmayacağı vurgulanmıştır.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında ise MTK üyelerinin ilgili mevzuatta yer alan ilke ve kurallar ile takas faaliyetlerine ilişkin olarak MTK tarafından belirlenen ilke ve kurallara uygun hareket etmek, müşterilerine ve diğer üyelere karşı iyi niyet ve dürüstlük ilkelerine uygun davranmak, müşterilerine ve diğer üyelere karşı doğabilecek mali ve hukuki sorumluluğu teminat altına almak üzere MTK tarafından öngörülebilecek genel ve özel mahiyetteki sigortaları yaptırmak ve

bu nitelikteki diğer tedbirleri almak, ortaklık, yönetim yapısı ve mali durumu ile ilgili olarak önemli her türlü değişikliği, gerçekleştiği tarihte derhal MTK'ya bildirmek, yasal olarak tutmakla yükümlü oldukları defter ve kayıtlara ek olarak, MTK tarafından kararlaştırılan diğer kayıtları tutmak, bilgi ve belgeleri usulüne göre düzenlemek ve bunları periyodik olarak veya MTK'nın istediği zamanlarda MTK'ya iletmek ve MTK tarafından belirlenen süre boyunca saklamak gibi yükümlülükleri belirtilmiştir.

- iii. Maddenin üçüncü fıkrasında söz konusu madde yükümlülüklerine uymayan veya takas yükümlülüklerini tam olarak yerine getirememesi sonucunu doğuracak sermaye piyasası aracı eksikleri tespit edilen üyeler hakkında MTK kendi yetkisindeki tedbirleri uygulayacağı belirtilmektedir.
- iv. SPK'nın izni ile MTK'nın tezgahüstü piyasaların da takas, ödeme ve teminat işlemlerini yerine getirmeleri halinde söz konusu 21 inci maddenin Birinci fıkrası hükümleri uygulanacaktır.

1.1.2. Takas Esasları (5 inci Bölüm)

- Genel Yönetmeliğin 22 inci maddesinde verilecek takas hizmetlerinin kapsamına değinilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında MTK'ların, borsalarda ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde ve borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri dışında işlem gören sermaye piyasası araçlarının teslimi, bedellerinin ödenmesi ve bu işlemlere ilişkin teminat yükümlülüklerinin ifası ile ilgili işlemleri yürütecekleri belirtilmiştir.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında ise borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören sermaye piyasası araçlarının tesliminde, bedellerinin ödenmesi ve bu işlemlere ilişkin teminat yükümlülüklerinin MTK'lar nezdinde yerine getirilmesinin esas olduğu vurgulanmıştır. Kurul, MTK'ların takas hizmeti verebilecekleri borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerini belirleyerek, bu belirleme, borsaların ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri bünyesinde oluşturulmuş piyasa, pazar ve platformlar ve/veya işlem görecekt araçlar bazında olabilmektedir. Ayrıca MTK'ların takas hizmeti verebilecekleri borsaların belirlenmesinde borsaların uygun görüşleri alınması gerekeceği üzerinde durulmuştur.
 - iii. Maddenin üçüncü fıkrasında belirtildiği üzere MTK'lar, TCMB tarafından oluşturulanlar hariç olmak üzere sermaye piyasaları dışında kurulmuş ve kurulacak diğer piyasalar ile yurtdışında faaliyet gösteren borsa ve teşkilatlanmış pazar yerlerinin ve tezgahüstü piyasaların da takas, ödeme ve teminat işlemlerini Kurulun izni ile yerine getirebilir. Ayrıca SPK, borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri dışında gerçekleştirilen sermaye piyasası araçları ile ilgili işlemlerin takasının MTK nezdinde yerine getirilmesini zorunlu tutabilir.

- iv. Maddenin son fıkrasında ise MTK'ların ilgili mevzuata göre yetkilendirilmek kaydıyla, bu Genel Yönetmelikte belirtilen işlemleri, lisanslı depolar tarafından düzenlenen ürün senetleri konusunda da yürütebilecekleri belirtilmiştir.
- Genel Yönetmeliğin 23 inci maddesinde hizmet verilecek borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri ile imzalanacak sözleşmeler hakkında usul ve esaslara değinilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında MTK ile hizmet verilecek borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri arasında her iki kurumun hak, yükümlülük ve yetkilerinin belirleneceği bir sözleşme yapılması gerektiği vurgulanmış, MTK'nın, hizmet verdiği kurumun MTK'nın görev alanına giren iş ve işlemlerinin yürütülmesine ilişkin ilgili düzenlemelerde yer alan tüm yetki ve sorumluluklarını devralacağı belirtilmiştir. Düzenlenecek sözleşme, tarafların sözleşmeyle birbirlerine karşı belirlenen mali yükümlülükleri dışında SPK onayına tabi olup, sözleşmede Genel Yönetmeliğe aykırı hususlara yer verilemeyeceği vurgulanmıştır. SPK, bu sözleşmede değişiklikler yapılmasını isteyebilmekte olup, MTK ile borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri arasındaki anlaşmanın feshedilmesi için asgari bir ihbar süresi belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu sözleşmelerde yapılacak değişikliklerin de SPK onayına tabi olduğu belirtilmiştir.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri tarafından takas işlemlerini yürüten MTK'nın; ilgili borsanın veya teşkilatlanmış diğer pazar yerinin yönetim kurulu kararı ve SPK onayı ile değiştirilebileceğine yer verilmiştir.
 - iii. Maddenin üçüncü fıkrasında MTK ile hizmet verdiği borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri arasında piyasanın güven ve istikrar içerisinde işleyişini engelleyecek unsurların ortaya çıkması ve bunun da MTK'ların yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirememesinden kaynaklandığının tespiti halinde, MTK'nın görevlerinin bu kurumlar tarafından doğrudan yerine getirilmesine ve/veya başka bir MTK'nın görevlendirilmesine Kurul tarafından karar verilebileceği hükümlerine yer verilmiştir.
 - iv. Maddenin son fıkrasında hizmet verilen borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerine ilişkin işlemler ve düzenlemeler; borsalar ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri lehine haklar ve/veya yükümlülükler oluşturduğunda, bunlar MTK lehine haklar ve/veya yükümlülükler olarak da kabul edileceği belirtilmiştir.
- Genel Yönetmeliğin 24 üncü maddesinde takas esasları ve takas sistemine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında takas sistemine ilişkin esasların İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği (MTK Yönetmeliği) ile düzenleneceği ve söz konusu Yönetmelikte takas prensipleri her bir araç, borsa ve teşkilatlanmış diğer pazar yeri bazında veya piyasalar gibi ayırım kriterleri çerçevesinde ayrı ayrı belirlenebileceği belirtilmiştir.

- ii. Maddenin ikinci fıkrasında ise gerçekleştirilen işlemlere ilişkin yükümlülüklerin zamanında ve tam olarak yerine getirilmesi ile temerrüt hali, alınacak önlemler, uygulanacak yaptırımlar ve temerrüt halinin giderilmesine ilişkin usul ve esasların MTK Yönetmeliği ile düzenleneceği belirtilmiştir.
 - iii. Maddenin son fıkrasında yer verildiği üzere MTK; MTK Yönetmeliğinde tanımlayacağı durumlar için mahsup işlemi yapılmadan takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesini istemek, alım emirlerinde emrin gerçekleştirilmesi için gerekli nakdin, satım emirlerinde ise satışa konu sermaye piyasası aracının belirli bir kısmının veya tamamının emrin gerçekleştirilmesini beklemeden depo edilmesini istemek gibi tedbirleri öngörebilir.
- Genel Yönetmeliğin 25 inci maddesinde teminatlara ilişkin hükümlere yer verilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında takas sistemine ilişkin esasların MTK Yönetmeliği ile düzenleneceği ve söz konusu Yönetmelikte takas prensipleri her bir araç, borsa ve teşkilatlanmış diğer pazar yeri bazında veya piyasalar gibi ayırım kriterleri çerçevesinde ayrı ayrı belirlenebileceği belirtilmiştir.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere MTK üyelerine işlem, hesap ve işlem görecekt araçlar bazında değişik oranlarda teminat ve teminatlandırma yöntemleri uygulanmasına, teminat olarak kabul edilebilecek kıymetlere ve bunların temini, tahsili, tamamlanma süreleri, nemalandırılması ve kullanılmasına ilişkin esaslara MTK yönetmeliğinde yer verilir.
 - iii. Maddenin son fıkrasında yer verildiği üzere MTK üyeleri, asgari olarak MTK düzenlemeleri ile belirlenecek oran veya tutarı karşılayacak kadar teminatı müşterilerinden talep etmek zorundadır. Kurul, piyasa koşullarındaki gelişmeleri dikkate alarak, gerektiğinde teminat oranlarına ya da tutarlarına asgari bir sınır getirebilir.
 - Genel Yönetmeliğin 26 ıncı maddesinde teminatlara ilişkin hükümlere yer verilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında belirtildiği üzere MTK, yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumlarında kullanılmak üzere gecikmelerin önlenmesi amacıyla bir garanti fonu oluşturabilir. Kurul, hizmet verilen borsa ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde açılan piyasalar ve sermaye piyasası araçları itibariyle garanti fonu oluşturulmasını zorunlu tutabilir.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında üyelerin ve MTK'nın Garanti Fonu'na yapacakları katkılar, bu katkıların nemalandırılması, fonun yönetimi ve kullanımına ve fonla ilgili diğer hususlara ilişkin usul ve esasların, MTK yönetmeliğiyle belirleneceğine yer verilmiştir.
 - Genel Yönetmeliğin 27 inci maddesinde teminat ve garanti fonundaki varlıkların korunmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Madde kapsamında borsalar ve MTK'lar nezdinde SPK tarafından yapılan düzenlemeler uyarınca takas risklerinin önlenmesi amacıyla tutulan teminatlar ve oluşturulan garanti fonundaki varlıkların, amaçları dışında kullanılamayacağı, kamu alacakları için olsa dahi haczedilemeyeceği,

rehnedilemeyeceği, idarî mercilerin tasfiye kararlarından etkilenmeyeceği, iflas masasına dâhil edilemeyeceği ve üzerlerine ihtiyatî tedbir konulamayacağı vurgulanmıştır.

- Genel Yönetmeliğin 28 inci maddesinde ise takas kesinliği ve rehin hakkına ilişkin olarak Sermaye piyasası Kanunu'nun 79 uncu maddesinin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

1.1.3. Merkezi Karşı Taraf Faaliyetleri (6 ncı Bölüm)

- Genel Yönetmeliğin 29 uncu maddesinde merkezi karşı taraf uygulamasına yer verilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında belirtildiği üzere SPK, merkezi takas kuruluşlarının, alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı da alıcı rolünü üstlenerek takasın tamamlanmasını taahhüt ettikleri merkezî karşı taraf uygulamasını, piyasalar veya sermaye piyasası araçları itibarıyla zorunlu tutabilir.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında üyelerin borsaların veya teşkilatlanmış diğer pazar yerleri de nezdlerinde işlem gören sermaye piyasası araçlarıyla ilgili merkezi karşı taraf uygulamasına geçmek üzere Kurula başvurabilecekleri belirtilmiştir.
 - iii. Maddenin son fıkrasında MTK'lar merkezi karşı taraf uygulamasını Sermaye Piyasası Kanunu'nun 77 ve 78 inci maddelerinde belirlenen esaslar uyarınca hazırlayacakları ve Kurulca onaylanacak Yönetmelik çerçevesinde yürüteceklerine yer verilmiştir. Söz konusu Genel Yönetmelikte Kanunun 78 inci maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirlenen esasların düzenleneceği belirtilmiştir.
- Genel Yönetmeliğin 30 uncu maddesinde bir MTK'nın merkezi karşı taraf görevini üstlenmek için Sermaye Piyasası Kurulu'na başvuru ve izin şartlarına yer verilmiştir.
 - i. Maddenin birinci ve ikinci fıkrasında merkezi karşı taraf görevini üstlenmek için Kurula başvuran MTK'lara izin verilebilmesi için hizmet verilecek sermaye piyasası araçlarında üstlenilecek mali riskler ile diğer risklere uyumlu olarak, SPKca belirlenecek tutardan az olmayacak şekilde asgari özsermaye bulundurmaları, merkezi karşı taraf olunması nedeniyle ortaya çıkabilecek riskleri tanımlayabilecek, hesaplayabilecek ve raporlayabilecek etkin bir risk yönetim mekanizması ve birimi oluşturmaları ve idame ettirmeleri gerektiği ve bunlara ilaveten SPK'nın ilave şartlar öngörebileceği belirtilmiştir.
 - ii. Maddenin üçüncü fıkrasında MTK'ların, MTK olma veya merkezi karşı taraf olarak yetkilendirilme koşullarından herhangi birini kaybetmesi halinde, durumun ortaya çıktığı gün itibarıyla Kurula bildirimde bulunulması gerektiği ifade edilmiştir.
 - iii. Maddenin dördüncü fıkrasında belirli bir piyasa veya sermaye piyasası aracında merkezi karşı taraf olma izni verilmiş olan bir MTK'nın, başka bir piyasa veya sermaye piyasası aracı için merkezi karşı taraf olarak faaliyet

göstermek isterse Kurula yeniden izin başvurusunda bulunmak zorunda olduğu belirtilmiştir.

- Genel Yönetmeliğin 31 inci maddesinde merkezi karşı taraf uygulamasında merkezi takas kuruluşlarının mali sorumluluğuna ilişkin hükümlere yer verilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında belirtildiği üzere takas kuruluşlarının merkezi karşı taraf görevini üstlendiği takas işlemlerinde mali sorumluluğu, tesis edilecek limitler dâhilinde ve üyelerden alınacak teminatlar ile diğer garantiler çerçevesinde belirlenir.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında yükümlülüklerin yerine getirilmesi merkezi takas kuruluşunun özsermayesinde bir azalmaya neden olmuşsa, durum gerekçeleriyle birlikte aynı gün içinde SPK'ya bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca MTK mali durumunu eski düzeyine getirmek için sermaye artırımı dâhil gereken her türlü tedbiri ivedilikle alır. Gerekli özsermaye tutarı yeniden tesis edilene kadar, MTK, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre hazırlayacağı özsermaye değişim tablosunu haftalık olarak SPK'ya gönderceği vurgulanmıştır.
- Genel Yönetmeliğin 32 inci maddesinde merkezi karşı taraf uygulamasında teminat ve malvarlıklarının ayrı izlenmesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Söz konusu maddede yer verildiği üzere; merkezi karşı taraf hizmeti verecek kuruluş tarafından alınan teminatlar ile hesap sahiplerinin malvarlıklarının bu kuruluşun malvarlığından ayrı izlenmesi esastır. Takasın yerine getirilmesine ilişkin işlemler hariç olmak üzere merkezi karşı taraf hizmeti veren kuruluş söz konusu teminat veya varlıkları tevdi amaçları dışında kullanamaz. Merkezi karşı taraf hizmeti verecek kuruluş bu maddeye uyumun sağlanmasını teminen gerekli önlemleri alır.
- Genel Yönetmeliğin 33 üncü maddesinde merkezi karşı taraf faaliyeti çerçevesinde oluşturulan garanti fonuna ve risk yönetimine ilişkin diğer hususlara değinilmiştir.
 - i. Maddenin birinci fıkrasında belirtildiği üzere merkezi karşı taraf hizmeti verecek MTK'lar verilecek hizmete ilişkin olarak üyelerinden alacağı katkı payı ile bünyelerinde her bir piyasa için ayrı ayrı veya tüm piyasa için tek bir garanti fonu oluştururlar.
 - ii. Maddenin ikinci fıkrasında ise başlangıçta belirlenmiş olan risk yönetim sisteminin içinde yer alan herhangi bir süreçte ya da kullanılan risk hesaplama yöntemlerinde önemli bir değişiklik yapılması gerekliliğinin ortaya çıkması halinde ve her hâlükârda 6 ayda bir SPK'ya bildirimde bulunulmasının zorunlu olduğu ve SPK'nın söz konusu yöntemlerde değişiklik talep etme hakkı saklı belirtilmiştir.
 - iii. Maddenin son fıkrasında da merkezi karşı taraf olarak faaliyette bulunacak MTK'lar nezdinde oluşturulan risk yönetim sistemlerinin, herhangi bir zamanda ve her bir üyenin toplam riskini de gösterebilecek nitelikte olması gerekliliği vurgulanmıştır.

1.2. KAYDİLEŞTİRİLEN SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINA İLİŞKİN KAYITLARIN TUTULMASININ USUL VE ESASLARI HAKKINDA TEBLİĞ

1.2.1. Dayanak Mevzuat

- Sermaye Piyasası Kanunu (6362 sayılı),
- Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ (II-13.1),
- Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma Ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik,

1.2.2. Kaydi Sisteme Geçiş Süreci

Fiziki Sistem (Aynen Saklama – Münferit Saklama)

Menkul kıymetlerin saklayıcı kuruluştaki hamilleri adına belirlenebilir şekilde sınıflandırılarak fiziken saklandığı yöntemdir. Menkul kıymet sayısındaki artış, hisse senetleri üzerindeki işlem hacminin artması, saklama maliyetleri ve etkin olarak çalışmayan takas ve ödeme sistemi, önemli gecikme ve masraflara yol açarak fiziki sistemi işlemez hale getirmiştir.

İmmobilizasyon (Toplu Saklama)

Menkul kıymetlerin hamilleri adına değil, kendi kategorilerine göre ayrılmak suretiyle gerçekleştirilen, devir işlemlerinin hızlı ve kolaylıkla gerçekleştirilebilmesine imkân sağlayan sistemdir. Menkul kıymetler fiziksel olarak bir depoda tutulmakta menkul kıymet hareketleri kayden gerçekleştirilmektedir.

Kaydi Sistem (Dematerilizasyon)

Menkul kıymetlerin fiziksel varlığının ortadan kalkması sonucunda menkul kıymetlerin içerdiği hakların senede bağlanmaksızın kaydi değer olarak izlenmesidir. Menkul kıymetlerin saklanması rasyonelleşme ihtiyacı kıymetli evrakın maddi bir varlık olmaktan çıkarılması ve hak ile senet arasındaki bağılıktan tamamen vazgeçilmesini ifade eden kaydi değer kavramını ortaya çıkarmıştır.

Kaydi Sistem - Direct Holding - Transparent System – Müşteri Bazında Saklama

Saklamaya konu kıymetler merkezi saklama kurumunun elektronik ortamdaki sicilinde bulunmak zorundadır. Belirtilen kayıta olabilmek için saklama üyesi olmak ya da aracı kurum tarafından temsil edilmek gerekmektedir. Yatırımcıların doğrudan merkezi saklama kurumunda hesap açtırma olanakları bulunmamaktadır. Ülkemizdeki uygulama da bu modele uygun yapıda oluşturulmuştur.

Saklama sistemleri aracılık zinciri dâhilinde en altta bulunan gerçek hak sahibi yatırımcıya ait bilgilerin merkezi saklamacı tarafından biliniyor olup olmamasına göre saydam ve saydam olmayan sistemler olarak ayrılmaktadır. Bu iki sistem arasında yer alan karışık karakterli sistemlerde ise merkezi saklamacının esas fonksiyonu sadece ihraççıların kayıtlarını tutmak

olup saydamlık bu açıdan mevcutken aracı kurumlardaki yatırımcı hesapları merkezi saklamacı nezdinde bir ortak hesapta biriktirilir.

Kullanılan saklama modellerinden bağımsız olarak, tüm ülkeler tam kaydileştirilmiş elektronik ortama geçmektedirler. Bu modeli veya benzerini kullananlar Norveç, Yunanistan, Danimarka, Finlandiya, Japonya, Belçika kısmen İsveç ve İsviçre, Avustralya ve Yeni Zelanda'dır.

1.2.3. Ülkemizde Kaydi Sisteme Geçiş

15 Aralık 1999 Sermaye Piyasası Kanunu madde 10/A, Geçici Madde 6 ve 7 kabul edilmesi

21 Haziran 2001 Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) Yönetmeliği Yürürlüğe Girmesi

26 Eylül 2001 MKK Kurulması

22 Aralık 2002 Tebliğ Yürürlüğe Girmesi

25 Nisan 2005 İlk Kaydi Yatırım Fonu Katılım Belgesinin Kaydileştirilmesi

28 Kasım 2005 İMKB'de işlem gören şirketlerin tüm hisse senetlerinin Kaydileştirilmesi

15 Haziran 2006 Özel Sektör Tahvilinin Kaydileştirilmesi

09 Ağustos 2007 Finansman Bonolarının Kaydileştirilmesi

1.2.4. Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.

Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK), sermaye piyasası araçları ve bunlar üzerindeki hakların kayden izlenmesi görevi ile mülga 2499 Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn)10/A maddesiyle kurulmuştur. Kuruluş, faaliyet ve çalışma esasları Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik ile belirlenmiştir.

Kaydi sistemle, pay senetlerinin fiziki varlıklarına son verilerek kıymetli evrakın senet unsurunun bertaraf edilmesi bununla beraber paylar ve üzerindeki hakların elektronik ortamda izlenmesi söz konusudur. Kayıtların tutulmasına ilişkin usul ve esaslar Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (II-13.1) ile belirlenmiştir.

Kaydileştirilmesine karar verilen sermaye piyasası araçlarının MKK' ya teslimi zorunludur. Teslim edilmeyen sermaye piyasası araçları ise kaydileştirilme kararından sonra borsada işlem göremez, yatırım kuruluşlarınca bu sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık edilemez ve katılma belgelerinin geri alımı yapılamaz. Kayden izlenmeye başladığı tarihi izleyen yedinci yılın sonuna kadar teslim edilmeyen sermaye piyasası araçları Yatırımcı Tazmin Merkezine intikal eder.

MKK'nın ortakları, İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş., Borsa İstanbul A.Ş. ve Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'dir.

MKK üyeleri, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, ihraççılar, yatırım kuruluşları, merkezi takas kuruluşları ile yabancı merkezi saklama kuruluşları ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen diğer kuruluşlardır.

Üyeliğe kabul için;

- Kayıtların tutulmasını, izlenmesini ve diğer kuruluşlarla bilgi alışverişini kolaylaştıracak ve MKK tarafından asgari nitelikleri belirlenmiş teknik donanım ve güvenlik sistemine sahip olmaları,
- Kayıtların yanlış tutulmasından doğacak zararların tazmini için, MKK Yönetim Kurulu tarafından gerekli görüldüğü hallerde sorumluluk sigortası yaptırmaları
- Kayıt işlemlerinin yapılmasını ve izlenmesini yürütecek yeterli sayıda ve nitelikte personeli istihdam etmiş olmaları,
- Üyeliğe giriş aidatını yatırmaları,
- MKK Yönetim Kurulu tarafından belirlenen diğer şartları taşımaları gereklidir.

Üyelik için başvuracak kuruluşlardan;

- Yatırım kuruluşlarının, Kanunda yer alan yatırım hizmetleri ve faaliyetleri çerçevesinde saklama hizmeti vermek üzere yetkilendirilmiş olması,
- İhraççıların, sermaye piyasası aracı ihraç etmiş veya ihraç etmek üzere Kurula başvuruda bulunmuş olmaları zorunludur.

MKK'nın Görev ve Yetkileri

- Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek, kaydileştirilen bu araçları ve bunlara bağlı hakları, elektronik ortamda, üyeler ve hak sahipleri itibarıyla kayden izlemek, merkezi saklamasını yapmak ve bunlara ilişkin hakların kullanımını hizmetini vermek,
- Kayıtların üyeler itibarıyla tutarlılığını izlemek, tutarsızlık ve kaydi sisteme ilişkin düzenlemelere aykırılık tespiti halinde üyeler nezdinde gerekli düzeltmelerin yapılmasını istemek ve durumu derhal Kurula bildirmek, sistemin güvenli çalışmasını sağlayacak önlemler almak ve uygulamak,
- Kayıtların mevzuatta öngörülen çerçevede gizliliğini sağlamak,
- Kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarının teslim alınması ve imhasını Kurulca belirlenecek esaslar çerçevesinde yerine getirmek,
- Türk Ticaret Kanunundave ilgili diğer mevzuatta yer alan kurumsal yönetim ilkelerine şirketlerin uyumunu sağlamaya yönelik olarak şirketler ile ortaklarının ve yatırımcılarının iletişiminin sağlanabileceği elektronik bir platform oluşturmak,

- Sermaye piyasalarına ilişkin verilerin tek bir noktada toplanmasını sağlamaya yönelik elektronik bir veri bankası oluşturmak ve Kurulca belirlenecek esaslar çerçevesinde verilerin kullanımını sağlamak,
- İlgili mevzuata göre yetkilendirilmek kaydıyla, lisanslı depolar tarafından düzenlenen ürün senetlerinin kaydileştirilmesine, bunların ve bunlara bağlı hakların elektronik ortamda kayden izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek ve bunlara ilişkin platform oluşturmak,
- Payları kayden izlenen anonim ortaklık genel kurullarına elektronik ortamda katılım için gerekli teknolojik altyapıyı sağlamak,
- MKK üyeleri veya üyelerle MKK arasında sistemin işleyişine ilişkin olarak çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümünde tarafların 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde tahkim sistemini kullanabilmelerine yardımcı olmak,
- Kurul tarafından sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde verilen diğer görevleri ve düzenlemelerin gerektirdiği işlemleri yapmak,

Kayden İzlenen Menkul Kıymetler

- Borsada işlem gören şirketlerin pay senetleri,
- Devlet iç borçlanma senetleri,
- Geçici makbuzlar,
- Rüçhan hakları,
- Menkul kıymet yatırım fonları,
- Borsa yatırım fonları,
- Özel sektör tahvilleri,
- Özel sektör finansman bonoları,
- Banka bonoları,
- Banka garantili bonolar,
- Alım hakkı veren aracı kuruluş varantları,
- Satım hakkı veren aracı kuruluş varantları,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler,
- Varlık teminatlı menkul kıymetler,
- Sertifikalar,
- Hazine kira sertifikaları,
- Özel sektör kira sertifikaları.

MKK nezdinde hesaplar;

- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Anonim Şirketi,
- İhraççılar,
- Yatırım kuruluşları,
- Merkezi takas kuruluşları,
- Kurul tarafından belirlenen diğer kuruluşlar itibarıyla açılır.

MKK'da açılan hesap çeşitleri

- **İhraççı havuz hesabı;** Kaydi sermaye piyasası araçları ihracına ilişkin geçici kayıtların izlenmesi amacı ile tutulur.
- **İhraççı ortak hesabı;** Ortak hesabına sadece Borsada işlem görmemiş payların kayıtları yapılabilir.
- **Bilinmeyen ortak ve bilinmeyen katılımcı hesabı;** Kaydi dönüştürme aşamasında, hak sahiplerinin ihraççı tarafından bilinmemesi durumunda, bu nitelikteki payların toplu olarak izlenmesi amacı ile oluşturulur.
- **TCMB hesabı;** TCMB Hesabı, TCMB adına açılan Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) Genel Depo Hesabıdır. DİBS Genel Depo Hesabı, TCMB Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemindeki bankalara ait depo hesaplarında bulunan kıymetlerin toplu olarak, hak sahibi bazında ayırım olmaksızın izlenmesini sağlamak için kullanılır.
- **Yatırım kuruluşu hesabı;** Yatırım kuruluşu hesabı, DİBS Depo hesabı, işlemlerin niteliğine göre açılacak havuz hesapları ve yatırımcı hesaplarından oluşur.
 - DİBS Depo Hesabı münhasıran, Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemindeki banka depo hesapları ile MKK nezdindeki yatırım kuruluşu hesapları arasındaki DİBS aktarımlarının ve yatırımcılarla gerçekleştirilecek alım/satım işlemleri sonucunda yatırımcı hesapları ile ilgili aktarımların yürütülmesi için kullanılır.
 - Havuz hesapları, yatırım kuruluşunun, hesap sahibinin vekili sıfatıyla takas işlemlerini yerine getirmesi için kullanılır.
 - Yatırımcı hesabı, yatırım kuruluşunun işlem yapmaya yetkili olduğu hak sahipleri adına açılmış hesaplardan oluşur. Yatırımcı hesabı, hak sahibi adına açılmış, nama veya hamiline yazılı olmalarına bakılmaksızın kaydi sermaye piyasası araçlarının izlendiği hesaptır. Bununla birlikte, Kurul tarafından her bir sermaye piyasası aracının ve/veya bu aracın konu edildiği işlemin niteliğine göre toplu olarak izleme kararı da verilebilir. Yatırımcıhesabı, yatırımcıların talepleri üzerine, üye sıfatını haiz yatırım kuruluşlarıve merkezi takas kuruluşları tarafından MKK'ya yapılacak başvuru çerçevesinde açılır.
- **Merkezi takas kuruluşu hesabı;** Merkezi takas kuruluşu hesabı; takas havuz hesabı, havuz hesabı ve yatırımcı hesabından oluşur. Takas havuz hesabı, merkezi takas kuruluşunun, vekil sıfatıyla üyelerin takas işlemlerini gerçekleştirmesi için kullanılır. Havuz hesabı, merkezi takas kuruluşunun hesap sahibinin vekili sıfatıyla takas işlemlerini yerine getirmesi için kullanılır.
- **Ortak ve yatırımcı hesaplarının alt hesapları;** Rehin, haciz, yatırımcı blokajı, satış blokajı ve MKK tarafından uygun görülecek diğer işlemlerin yapılması durumunda, bu işlemlere konu haklar MKK tarafından ilgili hesaplarla bağlantılı alt hesaplar açılmak sureti ile izlenir.

Kayıtların Tutulma Yöntemi;

- Kaydi sermaye piyasası araçları ve bunlara ilişkin haklarla ilgili kayıtlar, MKK' tarafından oluşturulan elektronik ortamda MKK üyelerince tutulur.
- Hesapların açılması ve hesaplarda kayıt ve değişiklik yapılması, usul ve esasları MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemleriyle üyeler tarafından hak sahiplerinin talimatlarına uygun şekilde MKK kayıtlarında değişiklik yapılması sureti ile gerçekleştirilir.
- Kayıt edilen haklar senede bağlanamaz.
- Kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde MKK'ya yapılan bildirim tarihi esas alınır.

Sorumluluk

MKK, üyeler ve kayıtların tutulduğu merkezi takas ve saklama kuruluşları, kendi tuttukları kayıtların yanlış tutulmasından dolayı hak sahiplerinin uğrayacağı zararlardan kusurları oranında sorumludurlar.

1.3. İSTANBUL TAKAS VE SAKLAMA BANKASI A.Ş. MERKEZİ TAKAS YÖNETMELİĞİ

18 Temmuz 2013 tarih ve 28711 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği 6.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 77 nci maddesine dayanılarak düzenlenmiş olup kapsamı İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.’nin merkezi takas kuruluşu olarak verdiği takas hizmetine ilişkin üyelik, teminat, takas, temerrüt, disiplin, gelir ve diğer konulara ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Söz konusu Yönetmeliğin amacı ise, İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketinin, merkezi takas kuruluşu olarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygun görülen piyasalarda vereceği takas hizmetine ilişkin usul ve esasları 30/5/2013 tarihli ve 28662 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelikte belirlenen esaslar çerçevesinde düzenlemektir.

1.3.1. Üyeliğe İlişkin Esaslar

Üyelik

TCMB, Kanun uyarınca faaliyet gösteren yatırım kuruluşları ile Takasbank tarafından önerilen ve Kurulca kabul edilen diğer kişiler, İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği’nin 9 uncu maddesinde belirlenen şartları sağlaması koşulu ile Takasbank’a üye olabilir.

Takasbank üyeliğe kabulü, ilgili piyasada işlem yapma şartına bağlayabilir.

Üyelik türleri

Üyeler, doğrudan takas üyesi ve genel takas üyesi olmak üzere ikiye ayrılır. Doğrudan takas üyeleri, sadece kendilerinin ve/veya müşterilerinin takas işlemlerini gerçekleştirmeye yetkilidir. Genel takas üyeleri, kendilerinin ve/veya müşterilerinin takas işlemlerinin yanı sıra diğer piyasa üyelerinin takas işlemlerini de gerçekleştirmeye yetkili üyelerdir.

Genel ve doğrudan takas üyeliği ayrımı, üyenin özsermaye tutarı, iç sistemlerinin ve teknik altyapısının yeterliliği ile Takasbank tarafından gerçekleştirilen içsel derecelendirme çalışmaları dikkate alınarak yapılır. Üyelik türlerinin belirlenmesinde kullanılan kriterler ilgili Piyasa Yönergelerinde açıklanır. Yönetim kurulu, piyasa ve sermaye piyasası aracı bazında sadece doğrudan takas üyeliğinin uygulanmasına karar verebilir.

Üyelik şartları

Üye olabilmek için aşağıdaki şartların sağlanmış olması gerekir:

- i. Takasbank tarafından takas hizmeti verilen piyasalarda ilgili mevzuata aykırılıklar sebebiyle işlem yapma yetkisinin kaldırılmamış olması,
- ii. İçeriği Takasbank tarafından belirlenen sözleşme ve öngörülmesi halinde ilgili taahhütnamelerin imzalanarak ibraz edilmiş olması,
- iii. Takasbank nezdindeki işlemlerini gerçekleştirmek amacıyla teknik alt yapının oluşturulması ve işlerliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınmış olması,
- iv. Takas hizmeti sunulacak piyasaların veya sermaye piyasası araçlarının özel niteliklerine göre Takasbank tarafından öngörülebilecek ek şartların sağlanmış olması.

Takasbank'ın merkezi karşı taraf olduğu piyasalara ilişkin ilave üyelik şartları Kurul tarafından çıkarılacak merkezi karşı tarafa ilişkin yönetmelik ile belirlenir.

Üyelik başvurusu ve kabülü

Üyeliğe başvuru için içeriği Takasbank tarafından belirlenen üyelik başvuru formu ile birlikte aşağıda belirtilen bilgi ve belgelerin Takasbank'a gönderilmesi gerekmektedir:

- i. İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentlerinde yer alan şartların yerine getirildiğini tevsik edici bilgi ve belgeler,
- ii. Ana sözleşme örneği,
- iii. Noter tasdikli imza sirküleri,
- iv. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yer alan kuruluş ilanı,
- v. İçeriği Takasbank tarafından belirlenen ve kurumu temsil etme yetkisine haiz kişilerce imzalanmış sözleşme ve taahhütnameler,
- vi. Üyeliğin ilgili piyasada işlem yapma yetkisi şartına bağlanmış olması durumunda yetki belgesi veya ilgili piyasa tarafından başvuru sahibinin piyasaya üye olduğuna ilişkin bildirimi,
- vii. Piyasa bazında belirlenebilecek diğer bilgi ve belgeler.

Üyelik başvurularının Takasbank tarafından değerlendirmeye alınması için, ilgili maddenin birinci fıkrasında yer alan bilgi ve belgeler ile Takasbank tarafından istenecek diğer bilgilerin tamamlanmış olması gerekir. Takasbank yapılan başvuruları İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 9 uncu maddesinde aranan şartların yerine getirilip getirilmediği açısından değerlendirir. Başvuruya ilişkin Takasbank tarafından alınan karar ilgiliye yazılı olarak bildirilir.

Üyenin faaliyete başlaması

Üyelik başvurusu kabul edilen kurumun Takasbank nezdinde faaliyetlerine başlayabilmesi için üyelik başvurusunun uygun görüldüğünün tebliğinden itibaren 1 ay içerisinde;

- i. Üyelik giriş ücretini yatırması,
- ii. Üyelik teminatını yatırması,
- iii. Takasbank sistemi üzerinde üye adına işlem yapacak olan personeli yetkilendirmesi gerekir. Aksi takdirde ilgili kuruma verilen üyelik izni iptal edilir.

Yükümlülüklerin yerine getirildiği tarih, kurumun Takasbank'a üye olduğu tarih olarak kabul edilir ve üye bu tarihten itibaren işlem yapmaya hak kazanır.

Üyelerin yükümlülükleri ve temsili

Takasbank üyeleri genel olarak, belirlenen süre ve usuller çerçevesinde, piyasalarda yaptıkları işlemlere ilişkin sermaye piyasası araçlarının ve Takasbank tarafından takası gerçekleştirilen diğer varlıkların teslimi, bedellerinin ödenmesi ve bu işlemlere ilişkin teminat ve garanti fonu katkı payı yükümlülüklerinin ifası ile ilgili işlemlerin tümünden ve çalışanlarının görevleri çerçevesinde yaptıkları işlerden sorumludur.

Üyeler, ilgili mevzuatta yer alan ilke ve kurallar ile takas faaliyetlerine ilişkin olarak aşağıda sayılan hususlara uymak zorundadır;

- i. Takasbank tarafından verilen hizmetlere ilişkin olarak belirlenen ilke ve kurallara uygun hareket etmek,
- ii. Takas sisteminin güvenliğinin temini amacıyla iç denetim ve kontrol mekanizmalarını oluşturmak ve idame ettirilmesi için gerekli önlemleri almak,
- iii. Müşterilerine ve diğer üyelere karşı iyi niyet ve dürüstlük ilkelerine uygun davranmak,
- iv. Üyelik ve Takasbank nezdinde yapılan işlemler kapsamında kendilerinden talep edilen aidat, ücret, komisyon ve diğer yükümlülükleri süresi içinde yerine getirmek,
- v. Takasbank tarafından öngörülmesi halinde, diğer üyelere karşı doğabilecek mali ve hukuki sorumluluğu teminat altına alan, genel ve özel mahiyette sigorta yaptırılmasına ilişkin düzenlemelere uymak ve bu nitelikteki diğer tedbirleri almak,
- vi. İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği kapsamındaki iş ve işlemleri ile ilgili olarak Takasbank tarafından gerekli görülen hususlarda talep edilecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek ve Takasbank yetkililerince yapılacak incelemelerde her türlü desteği sağlamak,
- vii. Doğrudan veya dolaylı yönetim kontrolünü sağlayan payların devredilmesi durumunda, Takasbank'a 15 gün içerisinde bildirimde bulunmak,
- viii. Merkez adresi, yönetim kurulu ve genel müdür değişikliklerini, en geç değişikliğin gerçekleştiği tarihi izleyen iş günü bildirmek,
- ix. Takasbank tarafından belirlenecek dönemler itibariyle mali tablolarını ve Takasbank tarafından istenecek finansal bilgilerini iletme,
- x. Yasal olarak tutmakla yükümlü oldukları defter ve kayıtlara ek olarak, Takasbank tarafından kararlaştırılan diğer kayıtları tutmak, bilgi ve belgeleri usulüne göre düzenlemek; bunları periyodik olarak veya Takasbank'ın istediği zamanlarda Takasbank'a iletme ve söz konusu kayıt ve belgeleri 1 yıl boyunca saklamak,

- xi. Söz konusu İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği kapsamındaki diğer yükümlülüklerini süresi içerisinde ve eksiksiz yerine getirmek.

Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 12inci maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendinin uygulamasında, üyenin oy haklarının yüzde ellisinden fazlasına tek başına veya birlikte hareket ettikleri kişilerle beraber, doğrudan veya dolaylı olarak sahip olunması, yönetim kurulu üye sayısının salt çoğunluğunu seçme veya genel kurulda söz konusu sayıdaki üyelikler için aday gösterme hakkını veren imtiyazlı paylara sahip olunması yönetim kontrolünün elde edilmesi olarak kabul edilir.

Üyenin Takasbank'la olan ilişkileri İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yetkilendirilen personel vasıtası ile yürütülür. Takasbank sisteminde üye adına işlem yapacak olan personele sisteme bağlanmak üzere kullanıcı kodu ve şifre tahsis edilir. Tahsis edilen şifre kullanılarak Takasbank sisteminde yapılan işlemler ile şifrenin yetkisiz kişilerce kullanımından doğan sorumluluk üyeye aittir.

Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 12inci maddesi, Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmeliğin 22 nci maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde Takasbank'ın takas hizmeti verdiği diğer piyasalardaki üyeler hakkında da uygulanır.

Üye faaliyetlerinin durdurulması ve üyelikten çıkarma

Takasbank, üyenin ilgili piyasalar itibarıyla belirlenmiş olan üyelik şartlarını kaybetmiş olduğunun tespiti halinde, 3 ayı geçmemek üzere verilecek uygun süre içinde söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesini istemeye yetkilidir.

Üyelik şartlarının kaybedilmiş olması veya yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle, takas sisteminin güvenli ve kesintisiz işlemlerini tehlikeye düşürecek önemli nitelikte risklerin ortaya çıkması durumunda Takasbank, herhangi bir süre vermeksizin üyenin faaliyetlerini tamamen, belirli piyasa veya işlem bazında, geçici olarak durdurmaya veya üyelikten çıkarmaya yetkilidir.

Borsa veya piyasa işleticisi ya da yetkili otorite tarafından işlem yapma yetkisinin kaldırılması halinde, üye Takasbank tarafından ilgili piyasa takas üyeliğinden çıkarılır.

Faaliyetleri durdurulan veya üyelikten çıkarılan kurumların yükümlülükleri ve Takasbank'ın yetkileri

Faaliyetleri durdurulan veya üyelikten çıkarılan üyenin İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği kapsamındaki işlemlerden kaynaklanan tüm yükümlülükleri devam eder.

Takasbank, faaliyetleri durdurulan veya üyelikten çıkarılan kurumun takas işlemlerinin tamamlanması amacıyla aşağıdaki tedbirler dâhil gerekli gördüğü her türlü tedbiri almaya yetkilidir.

- i. Üyenin doğrudan Takasbank nezdindeki hesapları üzerinde işlem yapmasını engellemek,
- ii. Takas borçlarının kapatılması amacıyla üyenin takas alacaklarını kullanmak,
- iii. Üyenin teminatlarına başvurmak,
- iv. Garanti fonu oluşturulmuş olması halinde, üyenin garanti fonu katkı paylarına başvurmak,
- v. Üyenin Takasbank nezdinde serbest hesaplarında bulunan varlıklarına başvurmak.

Üyelikten ayrılma

Üyelikten ayrılmak isteyen kurum, bu durumu Takasbank'a yazılı olarak bildirir. İlgili üyenin İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesi şartıyla Piyasa Yönergelerinde (İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.'nin Borsa İstanbul A.Ş. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında Yürüteceği Merkezi Karşı Taraf Hizmeti ve Bu hizmete İlişkin Takas Esasları Yönergesi (VİOP Yönergesi), Ödünç Pay Piyasası (ÖPP) Yönergesi, Borçlanma Araçları Piyasası Takas ve Teminat Yönetimi Yönergesi, Pay Piyasası ve Gelişen İşletmeler Piyasası Takas ve Teminat Yönetimi Yönergesi) belirlenen usuller çerçevesinde üyelikten ayrılma işlemi gerçekleştirilir. Kendi talebi ile üyeliği sona erdirilen kuruluşun yeniden üye olmak istemesi halinde 9 uncu maddede yer alan koşulları sağlaması gerekmektedir.

1.3.2. Takas Esasları

Takas Sistemi

Takasbank, takas işlemlerinin yapılmasını teminen gerekli sistemleri kurar ve işletir.

Takasbank, takas hizmeti verdiği piyasalar itibarıyla, piyasaların özelliklerine göre, takas işlemleri kapsamında transfer, saklama, teminat yönetimi ve diğer sistemleri oluşturur. Sistemlerin kesintisiz, etkin ve güvenli işletimini teminen gerekli teknik alt yapı Takasbank tarafından sağlanır. Üyenin, Takasbank sisteminde işlem yapabilmesi için sisteme erişim yöntemleri Takasbank tarafından belirlenir.

Üye, Takasbank'ın sistemin kesintisiz ve güvenli işletiminde sürekliliği sağlamak için yapacağı sistem değişikliklerine belirlenen sürelerde uyum sağlamak ve davet edildiği testlere iştirak etmek zorundadır.

Merkezi Takas

Kanunun 77 nci maddesi ile Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmeliğin 22 nci maddesi uyarınca Kurul tarafından Takasbank'ın takas hizmeti sunmak üzere yetkilendirildiği piyasalarda Kurulca getirilen istisnalar hariç yapılan bütün işlemlerin takasının Takasbank nezdinde yapılması zorunludur.

İlgili borsa veya piyasa işleticisi tarafından talep ve Kurulca karar verilmiş olması kaydıyla Takasbank dışında takasının yapılmasına karar verilen işlemlerin Takasbank'a bildirilmesi zorunludur.

Takas yükümlülüklerinin belirlenmesi

Aynı gün valörlü işlemlerin takasında çok taraflı netleştirme yapılması esastır. Çok taraflı netleştirmede, üyenin belirli bir kıymette hem alış hem de satış yapması durumunda satış toplamı alış toplamına mahsup edilerek çıkan net bakiyeye göre kıymet yükümlülüğü belirlenir. Tüm kıymetlerdeki alış ve satışların bedelleri ise genel olarak netleştirilir ve tek bir nakit alacak veya borç oluşturulur.

Günler arasındaki yükümlülük ve alacaklar netleştirilmez.

Piyasa işlem kuralları çerçevesinde veya Kurulun ya da ilgili borsa veya piyasa işleticisinin talebi halinde netleştirmenin sadece iki üye arasındaki işlemlerde yapılması veya belirli nitelikteki işlemlerin netleştirme dışında bırakılarak brüt takas yapılması da mümkündür.

Takasbank'ın takas hizmeti sunduğu piyasalar itibariyle netleştirme ve brüt takas yöntemlerine ilişkin esaslar ilgili Piyasa Yönergelerinde belirlenir.

Takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde genel esaslar

İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği kapsamında verilen hizmetlerde Takasbank'ın muhatabı üyedir.

Üye piyasalarda yapmış olduğu işlemlerden kaynaklanan takas yükümlülüklerini piyasa bazında belirlenen sürelerde yerine getirmekten sorumludur. Takasbank'ın merkezi karşı taraf olduğu piyasalardaki sorumluluklarına ilişkin esaslar ilgili yönetmelikte belirlenir.

Üyelerin takasa konu işlemlerinden doğan hak ve yükümlülükleri Takasbank tarafından belirlenen hesaplar üzerinden hesaben sonuçlandırılır.

Üyeler, takas işlemlerini gerçekleştirebilmek için gerekli hesapları Takasbank ve Takasbank'ın belirlemiş olduğu muhabir bankalar, Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. ile merkezi saklama kuruluşları nezdinde açmak zorundadır.

Takas borçlarının kapatılması

Üyeler, piyasada gerçekleştirdikleri işlemler nedeniyle oluşan ve 18 inci maddedeki esaslar çerçevesinde hesaplanan yükümlülüklerini, Takasbank tarafından belirlenen hesaplara aktarmak suretiyle yerine getirir.

Takas borçlarının üyeler tarafından kapatılması esastır. Ancak borçlar, üyenin ilgili hesabından re'sen de tahsil edilebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar ilgili Piyasa Yönergelerinde belirlenir.

Teslim karşılığı ödeme

Takas, teslim karşılığı ödeme prensibi ile gerçekleştirilir. Teslim karşılığı ödeme prensibinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyeye alacağı ödenmez. Yükümlülüğün kısmi olarak yerine getirilmesi halinde alacaklar kapatılan borçla orantılı olarak ödenir.

Teslim karşılığı ödemede Takasbank tarafından, hizmet verilen piyasanın niteliğine göre, takas borçlarına karşılık üyelerin alacaklarının blokelendirilmesi ve blokelerin çözülmesi işlemleri için likidite sırası belirlenir. Blokelendirme işlemleri en likit olan alacaktan başlayarak en az likit olan alacağa doğru, bloke çözme işlemleri ise en az likit olan alacaktan başlayarak en likit olan alacağa doğru gerçekleştirilir.

Takasbank'ın takas hizmeti sunduğu piyasalar itibariyle, piyasaların özelliklerine göre, teslim karşılığı ödeme prensibine ilişkin istisnalar ile teslim karşılığı ödeme prensibinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ilgili Piyasa Yönergelerinde düzenlenir.

Takas alacaklarının dağıtılması

Üyelerin piyasada gerçekleştirdikleri işlemler nedeniyle oluşan ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 18 inci maddesindeki esaslar çerçevesinde hesaplanan takas alacakları, Takasbank tarafından üyelerin ilgili hesaplarına aktarılacak suretiyle ödenir.

Üyenin takas alacağını alabilmesi için, takas yükümlülüğünü yerine getirmiş olması ve Takasbank tarafından nakit ve/veya varlıklara ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla oluşturulan takas havuzunda yeterli bakiye bulunması zorunludur. Yükümlülüğü bulunmayan üyelerin alacakları ise takas havuzunda yeterli bakiye bulunması halinde ödenir.

Blokeli alacaklar, borç kapatma saati dikkate alınarak serbestleştirilir.

Alacak dağıtım işlemleri, alacakların serbestleşme zamanı dikkate alınarak gerçekleştirilir. Takasbank takas hizmeti sunduğu piyasalar itibariyle, piyasaların özelliklerine göre, farklı alacak dağıtım yöntemleri belirleyebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar ilgili Piyasa Yönergelerinde belirtilir.

İşlem öncesi depo şartı

Takasbank, takas sisteminin sağlıklı biçimde işlemesi amacıyla, risk ve temerrüt durumlarını dikkate alarak belirli bir sermaye piyasası aracında ya da belirli üye veya üyelerin işlemlerinin ya da Kurul veya borsanın gözetim faaliyetleri kapsamında tespit edilecek gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişilerin yetkililerinin işlemlerinin netleştirme yapılmadan yerine getirilmesini; alım emirlerinde emrin gerçekleştirilmesi için gerekli nakdin, satım emirlerinde ise satışa konu sermaye piyasası aracının belirli bir kısmının veya tamamının emrin gerçekleştirilmesini beklemeden depo edilmesini isteyebilir.

İşlem öncesi depo edilen para veya kıymet, işlemin gerçekleşmemesi halinde, ilgili üyeye iade olunur.

İşlemin gerçekleşmesi halinde ise;

- i. Alım emirlerinde, depo edilen para, alımı gerçekleşen kıymetin bedeline mahsup edilir. Alım nedeniyle doğan nakit yükümlülüğünün, depo edilen tutardan az olduğu durumda aradaki fark ilgili üyeye iade edilir.
- ii. Satım emirlerinde, satışı gerçekleşen kıymetler alıcı üyeye bedeli tahsil edilerek teslim edilir. Tahsil edilen bedel satıcı üyeye ödenir. Depo edilen kıymetlerin tamamının satışı gerçekleşmemiş ise, kalan kısmı satıcı üyeye iade edilir.

Depo edilen tutardan daha fazla kıymet alımı ya da depo edilen kıymetten daha fazla satım yapılması durumunda, aradaki tutar veya kıymet farkı takas süresi içerisinde yerine getirilmiş olsa dahi, temerrüt esasları uygulanır.

İşlem öncesi depo şartının Kurul, borsa veya piyasa işleticisi tarafından öngörüldüğü durumlarda Kurul, borsa veya piyasa işleticisince aksi bildirilmedikçe ilgili madde hükümleri uygulanır.

Takas süresi

Takas süresi ve bu sürelerin değiştirilmesi, ilgili borsa veya piyasa işleticisinin görüşü alınarak piyasa bazında belirlenir. Takasbank'ın takas hizmeti sunduğu piyasalar itibarıyla, piyasaların özelliklerine göre belirlenecek takas süresine ve değiştirilmesine ilişkin esaslar ilgili Piyasa Yönergelerinde düzenlenir.

Takas süresi; takas, saklama, ödeme veya piyasa işletim sistemlerinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle Takasbank tarafından geçici olarak değiştirilebilir.

Para birimi

Takas işlemlerinden kaynaklanan nakit yükümlülüklerinin ödenmesinde işlemlerin gerçekleştiği para biriminin kullanılması esastır.

Takasbank, piyasalar itibariyle belirleyeceği esaslar çerçevesinde, nakit takas yükümlülüklerinin işlemlerin gerçekleştiği para biriminden farklı para birimleri üzerinden de gerçekleştirilmesine izin verebilir.

Mahsup

Takasbank tarafından takas hizmeti sunulan bir piyasa veya pazarda, üye tarafından gerçekleştirilen işlemler sonucunda oluşan nakit ve/veya kıymet alacakları, aynı üyenin başka bir piyasa veya pazarda gerçekleştirdiği işlemlerden kaynaklanan nakit ve/veya kıymet yükümlülüklerine mahsup edilebilir.

Mahsup imkânı verilen piyasalarda bu imkândan yararlanmak isteyen üyenin Takasbank tarafından belirlenen usulde ve sürede mahsup talimatını vermesi gerekir.

Mahsup talimatı verilmesine rağmen alacaklı olunan piyasadan alacağın aynı gün içinde alınamaması halinde üye, borçlu olduğu piyasaya olan borcunu aynı gün içinde ödemekle yükümlüdür.

Mahsup talimatları ile bu talimatların verilmesine ilişkin süreler ve mahsup işlemine ilişkin diğer hususlar ilgili Piyasa Yönergeleri ile belirlenir.

Takas kesinliği

Takas kesinliğine ilişkin olarak Sermaye Piyasası Kanunu'nun 79 uncu maddesi hükümleri uygulanır.

Transfer

Takasbank, takas işlemleri nedeniyle nezdinde bulunan varlıkların üyenin kendi hesapları arasında veya başka bir üyenin hesabına aktarımını sağlayacak sistemi kurar.

Transfer işlemleri, üyelerin talimatları çerçevesinde serbest virman veya şartlı virman olarak gerçekleştirilebilir.

Serbest virman, üyenin hesabında bulunan varlığı herhangi bir şarta bağlı olmaksızın başka bir hesaba devretmesidir.

Şartlı virman, üyenin hesabında bulunan varlığın transferini, başka bir varlığın hesabına gelmesi şartına bağlamasıdır. Hesaplar arasındaki varlık transferi eşanlı olarak gerçekleştirilir.

Takasbank, üyelerin Takasbank dışındaki hesaplar ile bu hesaplardan Takasbank'taki üye hesaplarına yapılacak transfer işlemleri için diğer transfer sistemleri ile entegrasyonu sağlar. Takasbank dışına yapılacak transferlerde, hesabına transfer yapılan kurumun Takasbank üyesi olması şartı aranmaz.

Piyasalar itibariyle transfer işlemlerine ilişkin esaslar, varlığın türüne ve işlem nedenine bağlı olarak Takasbank tarafından farklılaştırılabilir.

1.3.3. Temerrüt Esasları

Temerrüt Esasları

Piyasada gerçekleştirilen işlemler sonucunda doğan yükümlülüklerini, İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği veya ilgili Piyasa Yönergesi'nde belirlenen usulde ve zamanında tam olarak yerine getirmeyen üye, herhangi bir bildirim yapılmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

Takasbank tarafından işletilen piyasalar hariç Genel Yönetmeliğin 22 nci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında takas hizmeti sunulan piyasalarda temerrüt, temerrüt faizinin belirlenmesi, tahakkuku ve yapılacak itirazlar ile diğer hususlar ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülür.

Temerrüt halinin sonlandırılması

Temerrüde düşen üye ilgili Piyasa Yönergelerinde piyasalar itibariyle belirlenen süre içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Verilen süre içerisinde yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda Takasbank, üyenin işlem teminatına başvurabilir. İşlem teminatının yeterli olmaması ve ilgili piyasa itibariyle garanti fonu oluşturulmuş olması halinde ise üyenin garanti fonu katkı paylarına başvurabilir. Üye yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacıyla yapılacak işlemler ilgili Piyasa Yönergelerinde belirlenir.

Takasbank tarafından temerrüt halinin sona erdirilmesi amacıyla üyenin borçlu olduğu kıymet ve/veya nakdin temini için blokeli alacakları kullanılarak gerçekleştirilen alım ve/veya satım işlemlerinin, üye açısından daha olumsuz fiyatlar üzerinden gerçekleşmesi durumunda aradaki fark üyeden tahsil edilir. Ödeme yapılmaması durumunda, üyenin işlem teminatlarına başvurulur. İşlemlerin üye açısından daha olumlu fiyatlar üzerinden gerçekleşmesi durumunda ise, yerine getirilmeyen yükümlülüğün karşılanması sonrasında kalan tutar ilgili üyeye ödenir.

Takasbank ilgili üyeden, temerrüt halinin sona erdirilme zamanlarına, temerrüt tutarlarına, temerrüt sıklığına ve sayılarına göre farklı oranlarda veya tutarlarda ve farklı sürelerle ilave işlem teminatı yatırmasını talep edebilir.

Temerrüt faizi

Belirlenen süreler içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyeden, temerrüde düştüğü tarihten itibaren taahhüdünü yerine getirdiği tarihe kadar ve yerine getirilmeyen yükümlülük tutarı üzerinden her piyasa için belirlenmiş olan yönteme göre hesaplanan temerrüt faizi ve diğer yasal yükümlülükler tahsil olunur.

Temerrüde düşen üyeye, yerine getirilmeyen yükümlülük tutarının; Borsa İstanbul Anonim Şirketi tarafından oluşturulan, kamu menkul kıymetlerinin işlem gördüğü repo-ters repo pazarlarında, TCMB Bankalararası Para Piyasası'nda veya Takasbank Para Piyasası'nda oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının, piyasalar itibariyle belirlenecek katsayı esas alınarak hesaplanacak tutarı kadar temerrüt faizi uygulanır.

Takasbank, hizmet sunduğu her piyasa için temerrüde düşülen yükümlülüklerin yerine getirilme saatine bağlı olarak farklı zaman dilimleri için farklı faiz oranları belirleyebileceği gibi hesaplanan faizin tahakkuku için alt ve üst sınırlar da getirebilir. Alt ve üst sınırlar Maliye Bakanlığı tarafından her yıl ilan edilen yeniden değerlendirme oranı dikkate alınarak, bu oranı geçmeyecek şekilde yönetim kurulunca belirlenir. Aynı gün içerisinde yerine getirilmeyen yükümlülüklerde üst sınır uygulanmaz.

Menkul kıymet temerrütlerinde matrah hesaplanırken ilgili piyasada oluşan fiyatın kullanılması esastır. Fiyat oluşmaması halinde, her bir piyasa için kullanılacak yöntem Takasbank tarafından belirlenir.

Temerrüde düşülen yükümlülük yabancı para cinsinden ise; nakit veya menkul kıymetin TL değeri, TCMB tarafından ilan edilen ilgili valördeki döviz alış kuru esas alınarak bulunur. Bununla birlikte Takasbank, yabancı para cinsinden yükümlülüklerden temerrüde düşülmesi halinde her bir yabancı para için farklı belirleyebileceği katsayılar üzerinden de temerrüt faizinin hesaplanmasına karar verebilir.

Takasbank'ın, takas hizmeti sunduğu piyasalara ilişkin temerrüt faizinin belirlenmesinde, ilgili borsa veya piyasa işleticisinin görüşü alınır.

Temerrüdün üç aylık dönem içinde tekrarı halinde Takasbank, her bir ilave temerrüt için ilgili madde kapsamında belirlenecek katsayılara 1 puan ekleyebilir.

Tahakkuk, bildirim ve tahsilat

Takasbank tarafından temerrüde düşen üye için hesaplanan temerrüt faizinin, diğer yasal yükümlülükler ile birlikte tahakkuk ettirilerek piyasa bazında belirlenen ve ilgili Piyasa Yönergesinde belirtilen sürelerde yatırılması istenir.

Tahakkuk ettirilen temerrüt faizinin bildirimi esas olarak elektronik ortamda yapılır. Bildirimin elektronik ortamda gönderilmesini müteakip, üyenin başkaca bir ihbar ve bildirimle gerek kalmaksızın bildirimi aldığı kabul edilir.

Tahakkuk ettiği halde süresi içerisinde üye tarafından yatırılmayan temerrüt faizi ve diğer yasal yükümlülükler, takip eden işgünü üyenin serbest hesabından Takasbank tarafından re'sen tahsil edilir.

Mağduriyet ödemesi

Taahhüdünü yerine getirmede temerrüde düşen üye nedeniyle kendisine teslimat veya ödeme yapılamayan üyeye, gecikilen günler karşılığı olarak, temerrüde düşen üyeden tahsil olunan

temerrüt faizinin Takasbank tarafından piyasa bazında belirlenen bir oranı mağduriyet ödemesi olarak yapılır.

Mağduriyet ödemesinin yapılabilmesi için üyenin talebi aranmaz. Üye mağduriyet ödemesini istememesi durumunda bunu yazılı olarak Takasbank'a bildirir.

Alacaklı üyeye aynı gün içinde ödeme yapılması durumunda mağduriyet ödemesi yapılmaz.

Üyeye mağduriyet ödemesi yapılabilmesi için gerekli şartlar ile mağduriyet ödemesinin hesaplanması ve ödenmesine ilişkin usul ve esaslar Piyasa Yönergelerinde belirlenir.

Temerrüt faiz tahakkuklarına itiraz

Temerrüt faizi tahakkuk ettirilen üyeler, temerrüdün takas, ilgili merkezi saklama sistemi veya ödeme sisteminden kaynaklanan nedenlerle kendi kusurları olmaksızın ortaya çıktığı veya temerrüt faizi hesaplamasında maddi hata yapıldığı gerekçeleri ile Takasbank nezdinde itiraz edebilirler. İtiraz, temerrüt faizinin ödenmesini durdurmaz.

İtirazın, bir yazı ve ekinde itiraza ilişkin belgeler ile temerrüt faizi tahakkuk tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Takasbank'a yapılması gerekir.

İtirazlar, Temerrüt Komitesi tarafından değerlendirilerek karara bağlanır. İtiraz başvurusunun olumlu olarak karara bağlanması durumunda, tahsil edilen temerrüt faizi üyeye iade edilir. İtirazın reddedilmesi durumunda ise; karar ilgili üyeye bir yazı ile bildirilir.

Temerrüt komitesi

Temerrüde düşen üyenin, Takasbank'a yapacağı itirazları değerlendirerek karara bağlamak üzere, genel müdür, genel müdür yardımcıları ve ilgili piyasadan sorumlu Takasbank yöneticisinden oluşan beş kişilik bir Temerrüt Komitesi oluşturulur. Komite en az üç üyenin hazır bulunmasıyla toplanır. Karar için en az üç olumlu oy gerekir. Çekimser oy kullanılamaz. Karşı oy kullanan üye, görüşünün gerekçesini kararda belirtmek zorundadır.

1.3.4. Teminatlara İlişkin Esaslar

Üyelik teminatı

Takasbank, üyelerin Takasbank'a olan aidat, ücret, komisyon ve diğer yükümlülüklerini kendilerine verilen süre içerisinde yerine getirmemesi halinde zararını karşılayabilmek amacıyla maktu tutarda üyelik teminatı talep eder.

Üyelik teminatı nakit olarak yatırılır ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 43 üncü maddesindeki esaslar çerçevesinde nemalandırılır. Üyelerin yatırımları gereken teminat tutarları takas hizmeti aldıkları piyasalar dikkate alınarak Takasbank tarafından belirlenir.

Üyelerin Takasbank'a olan yükümlülüklerini yerine getirmemeleri durumunda, Takasbank ilgili tutarı üyelik teminatından tahsil eder. Söz konusu tahsilat sonrasında üye, üyelik teminatını 5 işgünü içerisinde olması gereken tutara tamamlar. Eksik tutarın tamamlanmaması durumunda, söz konusu tutar üyenin hesabından re'sen tahsil edilir.

Üyeliğin, üyenin kendi talebi ile sona ermesi durumunda, üyenin Takasbank'a olan tüm yükümlülüklerinin ödenmiş olması şartı ile üyelik teminatı iade edilir.

Üyelik teminatları Takasbank'ın malvarlıklarından ayrı izlenir.

İşlem teminatı

Üyeler, takas işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla, piyasalar itibariyle belirlenecek tutarda, İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 38 inci maddesinde yer alan varlıklardan oluşan işlem teminatını yatırmak zorundadır.

İşlem teminatı, Takasbank'ın takas hizmeti sunduğu piyasalar itibariyle ayrı ayrı belirlenebileceği gibi Takasbank, üyeler veya sermaye piyasası araçları itibariyle de farklı tutarların uygulanmasına karar verebilir.

Üyeler tarafından yatırılması gereken teminat tutarları, piyasalar veya sermaye piyasası aracı bazında maktu veya oransal olarak belirlenebileceği gibi, aynı hesapta tutulan farklı varlıklar arasındaki korelasyonların risk azaltıcı etkileri dikkate alınarak portföy bazlı teminatlandırma yöntemi de uygulanabilir. Hesaplanan işlem teminat tutarları Takasbank tarafından üyelere duyurulur.

Takasbank'ın takas hizmeti verdiği piyasalarda işlem teminatları tutarı ilgili borsa veya piyasa işleticisinin görüşü alınmak suretiyle belirlenir.

Takasbank, belirlenen teminat tutarının veya oranının yeterliliğini devamlı olarak izler ve piyasa koşullarını gözeterek gerektiğinde teminat seviyelerinde değişikliğe gidebilir.

İşlem teminatı olarak kabul edilecek değerler

İşlem teminatı olarak kabul edilecek değerler, aşağıda belirtilenler arasından ilgili piyasalar itibariyle Takasbank tarafından uygun görülenlerdir:

- i. Nakit (Türk Lirası/Konvertibl döviz)
- ii. Vadeli mevduat
- iii. Devlet İç Borçlanma Senedi
- iv. Pay Senedi
- v. Teminat Mektubu
- vi. Yatırım Fonu Katılma Belgesi
- vii. T.C. Hazinesi tarafından ihraç edilen Euro Tahvil

- viii. T.C. Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama A.Ş. tarafından ihraç edilen Kira Sertifikaları
- ix. Borsalarda işlem gören standartta altın.

İşlem teminatlarının tesisi

İşlem teminatları Takasbank tarafından belirlenen hesaplara yatırılır.

Üyeler, müşterilerinin almış oldukları pozisyonlar karşılığında, asgari olarak, Takasbank tarafından belirlenecek oran veya tutarı karşılayacak kadar işlem teminatını müşterilerinden talep ederler.

Üyeler tarafından tesis edilecek işlem teminatlarının kompozisyonu ile piyasalar itibariyle yatırılma zamanları Piyasa Yönergelerinde belirlenir.

İşlem teminatları, üyeler ile Takasbank'ın malvarlıklarından ayrı izlenir.

Teminat tamamlama çağrısı

Takasbank, işlem teminatlarının yeterlilik düzeyini izler. İşlem teminatlarının piyasada gerçekleştirilen işlemler, teminat değerlerinde gerçekleşen değişiklikler, teminat kompozisyonunun değişmesi veya diğer nedenlerle Takasbank tarafından belirlenen tutarın altına düşmesi durumunda, Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır.

Teminat tamamlama çağrısı esas olarak elektronik ortamda yapılır. Takasbank'ın teminat tamamlama çağrısını elektronik ortamda göndermesini müteakip, üyenin başkaca bir ihbar ve bildirimle gerek kalmaksızın çağrıyla ilgili kabul edilir.

Teminat tamamlama yükümlülüğünün, ilgili piyasalar itibariyle belirlenecek sürede yerine getirilmemesi durumunda üyenin temerrüde düştüğü kabul edilir ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin temerrüde ilişkin hükümleri uygulanır.

İşlem teminatlarının değerlendirilmesi

Takasbank, piyasalar itibariyle 38 inci maddede yer alan varlıklardan teminat olarak verilmesini uygun gördüklerini, likidite ve piyasa riski gibi hususları da dikkate alarak belirleyeceği bir katsayı ile indirgenmek suretiyle teminata kabul edebilir.

Teminata kabul edilen varlıkların borsalarda işlem görmesi durumunda, varlıkların borsada oluşan son işlem günündeki ağırlıklı ortalama fiyat üzerinden değerlendirilmesi esastır. Bununla birlikte borsalarda yaşanan ani gelişmeler nedeniyle son işlem günündeki fiyatın sıhhatli oluşmadığına Takasbank tarafından karar verilmesi veya varlığın 5 iş gününden fazla bir süre işlem görmemesi durumunda, Takasbank farklı değerlendirme esasları belirleyebilir. Hazine tarafından ihraç edilenler dahil borçlanma araçlarına ilişkin kupon ödemeleri değerlemede kullanılacak fiyatın belirlenmesinde dikkate alınır.

Konvertibl döviz olarak verilen teminatlar, TCMB tarafından ilan edilen en son döviz alış kuru üzerinden değerlendirilir.

İlgili maddenin ikinci fıkrasında ifade edilen ve değerlemeye ilişkin fiyatların oluşmasında yaşanan olumsuzluklar ile teminat olarak verilen varlıkların borsalarda işlem görmemesi durumunda esas alınacak değerlendirme ilkelerine ilgili Piyasa Yönergesinde yer verilir.

İşlem teminatlarının kullanımı

Teminatlar; üyelerin takas işlemleri nedeniyle diğer üyelere olan yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde kullanılır.

Teminatlar tevdi amaçları dışında kullanılamaz, kamu alacakları için olsa dahi haczedilemez, rehnedilemez, idari mercilerin tasfiye kararlarından etkilenmez, iflas masasına dâhil edilemez ve üzerlerine ihtiyati tedbir uygulanamaz.

Nakit işlem teminatlarının nemalandırılması

Üyeler tarafından tesis edilen nakit Türk Lirası işlem teminatlarının zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutarı, yönetim kurulunca belirlenecek esaslar çerçevesinde nemalandırılır. Nemalandırma sonucu elde edilen brüt nema tutarlarından, vergi ve diğer yasal yükümlülükler ile Takasbank komisyonu düşülür.

Teminat sözleşmeleri

Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri yazılı şekilde yapılır. Bu teminat sözleşmelerine konu sermaye piyasası araçlarının mülkiyeti, sözleşmeye bağlı olarak Takasbank'a kanuni usullere göre devredilebileceği gibi teminat verende de kalabilir.

Mülkiyetin Takasbank'a devredildiği teminat sözleşmelerinde; Takasbank, teminat sözleşmesinin kurulduğu anda teminat konusu sermaye piyasası araçlarının mülkiyet hakkına sahip olur.

Takasbank tarafından teminat olarak alınan Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçları ve diğer teminatların mülkiyetinin üyede kaldığı teminat sözleşmelerinde; teminat konusu sermaye piyasası aracının satışı da dâhil olmak üzere ne kapsamda kullanılabileceği hususları sözleşmede belirlenir.

Teminatlardan doğan hakların kullanımı

Teminata konu varlıklardan doğan haklar, aksi sözleşme ile kararlaştırılmadıkça, teminat verene aittir. Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47 nci maddesi hükmü saklıdır.

İşlem teminatlarının iadesi

İşlem teminatları diğer üyelere olan takas yükümlülüklerinin tamamı ödenmedikçe üyeye iade edilmez. Takasbank, diğer üyelere olan yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla üyenin teminatlarına başvurma hakkına sahiptir.

Teminatların iadesinin söz konusu olması durumunda, iade aynen olabileceği gibi mislen de yapılabilir. İadeye hak kazanmış olmakla birlikte teminatların üye tarafından teslim alınmamasından doğan tüm hukuki sorumluluk ilgili üyeye ait olup bu nedenle Takasbank'a herhangi bir sorumluluk yüklenemez.

Piyasalar itibariyle teminatların iadesine ilişkin usul ve esaslar Piyasa Yönergelerinde belirlenir.

1.3.5. Garanti Fonuna İlişkin Esaslar**Garanti Fonu**

Takasbank, takas sisteminde muhtemel gecikmelerin önlenmesi ve üyelerin takas yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda kullanılmak üzere bir garanti fonu oluşturabilir. Kurul, hizmet verilen borsa veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde açılan piyasalar ve işlem gören sermaye piyasası araçları itibariyle garanti fonu oluşturulmasını zorunlu tutabilir. Oluşturulan Fon'un idare ve temsili Takasbank tarafından yürütülür.

Takasbank tarafından takas hizmeti verilen piyasaların bir kısmı veya tamamı için ortak bir garanti fonu kurulabileceği gibi her bir piyasa için ayrı garanti fonu kurulabilir. Ancak Genel Yönetmeliğin 22 nci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında verilen hizmetler için kurulacak garanti fonu diğer piyasalardan ayrı olarak oluşturulur.

Garanti fonu katkı payı olarak yatırılacak varlıklar Takasbank tarafından 38 inci maddede yer alan varlıklar arasından piyasalar itibariyle belirlenir.

Takasbank'ın merkezi karşı taraf olduğu piyasalara ilişkin oluşturulan garanti fonuna ilişkin esaslar hakkında Kurul tarafından çıkarılacak merkezi karşı tarafa ilişkin yönetmelik hükümleri uygulanır.

Garanti fonu katkı payları

Garanti fonu oluşturulmasına karar verilmesi durumunda, üyelerin garanti fonu katkı payları, normal katkı payları ile talep edilmesi halinde yatıracakları ilave katkı paylarından oluşur. Normal katkı paylarının kullanılması veya diğer nedenlerle eksilmesi durumunda tamamlama

çağrısı yapılır. Garanti fonunun yetersizliği durumunda ilave katkı payı talep edilebilir. Talep edilebilecek ilave katkı payı, normal katkı payını aşamaz.

Takasbank, üyelerin garanti fonuna yatıracakları normal katkı payları için asgari bir sınır belirler. Genel olarak üyelerce garanti fonuna yatırılacak katkı payları üyelerin işlemlerden kaynaklanan riskleri ile orantılı olarak belirlenir. Buna ilişkin usul ve esaslar ilgili piyasa yönergelerinde düzenlenir.

Katkı payları, Takasbank'ın takas hizmeti sunduğu piyasalar itibariyle ayrı ayrı belirlenebileceği gibi Takasbank, üyeler veya sermaye piyasası araçları itibariyle de farklı tutarların uygulanmasına karar verebilir.

Takasbank'ın takas hizmeti verdiği piyasalarda garanti fonu katkı payı tutarları ilgili borsa veya piyasa işleticisinin görüşü alınmak suretiyle belirlenir.

Katkı paylarının tesisi

Üyeler katkı paylarını, ilgili piyasalar itibariyle Takasbank tarafından belirlenen zamanlarda, Takasbank tarafından belirlenen hesaplara yatırmak suretiyle tesis ederler.

Üyelerce garanti fonuna yatırılacak katkı paylarının kendi mülkiyetlerindeki varlıklardan karşılanmış olması esastır.

Üyeler tarafından piyasalar itibariyle tesis edilecek katkı paylarının varlık kompozisyonu, Takasbank tarafından piyasadaki riskler göz önünde bulundurularak farklı belirlenebilir.

Katkı paylarının ödenmemesi

Katkı paylarını Takasbank tarafından bildirilen sürelerde veya ilave katkı payı istenmesi durumunda bu bildirimin kendilerine yapıldığı tarihten itibaren 3 iş günü içerisinde ödemeyen üyeler hakkında İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin temerrüt hükümleri uygulanır.

Takasbank'ın takas hizmeti sunduğu piyasalarda yaşanan olağanüstü gelişmeler nedeniyle yükümlülüklerin yerine getirilmemesinin sistemik risk yaratma ihtimalinin varlığı durumunda, üyeler tarafından katkı payı ödeme yükümlülüklerinin birinci fıkrada verilen süreler içerisinde yerine getirilmemesi halinde, Takasbank üyenin Takasbank nezdindeki, müşterilerin teminatları ve üyelik teminatları hariç, tüm hesaplarını kullanmak suretiyle üyeye ilişkin katkı payını re'sen tahsil edebilir.

Katkı paylarının değerlendirilmesi

Takasbank, piyasalar itibariyle 38 inci maddede yer alan varlıklardan katkı payı olarak verilmesini uygun gördüklerini, likidite ve piyasa riski gibi hususları da dikkate alarak belirleyeceği bir katsayı ile indirgenmek suretiyle teminata kabul edebilir.

Katkı payı olarak kabul edilen varlıkların borsalarda işlem görmesi durumunda, varlıkların borsada oluşan son işlem günündeki ağırlıklı ortalama fiyat üzerinden değerlendirilmesi esastır. Bununla birlikte borsalarda yaşanan ani gelişmeler nedeniyle son işlem günündeki fiyatın sıhhatli oluşmadığına karar verilmesi veya varlığın 15 iş gününden fazla bir süre işlem görmemesi durumunda, Takasbank farklı değerlendirme esasları belirleyebilir. Hazine tarafından ihraç edilenler dâhil borçlanma araçlarına ilişkin kupon ödemeleri değerlendirmede kullanılacak fiyatın belirlenmesinde dikkate alınır.

Konvertibl döviz olarak verilen katkı payları, TCMB tarafından ilan edilen en son döviz alış kuru üzerinden değerlendirilir.

İlgili maddenin ikinci fıkrasında ifade edilen ve değerlemeye ilişkin fiyatların oluşmasında yaşanan olumsuzluklar ile katkı payı olarak verilen varlıkların borsalarda işlem görmemesi durumunda esas alınacak değerlendirme ilkelerine ilgili Piyasa Yönergesinde yer verilir.

Katkı paylarının nemalandırılması

Üyeler tarafından tesis edilen nakit Türk Lirası garanti fonu katkı paylarının zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutarı, yönetim kurulunca belirlenecek esaslar çerçevesinde nemalandırılır. Nemalandırma sonucu elde edilen brüt nema tutarlarından, vergi ve diğer yasal yükümlülükler ile Takasbank komisyonu düşülür.

Katkı paylarının kullanımı

Katkı payları, üyelerin takas işlemleri nedeniyle diğer üyelere olan yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde kullanılır.

Katkı payları, tevdi amaçları dışında kullanılamaz, kamu alacakları için olsa dahi haczedilemez, rehnedilemez, idari mercilerin tasfiye kararlarından etkilenmez, iflas masasına dâhil edilemez ve üzerlerine ihtiyati tedbir uygulanamaz.

Üyelerin işlem teminatları ve garanti fonu katkıları yetersiz kalmadıkça, diğer üyelerin garanti fonu katkılarına başvurulamaz.

Katkı paylarının iadesi

Üyelikten kendi talebi ile ayrılan kuruluşun katkı paylarının iade edilebilmesi için, üyenin ilgili piyasalarda olan tüm yükümlülüklerinin yerine getirilmiş olması şarttır.

Takasbank ilgili piyasaların muhtemel risklerini ve garanti fonunun ödeme potansiyelini göz önünde bulundurarak üyelerin garanti fonu katkı paylarının iadesi taleplerini geçici bir süre için reddedebilir.

Takasbank tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda üyeye garanti fonu katkı payının iadesine karar verilirse, yapılacak ödemeden vergi ve diğer yasal yükümlülükler mahsup edilerek bakiye tutar ödenir.

Garanti fonu katkı paylarının üyeye iadesi, aynen olabileceği gibi mislen de olabilir.

1.3.6. Disiplin Hükümleri

Disiplin cezalarının çeşitleri

Üyelere verilecek disiplin cezaları şunlardır:

- **Uyarı** : Üyeye, yükümlülüklerin yerine getirilmesinde daha dikkatli hareket etmesi gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.
- **Üyeliğin askıya alınması** : Üyenin işlemlerinin üç ayı aşmamak üzere durdurulmasıdır.
- **Üyelikten çıkarma** : Takas üyeliğinin sona erdirilmesidir.

Disiplin cezalarını gerektiren fiil ve hareketler

Disiplin cezalarının uygulanmasını gerektiren fiil ve hareketler şunlardır:

Uyarı;

- İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinde ve Takasbank tarafından belirlenen ilke ve kurallara uymada kayıtsızlık ve dikkatsizlik gösterilmesi,
- Takasbank talimatlarına gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi,
- Takasbank'ın takas sisteminin güvenliğini teminen Genel Yönetmelik kapsamında kendisine yüklenen gözetim faaliyeti çerçevesinde Takasbank yetkili elemanlarınca talep edilen bilgi ve belgelerin verilmemesi ve gerekli desteğin sağlamaması.

Üyeliğin askıya alınması;

- Garanti fonu katkı paylarının ve işlem teminatlarının yükseltilmesi veya tamamlanması gereken durumlarda, garanti fonu katkı paylarının ve teminatların Takasbank tarafından belirlenen süre içerisinde yükseltilmemesi veya tamamlanmaması,
- Takas işlemlerinde, takas sisteminin güvenli ve kesintisiz işlemlerini tehlikeye düşürecek önemli nitelikte risklerinin bulunması,
- Olağanüstü durumlar nedeniyle İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 62 nci maddesi çerçevesinde Takasbank tarafından alınan önlemlerin yerine getirilmemesi,
- Bir takvim yılı içerisinde üçten fazla uyarı cezası alınması.

Üyelikten sürekli çıkarma;

- Takasbank tarafından gerekli tedbirler alınmasına rağmen veya alınacak tedbirlerden netice alınamayacak derecede takas sisteminin işlemlerini tehlikeye düşürecek nitelikte risklerinin ortaya çıkması,
- Askıya alınma cezası verilen üyenin, askıda kalma azami süresi içerisinde, bu cezayı gerektiren ihlallerine son vermemesi.

Ceza uygulanmasına dair genel hükümler

Uyarı cezası genel müdür tarafından verilir. Üyeliğin askıya alınması ve üyelikten sürekli çıkarma cezaları ise Takasbank yönetim kurulunca karara bağlanır.

Üyeliğin askıya alınması veya üyelikten sürekli çıkarma cezasını gerektiren bir fiil nedeniyle hakkında disiplin soruşturması açılan üyenin takas işlemlerine devam etmesinin, takas sisteminde telafisi güç zararların doğması sonucuna yol açacak nitelikte olması halinde üyenin takas işlemleri yönetim kurulu kararı ile disiplin soruşturması sonuçlandırılana kadar tedbiren durdurulabilir. Tedbir kararı derhal Kurula ve ilgili piyasa işleticilerine bildirilir.

Üyeye disiplin cezasının verilmesini müteakip İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 60 ncı maddesi çerçevesinde cezaların sicilden silinmesi için belirlenen süre içinde aynı cezayı gerektiren yeni bir fiil işlemesi halinde ilgiliye bir derece ağırlaştırılmış disiplin cezası uygulanır. İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin dördüncü alt bendi hükmü saklıdır.

Üyeliğin askıya alınması ve üyelikten sürekli çıkarma cezaları derhal borsa veya piyasa işleticisi ile Kurula bildirilir. İlgili üyenin piyasada işlem yapması hususu borsa veya piyasa işleticisi tarafından karara bağlanır.

Disiplin komitesi ve görevleri

İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nde öngörülen disiplin suçları ile ilgili soruşturma yürütülmesinde, yönetim kuruluna yardımcı olmak üzere Takasbank yönetim kurulunca, Takasbank yöneticileri arasından bir Başkan ve dört üyeden meydana gelen bir Disiplin Komitesi oluşturulur. Disiplin Komitesi'nin görev süresi iki yıldır. Komite en az üç üyenin hazır bulunmasıyla toplanır. Karar için en az üç olumlu oy gerekir. Çekimser oy kullanılamaz. Karşı oy kullanan üye, görüşünün gerekçesini kararda belirtmek zorundadır.

Komite İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği'nde öngörülen disiplin suçlarıyla ilgili incelemeleri yapmak ve inceleme sonucunda hazırladığı raporu disiplin cezasının niteliğine göre genel müdür veya yönetim kurulunun onayına sunmakla görevli ve yetkilidir.

Disiplin soruşturmasının yürütülmesi

Disiplin soruşturması Takasbank tarafından re'sen ya da ilgili borsa veya piyasa işleticisinin ihbarı üzerine, genel müdür kararı ile başlatılır. Disiplin Komitesi, soruşturmanın başlatılmasına ilişkin genel müdür kararının bildirilmesini takiben en geç on gün içinde disiplin dosyası ile ilgili işlemlere başlar.

Yapılacak soruşturmada yazılı savunma istenmesi ve bu savunma için suçlamanın üye tarafından tebellüğ edildiği tarihten itibaren en az on beş günlük süre tanınması zorunludur. Belirlenen süre içinde savunmasını vermeyen üye, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır. Komite, hakkında soruşturma yapılan üyenin isteği üzerine veya re'sen kendisini veya temsilcilerini dinlemek üzere davet edebilir. Kabul edilebilir bir özrü olmaksızın davete uymayanların dinlenmesinden vazgeçilir.

Komite soruşturmanın tamamlanmasını müteakip 10 gün içinde raporunu uyarı cezası öngörülenler için genel müdüre; üyeliğin askıya alınması veya üyelikten sürekli çıkarma cezası için ise yönetim kurulunun onayına sunar.

Yönetim kurulu veya genel müdür, Komite'nin raporunu aynen benimseyebileceği gibi, farklı bir karar da alabilir. Yönetim kurulu, soruşturma hakkındaki kararını mevcut mevzuat, piyasa teamülü ile hakkaniyet ilkeleri uyarınca verir.

Yönetim kurulu üyeleri, istihdam ya da ortaklık ilişkisi içinde olduğu üyeyi ilgilendiren kararların alınmasında toplantılara katılamaz ve oy kullanamazlar.

Karar, alındığı günü izleyen üç iş günü içinde iadeli taahhütlü mektupla ilgililerin bilinen adreslerine postalanır veya elden imza karşılığı teslim suretiyle tebliğ olunur.

Disiplin cezalarının sicile kaydı ve sicilden silinmesi

Disiplin cezaları ilgili üye siciline işlenir.

Üyelikten sürekli çıkarma hariç, cezanın kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde herhangi bir disiplin suçu işlenmediği takdirde, siciline işlenen önceki cezalar tekerrüre esas alınmaz.

1.3.7. Diğer Hususlar**Ücret ve Komisyonlar**

Takasbank'ın İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği kapsamında sunmuş olduğu hizmetlere ilişkin olarak üyelerine uygulayacağı ücret ve komisyonlar hakkında Genel Yönetmeliğin 35 inci maddesi hükümleri uygulanır.

Genel Yönetmeliğin 35 inci maddesinin birinci fıkrası kapsamında Kurulun onayına sunulan ücret ve komisyonlara ilişkin Takasbank Yönetim Kurulu kararı, Kurul tarafından 30 gün içerisinde olumsuz görüş bildirilmediği takdirde yürürlüğe girer. Takasbank tarafından başvuruda sunulan bilgi ve belgelerin eksik olması veya ek bilgi, belge ve çalışmaya ihtiyaç

duyulması hâlinde, Takasbank bilgilendirilerek eksikliklerin Kurulca belirlenecek süre içerisinde giderilmesi istenir. Bu takdirde, 30 günlük süre söz konusu eksik veya ek bilgi, belge ve çalışmaların Kurula sunulduğu tarihten itibaren işlemeye başlar.

1.4. İSTANBUL TAKAS VE SAKLAMA BANKASI A.Ş. MERKEZİ KARŞI TARAF YÖNETMELİĞİ

Amacı; İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketinin (Takasbank), Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygun görülen piyasalar ya da sermaye piyasası araçları itibarıyla alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı da alıcı rolünü üstlenerek takasın tamamlanmasını taahhüt ettiği merkezi karşı taraf uygulamasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek olan İstanbul Takas Ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği (MKT Yönetmeliği) 14.08.2013 tarih, 28735 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi tarafından 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile düzenlenen piyasa veya sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak verilen merkezi karşı taraf hizmetlerinde merkezi karşı taraf (MKT) üyelerine ilişkin esaslar, teminatlara ilişkin esaslar, garanti fonuna ilişkin esaslar, temerrüt esasları, karşılanmış risklere tahsis edilecek sermaye, iç denetim ve risk yönetim sistemleri ile ücretlere ilişkin usul ve esaslar belirlenmektedir.

MKT Yönetmeliği’nin Genel Esaslar başlıklı 5 inci maddesinde MKT üyelerine ve işlemci kuruluşların yükümlülük kapsamlarına yönelik açıklamalar ile Takasbank’ın yürüteceği merkezi karşı taraf faaliyetindeki konumu, sorumluluklarına ilişkin açıklayıcı hükümler yer almaktadır.

Bu maddede;

- MKT Yönetmeliği kapsamında verilen hizmetlerin ve belirlenen yükümlülüklerin MKT üyelerine ve açıkça belirtildiği hallerde işlemci kuruluşlara yönelik olduğu,
- MKT üyelerinin ve işlemci kuruluşların müşterilerine karşı olan yükümlülüklerinden Takasbank’ın sorumlu tutulamayacağı,
- Takasbank’ın; Kurulun MKT uygulamasını zorunlu tuttuğu piyasalar veya sermaye piyasası araçları ile borsalar veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinin talebi üzerine MKT uygulamasına geçilmesi Kurulca uygun görülen piyasa veya sermaye piyasası araçlarında MKT hizmeti verebileceği,
- Takasbank tarafından, borsa veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde gerçekleştirilen işlemlerde MKT hizmeti verilirken, açık teklif yönteminin kullanılmasının esas olduğu,
- Takasbank tarafından, MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası araçlarında, piyasa yönergelerinde belirlenmesi koşuluyla, açık teklif yöntemi haricinde sözleşme yenileme yöntemi ya da hukuken bağlayıcılığı bulunan farklı bir yöntemin kullanılmasının mümkün olduğu

gibi hususlar yer almaktadır. Açık teklif ve sözleşme yenileme yöntemleri Yönetmeliğin Tanım ve Kısaltmalar başlıklı 4 üncü maddesinde aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Açık teklif yöntemi: Takasbank'ın bir işlemin eşleştiği anda piyasa katılımcıları arasına girerek alıcıya karşı satıcı ve satıcıya karşı ise alıcı konumuna geçmesidir.

Sözleşme yenileme yöntemi: MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası araçlarında gerçekleşen işlemlerde piyasa yönergelerinde belirlenen esaslar çerçevesinde ve her halükarda takas tamamlanmadan önce, taraflar arasında yapılmış sözleşmenin iptal edilerek Takasbank'ın taraflarla ayrı ayrı sözleşme yapmasıdır.

1.4.1. MKT Üyelerine İlişkin Esaslar

MKT Yönetmeliği'nin MKT Üyeliğine İlişkin Esaslar başlıklı 2. Bölümünde, MKT üyeliği, şartları, türleri, üyelik türleri arasında geçiş ve MKT üyelerinin yükümlülükleri düzenlenmektedir.

İstanbul Takas Ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliğinde ancak aşağıda sıralanan MKT Üyeliği şartlarını sağlayan kuruluşların, Takasbank Yönetim Kurulu tarafından yetkilendirilmeleri koşuluyla MKT hizmetlerine piyasa veya sermaye piyasası aracı bazında MKT üyesi olarak taraf olabileceği amir hükmü yer almaktadır (Madde 6).

MKT Üyeliği Şartları

Yönetmeliğin 7 nci maddesine göre, MKT üyeliği şartlarının sağlandığının tespiti ve değerlendirmesi Takasbank'a ait olup üyelik için asgari olarak aşağıdaki koşulların sağlanmış olması gerekir:

- i. Merkezi Takas Yönetmeliği hükümleri uyarınca Takasbank'a üye olunması,
- ii. Takasbank tarafından takas veya MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası araçlarında ilgili mevzuata aykırılıklar sebebiyle işlem yapma yetkisinin kaldırılmamış olması,
- iii. İçeriği Takasbank tarafından belirlenen MKT hizmetine ilişkin sözleşme ve/veya taahhütnamelerin imzalanarak Takasbank'a ibraz edilmiş olması,
- iv. MKT hizmetinin sürekliliğini teminen gerekli bilgi işlem, risk yönetimi, iç kontrol ve iç denetim mekanizmalarının oluşturulmuş ve işler hale getirilmiş olması,
- v. MKT hizmetlerine taraf olabilmek için Takasbank tarafından piyasa veya sermaye piyasası aracı bazında belirlenecek asgari öz sermayeye sahip olunması,
- vi. Mali bünyesinin MKT hizmetlerine taraf olduğu piyasa veya sermaye piyasası araçlarına ilişkin Takasbank'a karşı taahhütlerini yerine getirebilecek düzeyde olması,
- vii. MKT hizmeti sunulacak piyasaların veya sermaye piyasası araçlarının özel niteliklerine göre öngörüleebilecek ek şartların sağlanmış olması,
- viii. Takasbank tarafından talep edilecek diğer bilgi ve belgelerin sunulmuş olması.

Piyasa yönergelerinde, MKT üyeliği için bu maddede belirtilenlere ilave koşullar getirilebilir.

MKT Üyeliği Türleri

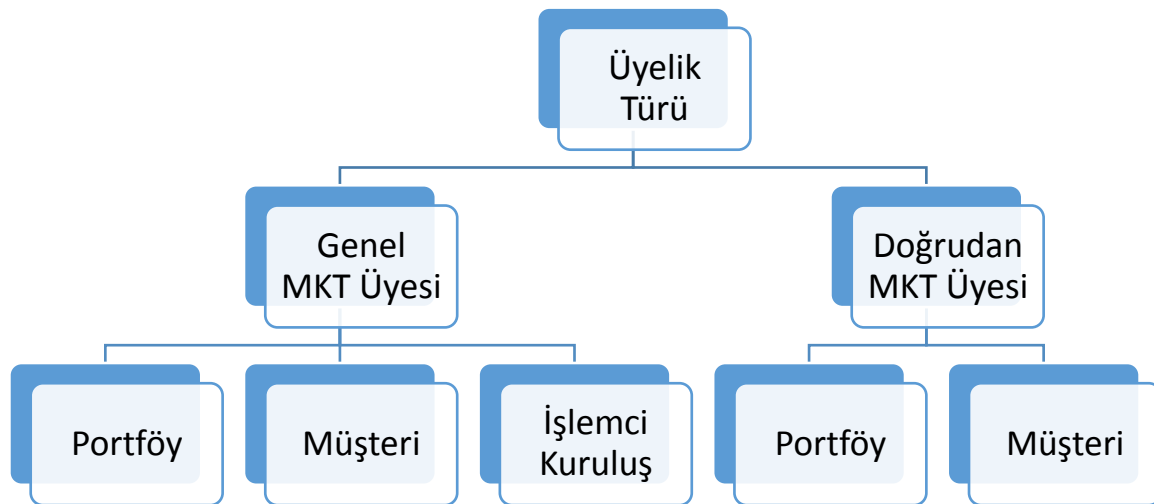
MKT üyeleri, doğrudan MKT üyesi ve genel MKT üyesi olmak üzere ikiye ayrılır. MKT üyeliğine kabul ve üyelik türünün belirlenmesi, Takasbank tarafından, ilgili kuruluşun; öz sermaye tutarı ile Takasbank nezdinde gerçekleştirilen kredi değerliliğini tespiti yönelik içsel kredi derecelendirme, mali tahlil ve istihbarat çalışmaları, eğer varsa bağımsız derecelendirme notları ve iç sistemleri ve teknik altyapısının yeterliliği dikkate alınarak yapılır (Madde 8).

Doğrudan MKT üyeliği

Doğrudan MKT üyeleri, sadece kendilerinin (portföy) ve/veya müşterilerinin takas işlemlerini gerçekleştirmeye yetkilidir (Madde 9).

Genel MKT üyeliği

Genel MKT üyeleri, kendilerinin ve/veya müşterilerinin takas işlemlerinin yanı sıra işlemci kuruluşların takas işlemlerini de gerçekleştirmeye yetkilidir. Bir işlemci kuruluşun takas işlemlerini gerçekleştiren genel MKT üyesi, ilgili işlemci kuruluşun kendisi üzerinden gerçekleştirdiği işlemlere ilişkin yükümlülüklerini Takasbank'a karşı kayıtsız şartsız yerine getirmeyi imzalayacağı sözleşme ve/veya taahhütname ile taahhüt eder. Takası gerçekleştiren genel MKT üyesi ile takas işlemlerini gerçekleştirdiği ilgili işlemci kuruluş; söz konusu işlemci kuruluşun kendisine ve müşterilerine ait ilgili genel MKT üyesi üzerinden gerçekleştirdiği işlemler nedeniyle Takasbank'a karşı oluşan yükümlülüklerden müşterek borçlu ve müteselsil kefil olarak sorumludurlar (Madde 10).

MKT Üyelik Türleri Arası Geçiş

Genel ve doğrudan MKT üyelerinin üyelik türleri, Takasbank tarafından belirlenmiş olan şartlara uyumları gözetilerek değiştirilebilir. Bu kapsamda, bir doğrudan MKT üyesi,

sonradan genel MKT üyesi olarak kabul edilebileceği gibi bir genel MKT üyesi de sonradan doğrudan MKT üyesi olarak kabul edilebilir. Bir doğrudan MKT üyesi Takasbank'a başvurmak ve Yönetim Kurulu tarafından uygun görülme suretiyle genel MKT üyesi olabilir. Bir genel MKT üyesi, piyasa yönergelerinde belirlenen şartların oluşması halinde Takasbank tarafından re'sen veya başvurusu halinde, Yönetim Kurulu kararıyla doğrudan MKT üyesi yapılabilir. Bu hallerde, varsa işlemci kuruluşlara ilişkin tüm hak, yükümlülük ve hesapların devri veya tasfiyesinin tamamlanması zorunludur. MKT üyelik türleri arasında geçiş halinde, ilgili piyasa yöneticisi, söz konusu geçişe ilişkin Yönetim Kurulu kararının alınmasını takip eden işgünü içerisinde bilgilendirilir (Madde11).

1.4.2. Teminatlara İlişkin Esaslar

Yönetmeliğin 3.bölümünde teminatlara ilişkin olarak, teminatların genel esasları, tesisi, türleri, izlenmesi ve yönetimi, değerlendirilmesi hususları ile teminatların yetersiz kaldığı durumlarda üyelere yapılan teminat tamamlama çağrılarının esasları düzenlenmekte, teminatların değerlendirilmesi ve teminata konu sermaye piyasası araçlarından doğan hakların mülkiyet esasları belirlenmektedir.

Takasbank tarafından MKT faaliyeti nedeniyle alınan teminatların tevdi amaçları dışında kullanılamayacağı, kamu alacakları için olsa dahi haczedilemeyeceği, rehnedilemeyeceği, idari mercilerin tasfiye kararlarından etkilenmeyeceği, iflas masasına dâhil edilmeyeceği ve üzerlerine ihtiyati tedbir uygulanamayacağı İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 17 nci madde 1 inci fıkrasında 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 46 ncı madde 4 üncü fıkrası paralelinde belirtilmektedir.

MKT hizmeti verilen piyasalarda işlem teminatı ve garanti fonu katkı payı olarak teminata Türk Lirası ve konvertibl dövizin yanı sıra diğer finansal varlıkların da kabulü söz konusudur. MKT işlemlerine taraf olacak MKT üyelerinin Takasbank'a sunabilecekleri teminatlar Yönetmeliği'n 19 uncu maddesinde belirtilmiştir.

Teminat olarak kabul edilebilecek varlıklar;

- Nakit (TL/Konvertibl Döviz)
- Devlet iç borçlanma senedi
- Pay senedi
- Teminat mektubu
- Yatırım fonu katılma belgesi
- T.C. Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen Euro Tahvil ve T.C. Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Anonim Şirketi tarafından ihraç edilen kira sertifikaları,
- Borsalarda işlem gören standartta altın

MKT Yönetmeliği'nde ayrıca teminatlara ilişkin aşağıda yer alan hususlara yer verilmiştir.

- Takasbank tarafından MKT hizmeti verilen piyasalarda alınan teminatlar; Takasbank'ın varlıklarından ayrı olarak izlenir (Madde 17/1).
- MKT üyeleri, kendileri veya müşterileri adına aldıkları pozisyonlar için Takasbank tarafından kullanılan ve ilgili piyasa yönergeleriyle belirlenen yöntemler çerçevesinde hesaplanan tutarda teminatı Takasbank tarafından belirlenen hesap ve/veya hesaplara yatırmak zorundadırlar (Madde 18/1).
- MKT üyesine bağlı tekil pozisyon hesaplarında izlenen müşteri pozisyonlarıyla ilişkili teminatlar sadece ilgili müşterinin yükümlülüklerinin tasfiyesinde kullanılabilir (Madde 18/2).
- Takasbank; Kurulca onaylanan piyasa yönergelerinde yer alan oran veya tutarların altında kalmamak kaydıyla MKT hizmeti verdiği piyasa, sermaye piyasası aracı veya üye bazında farklı teminat oran ve tutarları belirleyebilir (Madde 18/6).
- MKT üyelerince Takasbank'a yatırılan müşteri teminatları, bağlı oldukları pozisyon hesaplarıyla ilişkilendirilir ve MKT üyeleri adına açılan teminat hesaplarında her bir müşteri için ayrı ayrı açılan alt hesaplarda izlenir. Hesaplara yatırılan teminat yükümlülüğünü aşan fazla teminatların da ilgili hesap sahibine ait olduğu kabul edilir ve bu teminatlarla aynı esaslar çerçevesinde değerlendirilir (Madde 20/3).
- MKT üyesine bağlı müşteri hesaplarındaki teminat açıklarının tamamlanmasından ilgili MKT üyesi sorumludur (Madde 21/1).
- Hesapların güncellenmesi sonucunda pozisyonların ve/veya teminatların değerlerinin değişmesi veya diğer nedenlerle teminatların ilgili piyasa yönergesinde belirlenen seviyenin altına düşmesi durumlarında, Takasbank tarafından ilgili MKT üyesine teminat tamamlama çağrısı yapılır (Madde 21/2).
- Teminat tamamlama çağrıları, esasları piyasa yönergeleriyle belirlenen elektronik bir sistem aracılığı ile yapılır. Takasbank'ın teminat tamamlama çağrısını elektronik bir sistem aracılığıyla göndermesi durumunda, MKT üyesinin başkaca bir ihbar ve bildirim gereksiz kalmaksızın çağrıyı aldığı kabul edilir. MKT üyesinin sorumluluğu, Takasbank tarafından yapılan teminat tamamlama çağrısının üyeye ulaştığı anda başlar (Madde 21/3).
- Takasbank, hesaplarda tutulan nakit Türk Lirası teminatların zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutarını, mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırır (Madde 22/1).
- Tekil veya çoklu pozisyon hesaplarında izlenen pozisyonlar ve bu pozisyonlarla ilişkili teminatlar, Takasbank'ın uygun görmesi halinde, devreden ve devralan MKT üyelerinin talimatıyla Takasbank tarafından MKT üyeleri arasında taşınabilir. (Madde 26/1)
- Teminata kabul edilen varlıklardan doğan haklar teminatı verene aittir ve bu haklar dolayısıyla oluşan değer değişimlerinin ivedilikle hesaplara yansıtılması esastır (Madde 24/1).
- Takasbank, MKT hizmeti verdiği piyasa veya sermaye piyasası araçlarında, müşterilerin pozisyon ve teminatlarını, üyeye bağlı ancak üyenin kendi portföyüne ait pozisyon ve teminatlardan ayrı hesaplarda izler (Madde 25/1).

- Çoklu pozisyon hesaplarının kullanılabildiği piyasa veya sermaye piyasası araçlarında, müşteri pozisyon ve teminatlarının, MKT üyesi tarafından talep edilmesi halinde Takasbank nezdinde açılan kendisine bağlı tekil pozisyon hesapları ile müşteriye ait teminat alt hesaplarında izlenmesi gereklidir. Takasbank türev araçların işlem gördüğü piyasalar hariç olmak üzere, esasları ilgili piyasa yönergelerinde belirlenmek suretiyle diğer piyasa veya sermaye piyasası araçlarında tekil hesapların kullanımını kısıtlayabilir (Madde 25/2).
- Tekil veya çoklu pozisyon hesaplarında izlenen pozisyonlar ve bu pozisyonlarla ilişkili teminatlar, Takasbank'ın uygun görmesi halinde, devreden ve devralan MKT üyelerinin talimatıyla Takasbank tarafından MKT üyeleri arasında taşınabilir. Bu halde, devreden MKT üyesi pozisyon ve teminatları devredilecek müşterilerinin yazılı onayını alır (Madde 26/1).
- Teminatların aynen iadesi esastır. Aynen iadenin mümkün olmaması halinde iade mislen yapılır. Aynen veya mislen iade olunamayan teminatlar eşdeğerleri üzerinden iade olunur (Madde 27/1).

1.4.3. Garanti Fonuna İlişkin Esaslar

MKT hizmeti verilen piyasalarda MKT üyelerinden bir veya birkaçının temerrüde düşmesi halinde oluşabilecek zararların ilgili MKT üyelerinin teminatlarını aşan kısmı için kullanılmak üzere garanti fonlarının kurulması İstanbul Takas Ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 28.maddesinde hükme bağlanmıştır.

Aynı maddede Takasbank'a MKT hizmeti verilen piyasa veya sermaye piyasası araçlarının her biri için ayrı ve/veya bir kısmı veya tamamı için ortak bir garanti fonu kurabilmesine imkân tanınmaktadır.

Yönetmelik Madde 28'de kurulması zorunlu garanti fonlarının asgari büyüklüğü de belirlenmektedir. Buna göre; garanti fonu veya fonları, Takasbank'ı, olağandışı piyasa koşullarında ortaya çıkabilecek temerrüt durumlarına karşı koruyabilecek büyüklükte olmalıdır. Garanti fonunun/fonlarının büyüklüğü/büyüklükleri; en büyük açık pozisyona sahip MKT üyesinin temerrüdü halinde ortaya çıkacak kaynak ihtiyacı ile ikinci ve üçüncü büyüklükte açık pozisyona sahip MKT üyelerinin birlikte temerrüdü halinde ortaya çıkacak kaynak ihtiyacından büyük olanından az olmamak üzere, piyasa koşulları da göz önünde bulundurularak ilgili piyasa yönergelerinde belirlenir. Garanti fonunun büyüklüğü piyasa yönergelerinde belirlenen dönemlerde Takasbank tarafından güncellenerek hesaplanır.

Garanti fonuna ilişkin esasların düzenlendiği Yönetmeliğin 4 üncü bölümünde aşağıda yer alan hususlara da değinilmektedir.

- MKT üyelerince garanti fonuna/fonlarına yatırılacak katkı payları, MKT üyelerinin kendi mülkiyetlerindeki varlıklardan karşılanmalıdır.(Madde 28/7)
- Garanti fonu/fonları Takasbank tarafından temsil ve idare olunur. Takasbank; garanti fonu/fonları katkı paylarını bu Yönetmelik ve ilgili piyasa yönergeleri ve

prosedürlerinde yer alan kurallara uygun olarak toplar ve yönetir. Bu yönetim; Takasbank'ın topladığı garanti fonu/fonları katkı payları ile toplayabileceği ilave garanti fonu/fonları katkı paylarının yeterliliğinin ölçümü ve takibini, hesaplamada kullanılan yöntemlerin uygunluğunun ve yeterliliğinin değerlendirilmesini ve ölçülmesini içerir. Garanti fonundaki/fonlarındaki varlıklar, kuruluş amacı dışında kullanılamaz.(Madde 29/1)

- MKT üyelerinin garanti fonu/fonları katkı payları, yatırılmış ve talep edilmesi halinde yatırılacak ilave garanti fonu katkı paylarından oluşur. Yatırılmış garanti fonu katkı payları sabit ve değişken garanti fonu katkı paylarından oluşur. Yatırılmış garanti fonu katkı paylarının bu Yönetmelik çerçevesinde kullanılması ve/veya diğer nedenlerle eksilmesi durumunda tamamlama çağrısı yapılır. (Madde 30/1-2)
- Garanti fonunun/fonlarının yetersiz kalması halinde ise, Takasbank tarafından, MKT üyelerinden ilave garanti fonu katkı payı talep edilmesi mümkündür. Her halükarda, MKT üyelerinden bir defada talep edilebilecek ilave garanti fonu katkı payları, ilgili piyasa ve sermaye piyasası aracı için MKT üyesi bazında yatırılmış garanti fonu katkı payı tutarından fazla olamaz (Madde 30/3).
- MKT üyelerince garanti fonuna/fonlarına yatırılacak katkı payları ilgili MKT üyesinin işlemlerinden kaynaklanan riskleri ile doğru orantılı olarak belirlenir (Madde 30/5).
- Bu Yönetmelik ve ilgili diğer düzenlemeler çerçevesinde MKT üyelerinin garanti fonu katkı payı yükümlülüklerinin artması ve/veya garanti fonundaki/fonlarındaki varlıkların değerlerinin değişmesi sonucunda veya diğer nedenlerle garanti fonu katkı payının Takasbank tarafından ilgili piyasa yönergelerinde belirlenen çerçevede hesaplanan seviyenin/seviyelerin altına düşmesi durumunda, Takasbank tarafından garanti fonu katkı payı tamamlama çağrısı yapılır (Madde 31/1).
- Takasbank, MKT üyeleri tarafından tesis edilen nakit Türk Lirası garanti fonu katkı paylarının zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutarı, mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırır. Nemalandırma sonrasında elde edilen brüt nema tutarlarından, vergi ve diğer yasal yükümlülükler ile Takasbank komisyonu düşülür (Madde 32/1).
- MKT üyeliği sona eren kuruluşların garanti fonundaki/fonlarındaki sabit garanti fonu katkı payı dışındaki katkı payı/payları ve bunlara ilişkin tüm getiri ve haklar; söz konusu kuruluş, ilgili piyasalarda gerçekleştirmiş olduğu işlemlerden doğan yükümlülükleri ve Yönetim Kurulu tarafından MKT üyeliğinin sona erdirilmesine karar verildiği tarihten MKT üyeliğinin sona erdirilmesine ilişkin işlemlerin tamamlandığı tarihe kadar geçen sürede meydana gelebilecek temerrütlerden dolayı Takasbank'ın karşı karşıya kalabileceği ödeme yükümlülükleri göz önünde bulundurularak, ödenmesi gereken vergi ve diğer yasal yükümlülükler indirilmek suretiyle iade edilir. MKT üyeliği sona erdirilen kuruluşun sabit garanti fonu katkı payı/payları, Yönetim Kurulu tarafından MKT üyeliğinin sona erdirilmesine karar verildiği tarihten itibaren piyasadaki tüm açık pozisyonların vadesi göz önünde bulundurularak Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek süre sonunda iade edilir (Madde 33/1-2).

1.4.4. Temerrüt Esasları

Yönetmeliğin 5 inci bölümünde MKT hizmeti verilen piyasalarda oluşabilecek temerrütlerin yönetimi düzenlenmektedir. Bu kapsamda, beşinci bölümde Takasbank'ın mali sorumluluğu, temerrüt tanımı ve yönetimi ile temerrüt eden üyede açılmış olan pozisyonların kapatılması, devri ve sonlandırılmasına ilişkin hususlara yer verilmektedir.

Yönetmeliğin 34 üncü Maddesinde, Takasbank'ın MKT olarak mali sorumluluğunun, taraflardan her biri için karşı tarafın yerini alarak piyasa veya sermaye piyasası araçlarında gerçekleştirilen işlemlere garanti vermesinden kaynaklanan tutar kadar olduğu hükmü yer almaktadır. Ayrıca yine aynı maddede sunulan MKT hizmetinin, Takasbank nezdinde bu hizmet kapsamında açılan hesapları ve bu hesaplar üzerinden gerçekleştirilen işlemleri kapsadığı ve söz konusu işlemlerin takasının tamamlanması ile son bulduğu ifade edilmektedir.

Yönetmelik temerrüdü, 34 üncü Maddenin 2 nci fıkrasında, Takasbank'ın MKT hizmeti verdiği piyasa veya sermaye piyasası araçlarında MKT üyelerinin Takasbank'a karşı olan yükümlülüklerini bu Yönetmelikte ve ilgili piyasa yönergelerinde belirlenen sürelerde ve tam olarak yerine getirmedeği durumlar olarak tanımlamaktadır.

MKT Üyelerinin Temerrüdü

Yönetmeliğin 35 inci maddesinin 1 inci fıkrasında; bir MKT üyesinin, her bir piyasa veya sermaye piyasası aracı için belirlenmiş olan teminat ve garanti fonu tamamlama, teslim veya ödeme yükümlülükleri ile yaptığı işlemlere ilişkin teslim veya ödeme yükümlülüklerini zamanında tam olarak yerine getirmedeği takdirde, herhangi bir bildirim gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılacağı ifade edilmektedir. Ayrıca aynı maddenin 2 nci fıkrasında temerrüt hali ortadan kalkıncaya kadar mütemerrit MKT üyesinin, takas hizmeti verilen ilgili piyasa veya sermaye piyasası araçları bazında veya tüm piyasalar için, Takasbank nezdindeki kendisine bağlı hesaplardan teminat çekmesinin kısıtlanabileceği belirtilmektedir.

Mütemerrit MKT üyesine, Takasbank tarafından, temerrüt nedeniyle ortaya çıkan yükümlülüklerini yerine getirebilmesi amacıyla piyasa yönergelerinde belirlenen bir süre verilir. Bu sürenin sonunda, yükümlülükler yerine getirilmemişse, Takasbank, temerrüt konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla ilgili MKT üyesinin kendi nezdinde bulunan hesapları üzerindeki doğrudan tasarruf yetkisinin başkaca bir işleme gerek kalmaksızın askıya alınması dâhil, pozisyonların re'sen kapatılması ve her türlü alım satım, devir ve diğer işlemleri yapmaya yetkilidir (Madde 35/3).

Temerrüde düşen MKT üyeleri ile ilgili Yönetmelik'te yer alan diğer hususlar aşağıda sıralanmıştır.

- Mütemerrit MKT üyesi, ilgili piyasa yönergelerinde belirlenen esaslar çerçevesinde temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür (Madde 35/4).
- Takasbank kendi nezdindeki, mütemerrit MKT üyesine ait varlıklar ile diğer hak ve alacaklar üzerinde takas, mahsup ve hapis hakkına sahiptir (Madde 35/5).

- Satıcı konumundaki MKT üyesinin teslim yükümlülüğünde temerrüde düşmesi durumunda, Takasbank'ın alıcı MKT üyesine ilgili kıymeti teslim etmesi esastır. Teslim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin mümkün olamaması halinde ise ilgili piyasa yönergesinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan nakit karşılığı ilgili MKT üyesine ödenir (Madde 35/6).
- Yükümlülüklerini yerine getirdiği halde alacağını takas günü alamayan MKT üyesine ayrıca temerrüt faizi ödenir (Madde 35/7).
- Her bir piyasa veya sermaye piyasası aracı bazında, MKT üyelerinin temerrüdüne ilişkin diğer usul ve esaslar ilgili piyasa yönergelerinde belirlenir (Madde 35/8).

Temerrüt Yönetimi

MKT üyelerinin temerrüdü halinde başvurulacak teminatların, garanti fonu katkı paylarının ve Takasbank kaynaklarının kullanımında uyulması gereken öncelik sırası yönetmeliğin 36 ncı madde 1 inci fıkrasında aşağıda sıralanan şekilde hükme bağlanmıştır.

- i. Temerrüt Eden Üyenin Teminatları ve Teminat Açığı Bulunan Müşteri Hesaplarında Yer Alan Teminatlar,
- ii. Temerrüde Düşen MKT Üyesinin Yatırılmış Garanti Fonu Katkı Payı
- iii. Eğer varsa sigorta poliçelerinden yapılacak tazminler
- iv. Takasbank tarafından karşılanmış riskler için 39 uncu madde kapsamında tahsis edilen sermaye
- v. Diğer MKT Üyelerinin Yatırılmış Garanti Fonu Katkı Payları
- vi. Diğer MKT Üyelerinden Talep Edilecek İlave Garanti Fonu Katkı Payları
- vii. Takasbank'ın Kalan Sermayesinden Yapılan Taahhüt

Kaynak kullanımında belirlenen sıralama, temerrüt nedeniyle ortaya çıkabilecek kayıpların karşılanmasında başvurulabilecek varlıkların kullanımına yöneliktir. Temerrüt halinde Takasbank, likidite yönetimine ilişkin öncelikleri ve 36 ncı maddenin 6 ncı fıkrasındaki sınırlamalar dâhilinde, yukarıda sayılan kaynakların yanı sıra yabancı kaynakları ve borçlanma imkânlarını da devreye sokarak takasın tamamlanmasını veya borcun tasfiyesini sağlar (Madde 36/2).

Takasbank'ın kalan sermayesinden yapılacak taahhüt miktarı, 01/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik uyarınca hesaplanan özkaynak tutarından karşılanmış riskler için tahsis edilmiş sermayenin düşülmesi suretiyle bulunacak miktar ile BDDK mevzuatına göre belirlenen sermaye arasındaki fark kadardır. Ortaklar veya diğer kişi ve kurumlarca Takasbank'ın muhtemel sermaye artırımında kullanılmak üzere peşin olarak yapılacak ödemeler ile cayılamaz nitelikteki sermaye ve sermaye benzeri kaynak taahhütleri bu farka ilave edilir (Madde 36/6).

Takasbank; bir sonraki dönem için tahsis ve taahhüt edeceği sermaye miktarlarını, Yönetmeliğin 36 ncı maddesi 6 ncı fıkrası çerçevesinde sağlanabilecek ilave özkaynak hariç olmak üzere, yılda bir kez en geç içinde bulunulan yılın dördüncü ayının ilk işgünü günceller ve internet sitesinde duyurur (Madde 36/7).

Pozisyonların kapatılması, devri ve sonlandırılması

Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 37 nci madde 1 inci fıkrasında Takasbank'ın temerrüt durumunda mütemerrit MKT üyesine, kendisine ait pozisyonların kapatılması yönünde talimat vereceği hükmüne yer verilmiştir. Ayrıca aynı fıkranın devamında MKT üyesinin kendi pozisyonlarını kapatmaması, faaliyetlerinin kısıtlanmış veya MKT üyeliğinin sona erdirilmesine karar verilmiş olması hallerinde Takasbank'ın bu pozisyonları re'sen kapatmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 37 nci maddesinde işlenen pozisyonların kapatılması, devri ve sonlandırılmasına ilişkin diğer hususlar aşağıda sıralanmıştır.

- Takasbank, mütemerrit MKT üyesine ait pozisyonların devri amacıyla ihale düzenleyebilir (Madde 37/2).
- Takasbank, kalan sermayesinin BDDK mevzuatına göre belirlenen sermaye tutarının altına inmesine yol açabilecek zararların ortaya çıkması ve/veya piyasa derinlik ve likiditesinin kaybolmasına bağlı olarak karşı pozisyon almaya istekli taraf bulunamaması durumunda pozisyonların temerrüde düşmemiş MKT üyelerine zorunlu devrine veya pozisyonların sonlandırılmasına veya sonlandırılmasını piyasa yöneticisinden talep etmeye yetkilidir (Madde 37/3).
- Takasbank, temerrüde düşen MKT üyesinin pozisyonlarından kaynaklanan yükümlülüklerini ihale, sonlandırma ve devretme gibi yöntemlerle tasfiye edene kadar geçecek süre boyunca koruma amaçlı işlemler yapabilir. (Madde 37/4)
- MKT üyesinin pozisyonlarının kapatılması, devri ve sonlandırılmasında izlenecek usul ve esaslar piyasa ve sermaye piyasası araçları itibariyle ilgili piyasa yönergelerinde belirlenir (Madde 37/5).

1.4.5. Takasbank'ın Diğer Görev, Yetki Ve Sorumlulukları

MKT Yönetmeliği'nin altıncı bölümünde yer verilen Takasbank'ın görev, yetki ve sorumluluklarına dair hükümler “Diğer MKT kuruluşları ile bağlantılı çalışma”, “Karşılanmış risklere tahsis edilecek sermaye”, “Stres testleri”, “Risk komitesi”, “Likidite riski yönetimi”, “Kredi ve konsantrasyon riski yönetimi”, “Değerleme katsayıları”, “Model güvenliği ve geriye yönelik testler”, “İç sistemler ve bilgi teknolojileri altyapısı”, “Takas risklerinin sigortalanması”, “Olağanüstü durumlarda alınacak tedbirler”, “MKT hizmetine ilişkin faaliyetlerin durdurulması” madde başlıkları altında belirtilmiştir. Aşağıda ilgili maddeler yer almaktadır:

- Takasbank karşılanmış riskler hariç olmak üzere, yasal sermaye yükümlülüğüne tabi riskler için bankacılık mevzuatı çerçevesinde hesaplanan asgari sermaye tutarına iş riski ve yeniden yapılanma maliyetleri karşılığı olarak MKT hizmetlerine ilişkin geçmiş bir yıllık operasyonel giderlerinin %75'inin ilavesiyle bulunacak meblağın

%25'ini karşılanmış risklere tahsis eder. Bu karşılığın likiditesi yüksek varlıklarda değerlendirilmesi esastır (Madde 39/1).

- Takasbank; teminatları, garanti fonu katkı paylarını ve sermaye yeterliliği yükümlülüğünü stres testleri aracılığıyla teyit eder, iç sistem birimleri aracılığıyla üçer aylık dönemler itibarıyla Yönetim Kurulu'na raporlar ve ayrıca Sermaye Piyasası Kurul'una bildirir (Madde 40/1).
- Takasbank tarafından üstlenilen MKT risklerinin değerlendirilmesi amacıyla oluşumu ve faaliyetleri Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek bir Risk Komitesi kurulabilir. Organize piyasalar dışında gerçekleştirilen türev araç işlemlerinde MKT hizmeti verilebilmesi için Risk Komitesinin kurulmuş olması zorunludur (Madde 41/1).
- Takasbank, likidite riski yönetiminde bankacılık mevzuatı ile öngörülen yükümlülüklerinin yanı sıra; MKT olmasından kaynaklanan likidite ihtiyaçlarını düzenli olarak analiz ve takip etmek ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Likidite riski yönetiminde, yeterli likit varlık tutulması, teminatların düşük maliyetle ve kısa sürede nakde tahvil kabiliyeti, ticari banka ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası likiditesine erişim sağlanması gibi hususlar da dikkate alınır (Madde 42/1-2).
- Takasbank, kredi ve konsantrasyon risklerinin yönetiminde bankacılık mevzuatı ile öngörülen yükümlülüklerinin yanı sıra, karşı taraflardan kaynaklanabilecek kredi risklerini sınırlamak üzere uygun limitler tesis etmek, teminatların tesisinde çeşitliliği sağlamak üzere konsantrasyon limitleri belirlemekle yükümlüdür. Konsantrasyon limitleri; hem teminat konusu finansal araçları ihraç edenler veya garanti verenler itibarıyla hem de teminat kabul edilebilecek araçlar itibarıyla belirlenir. Karşı taraflar için belirlenen risk limitleri; hem karşı taraflardan kaynaklanacak toplam riski hem de aynı karşı taraf ile farklı piyasalarda yapılan işlemleri sınırlayacak kapsamda olmalıdır. Takasbank, belirlenen limitleri periyodik olarak izlemek, MKT üyelerinin kredi değerliliğini tespit ve takibe yönelik derecelendirme sistemleri kurmak ve yönetmekle görevli ve yetkilidir (Madde 43/1-2-3).
- Takasbank tarafından teminat ve garanti fonu katkı payı olarak alınan varlıklara uygulanacak değerleme katsayıları, ilgili varlığın Takasbank tarafından değerlendirilen kredi riski, vadesi, olağanüstü piyasa koşullarındaki volatilitesi, likiditesi ve varsa kur riski dikkate alınarak belirlenir (Madde 44/1).
- Takasbank, MKT olarak faaliyette bulunması nedeniyle karşı karşıya kalacağı risklerin yönetiminde kullandığı risk modellerinin geçerliliğini ve güvenilirliğini düzenli aralıklarla yapacağı geriye yönelik testlerle sınamak zorundadır (Madde 45/1).
- Takasbank'ın, MKT hizmeti kapsamında faaliyetlerini düzenli bir şekilde sürdürmesini sağlayabilecek düzeyde bilgi işlem altyapısı ile iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerini kurması ve idame ettirmesi zorunludur. Takasbank, iç denetim birimleri aracılığıyla risk yönetim ve bilgi işlem altyapılarının güvenilirliğini ve yeterliliğini asgari altı aylık dönemler itibarıyla kontrol etmek ve sonuçlarını Sermaye Piyasası Kurul'una bildirmekle yükümlüdür. Kurulun, bu kontrolün daha sıklıkla yapılmasına karar verme ve bu maddede yer alan hususlara ilişkin bağımsız denetim yapılmasını isteme hakkı saklıdır (Madde 46/1-2).

- Takasbank tarafından gerekli görülmesi ve Sermaye Piyasası Kurul'unca uygun görüş verilmesi halinde Takasbank; MKT hizmeti nedeniyle üstlendiği risklerinin sigortalanması ve ödenecek primin MKT üyeleri tarafından paylaşımına ilişkin esasları ilgili piyasa prosedürlerinde belirlemeye yetkilidir (Madde 47/1).
- “Olağanüstü durumlarda alınacak tedbirler” başlığı altında belirtilen tedbirler aşağıda sıralanmıştır:
 - i. İşlem ve pozisyon limitlerini değiştirmek,
 - ii. Risk hesaplama yöntem ve parametrelerini değiştirmek,
 - iii. İlave teminat talep etmek,
 - iv. Teslim, takas ve opsiyon kullanım süresi ile şartlarını değiştirmek,
 - v. Piyasa yöneticilerinden MKT üyeleri bazında veya genel olarak emir kabulünün kısıtlanmasını talep etmek,
 - vi. Değişim teminatlarında yapılacak dağıtımları durdurmak veya kesintiye gitmek,
 - vii. Teminat çekilmesini belirli süreler ve miktarlar ile geçici olarak sınırlamak,
 - viii. İlgili teminatlar dâhil olmak üzere pozisyonların başka bir MKT üyesine aktarımını talep etmek,
 - ix. Pozisyonların kapatılmasını istemek (Madde 48/2).
- “MKT hizmetine ilişkin faaliyetlerin durdurulması” başlığı altında şu hükme yer verilmiştir: Takasbank'ın MKT hizmetine ilişkin faaliyetleri, bu Yönetmeliğe ve ilgili diğer düzenlemelere aykırı hareket edilmesi durumunda fiilin önem ve mahiyeti dikkate alınarak Kurul tarafından kısmen veya tamamen geçici veya sürekli olarak durdurabilir (Madde 49/1).

1.5. PORTFÖY SAKLAMA HİZMETİNE VE BU HİZMETTE BULUNACAK KURULUŞLARA İLİŞKİN ESASLAR TEBLİĞİ

1.5.1. Portföy Saklama Hizmeti

Kolektif yatırım kuruluşu portföylerinde yer alan ve saklamaya konu olabilecek varlıkların *Portföy Saklama Hizmetine ve Bu Hizmette Bulunacak Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği* ile belirtilen esaslar çerçevesinde portföy saklayıcıları nezdinde saklanması zorunludur. Portföy saklama hizmeti, kolektif yatırım kuruluşlarına ait finansal varlıkların saklanması ve/veya kayıtların tutulması, diğer varlıkların aidiyetinin doğrulanması ve takibi, kayıtlarının tutulması, varlık ve nakit hareketlerine ilişkin işlemlerin yerine getirilmesinin kontrolü ile Tebliğde belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesidir.

Portföy saklayıcısı, kolektif yatırım kuruluşu portföylerindeki;

a) Saklanabilir nitelikteki finansal varlıklar için; doğrudan ve dolaylı olarak kendi kayıtları altında bulunan finansal varlık hesaplarına kaydedilebilen tüm finansal varlıklar ile fiziksel olarak portföy saklayıcısına tevdi edilebilen tüm finansal varlıklara saklama hizmeti verir. Söz konusu saklanabilir nitelikteki finansal varlıkların portföy saklayıcısının kendi

hesaplarından ayrı olarak ilgili kolektif yatırım kuruluşu adına kolektif yatırım kuruluşuna aidiyeti açıkça belirli olacak şekilde açılacak hesaplarda saklanması gereklidir.

b) Diğer varlıklar için; varlıkların kolektif yatırım kuruluşuna aidiyetini doğrulamak, söz konusu varlıkların mevcudiyetine ilişkin kayıtları kolektif yatırım kuruluşu veya Şirket tarafından veya dışarıdan sağlanan bilgi ve belgeler çerçevesinde tutmak ve bu kayıtların takibini yaparak güncelliğini sağlamak ile yükümlüdür.

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları, altyapı gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ile emeklilik yatırım fonlarının portföylerinde yer alan varlıkların Tebliğ hükümleri çerçevesinde saklama zorunluluğu bulunmamaktadır.

1.5.2. Portföy Saklama Hizmetine İlişkin Esaslar

Kolektif yatırım kuruluşlarının portföylerindeki;

a) Finansal varlıklar bu kuruluşlar adına açılmış ayrı bir saklama hesabında saklanmak üzere,

b) Fiziken veya kayden saklanması mümkün olmayan varlıkların mevcudiyetini ve kolektif yatırım kuruluşuna aidiyetini gösteren belgeler ilgili hesaplara kaydedilmek üzere portföy saklayıcısına teslim edilir.

Her bir kolektif yatırım kuruluşu portföyü için yalnızca bir portföy saklayıcısı belirlenebilir.

Portföy saklayıcısı;

a) Yatırım fonları hesabına katılma paylarının ihraç ve itfa edilmesi işlemlerinin mevzuat ve fon içtüzüğü hükümlerine uygunluğunu,

b) Değişken sermayeli yatırım ortaklıklarının paylarının ihraç ve itfa edilmesi işlemlerinin mevzuat ve esas sözleşme hükümlerine uygunluğunu,

c) Yatırım fonu veya değişken sermayeli yatırım ortaklığı birim katılma payı veya birim pay değerinin mevzuat ile fon içtüzüğü, izahname veya esas sözleşme hükümleri çerçevesinde belirlenen değerlendirme esaslarına göre hesaplanmasını,

ç) Mevzuat ile fon içtüzüğü, izahname veya esas sözleşme hükümlerine aykırı olmamak şartıyla, Şirket, değişken sermayeli yatırım ortaklığı ve yatırım ortaklığı talimatlarının yerine getirilmesini,

d) Kolektif yatırım kuruluşlarının varlıklarıyla ilgili işlemlerinden doğan edimlerine ilişkin bedelin uygun sürede aktarılmasını,

e) Kolektif yatırım kuruluşlarının gelirlerinin mevzuat ile fon içtüzüğü, izahname veya esas sözleşme hükümlerine uygun olarak kullanılmasını,

f) Kolektif yatırım kuruluşlarının varlık alım satımlarının, portföy yapısının, işlemlerinin mevzuat, fon içtüzüğü, izahname veya esas sözleşme hükümlerine uygunluğunu sağlamakla yükümlüdür.

Portföy saklayıcısı, yukarıdaki

- (a) ve (b) bentlerinde yer alan yükümlülüklerle ilişkin asgari olarak;

- Kolektif yatırım kuruluşu, Şirket veya bunların dışarıdan hizmet aldığı kuruluşlara ulaşan katılma payı ve pay alım satım emirleri çerçevesinde ihraç ve itfa edilen katılma payı ve pay sayısının ve bu işlemlerin hesaplanan alım satım bedeli ile mutabakatının yapılmasına ilişkin uygun prosedürlerin belirlenmesini ve bu prosedürler çerçevesinde gerekli kontrollerin yapılmasını sağlamalıdır.
- Kolektif yatırım kuruluşlarının MKK kayıtlarında bulunan pay sayısının, ilgili kolektif yatırım kuruluşunun kendi hesaplarında bulunan pay sayısı ile uyumunun gözetimini sürekli olarak yapmalıdır.
- Gerçekleştirilen pay ihraç ve itfa işlemlerinin mevzuat ve fon içtüzüğü veya esas sözleşme ile izahnamede yer alan esaslara uygunluğunu sağlamalıdır.
- (c) bendinde yer alan yükümlülüklerle ilişkin asgari olarak;
 - Kolektif yatırım kuruluşu portföylerinde yer alan varlıkların değerlemesinin ilgili mevzuat ile fon içtüzüğü, izahname veya esas sözleşme hükümleri çerçevesinde yapılması için portföy saklama hizmeti verdiği kolektif yatırım kuruluşlarının yapısına uygun ve tutarlı usul ve esasların belirlenmesini, etkin bir şekilde uygulanmasını ve periyodik aralıklarla gözden geçirilmesini sağlamalıdır.
 - Kolektif yatırım kuruluşu portföyüne ilişkin değerlendirme, muhasebe, operasyon ve benzeri hizmetlerin Şirket veya yatırım ortaklığı dışında bir kuruluştan alınıyor olması halinde, söz konusu hizmet alımının Kurulun ilgili düzenlemeleri çerçevesinde yapıldığının kontrolünden de sorumludur.
- (ç) ve (f) bentlerinde yer alan yükümlülüklerle ilişkin asgari olarak;
 - Şirket ve yatırım ortaklığı talimatlarının mevzuat, fon içtüzüğü, izahname ve esas sözleşme hükümlerine uygunluğunun teyit edilmesini sağlayacak, kolektif yatırım kuruluşlarının yapısına uygun usul ve esasları belirlemeli ve uygulamalıdır.
 - Özellikle, kolektif yatırım kuruluşlarının talimatlarının içtüzük veya esas sözleşme ile izahnamelerinde belirtilen yatırım strateji ve sınırlamaları ile kaldıraçlı işlem limitlerine uygunluğunu kontrol etmelidir.
 - Kolektif yatırım kuruluşlarının işlem limitleri ve portföy sınırlamalarına aykırı talimatlarına ilişkin alınacak tedbirlere dair usul ve esasları belirlemelidir. Portföy limit ve sınırlamalarına aykırı işlemlerin, işlemin gerçekleştirilmesinden sonra tespit edilmesi halinde, kolektif yatırım kuruluşundan veya Şirketten söz konusu kurallara aykırı olarak gerçekleştirilmiş olan işlemlerin düzeltilmesini talep etmelidir. Düzeltme işleminin ilgili kolektif yatırım kuruluşu veya Şirket tarafından yapılmaması halinde bu durum portföy saklayıcısı tarafından en seri şekilde Kurula bildirilir. Portföy saklayıcısının bu alt bentte belirtilen yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle kolektif yatırım kuruluşları aleyhine bir zarar ortaya çıkması halinde bu zararın tazmininden de portföy saklayıcısı sorumludur. Portföy saklayıcısı saklama sözleşmesinde belirtilmek koşuluyla bu tür talimatların yerine getirilmesini önleyici tedbirleri de her zaman alabilir.
- (d) bendinde yer alan yükümlülüklerle ilişkin asgari olarak;
 - Kolektif yatırım kuruluşlarının varlıklarıyla ilgili işlemlerinden doğan edimlerine ilişkin bedelin uygun sürede aktarılmasını sağlayacak gerekli altyapıyı oluşturmalı ve prosedürlerin belirlenmesini sağlamalıdır.
 - Söz konusu işlemlerin teşkilatlanmış bir piyasada gerçekleşmemiş olması halinde, bu bendin birinci alt bendi kapsamındaki uygun süre; her bir işlem bazında, söz

konusu işlemin niteliği ve varsa sözleşmedeki hükümler dikkate alınarak ayrıca değerlendirilmelidir.

- (e) bendinde yer alan yükümlülüklerle ilişkin asgari olarak;
 - o Gelir hesaplamalarının kolektif yatırım kuruluşunun içtüzüğünde, izahnamesinde, esas sözleşmesinde ve mevzuatta yer alan kurallar çerçevesinde yapılmasını sağlamalıdır.
 - o Kolektif yatırım kuruluşlarının bağımsız denetim raporlarında olumsuz ve/veya şartlı görüş yer alması durumunda, bu görüşlerde belirtilen hususlara yönelik gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamalıdır.
 - o Kolektif yatırım kuruluşlarının kar payı ödemelerinin içtüzüğe, izahnameye, esas sözleşmeye ve mevzuata uygun olarak ve yatırım ortaklıklarınca açıklanan kar dağıtım politikası çerçevesinde yapılıp yapılmadığını kontrol etmelidir.

Portföy saklayıcısı ayrıca, kolektif yatırım kuruluşunun tüm nakit akımlarının düzgün bir şekilde izlenmesini ve özellikle katılma payı ve pay sahiplerince pay alımı sırasında yapılan ödemelerin kolektif yatırım kuruluşu portföyüne aktarılmasını ve kolektif yatırım kuruluşuna ait olan tüm nakdin ilgili kolektif yatırım kuruluşu adına açılan hesaplarda izlenmesini sağlamakla yükümlüdür.

Portföy saklayıcısının belirlenmesini takiben kolektif yatırım kuruluşu adına açılmış tüm hesaplara ait bilgiler portföy saklayıcısına bildirilir. Kolektif yatırım kuruluşları adına portföy saklayıcısına bilgi verilmeden herhangi bir kurumda hesap açamaz. Portföy saklayıcısının üçüncü taraflar nezdinde açılan nakit hesaplarındaki tüm nakit akımlarına ilişkin bilgilere zamanında ve doğru bir şekilde erişiminin sağlanmasından Şirket ve yatırım ortaklığı sorumludur. Üçüncü taraflar nezdinde açılan nakit hesaplarına nakit gönderimi işlemleri ile bu hesaplardan yapılacak nakit çıkışı işlemlerinde kolektif yatırım kuruluşunun portföy saklayıcısı nezdinde açılan hesaplarının kullanılması zorunludur. Portföy saklayıcısı asgari olarak;

- Kolektif yatırım kuruluşu portföyünde yer alan nakdin ilgili mevzuat uyarınca mevduat toplama yetkisini haiz kuruluşlar nezdinde açılan hesaplarda bulunmasının sağlanması,
 - Tüm nakit akımlarının mutabakatının yapılması için gerekli prosedürlerin belirlenmesi ve bu mutabakatların uygun aralıklarla yapılmasının sağlanması,
 - Önemlilik arz eden ve/veya kolektif yatırım kuruluşlarının operasyonları ile uyuşmayan nakit akımlarının zamanında tespit edilmesini sağlayacak uygun prosedürlerin uygulanmasının sağlanması,
 - Yukarıda belirtilen prosedürlerin yeterliliğinin periyodik aralıklarla gözden geçirilmesi ve en az yılda bir kez mutabakat prosedürlerinin tamamının kontrol edilmesi,
 - Kolektif yatırım kuruluşunun kayıtlarındaki nakit pozisyonlarının, kolektif yatırım kuruluşlarının portföy saklayıcısı nezdindeki kayıtlarla uyumunun kontrolü,
- ile yükümlüdür.

Takasbank dışındaki portföy saklayıcılarının, kolektif yatırım kuruluşu portföylerinde yer alan ve Takasbank'ın saklama hizmeti verdiği para ve sermaye piyasası araçları, kıymetli madenler ile diğer varlıkları Takasbank nezdinde ilgili kolektif yatırım kuruluşu adına açılan hesaplarda izlemesi gerekmektedir. Bunların dışında kalan varlıklar ve bunların değerleri konusunda gerekli bilgiler Takasbank'a aktarılır veya söz konusu bilgilere Takasbank'ın erişimine imkân sağlanır. Bu durumda dahi portföy saklayıcılarının yükümlülük ve sorumlulukları devam eder.

Portföy saklayıcısı, kolektif yatırım kuruluşlarının tüm giderlerinin içtüzük veya esas sözleşme ile izahnamede belirtilen esaslara uygunluğunun gözetimini yapmalıdır.

Şirket ve yatırım ortaklıkları, portföy saklayıcısının Tebliğ ile belirlenmiş görevlerini yerine getirmesine esas teşkil edecek tüm bilgi ve belgeleri portföy saklayıcısına bildirmek zorundadır. Portföy saklayıcısı da Şirket ve yatırım ortaklıklarına, saklama hizmeti verdiği portföyler ile ilgili bilgileri izleme imkânı vermekle ve gerekli raporları elektronik ortamda sağlamakla yükümlüdür.

Portföy saklayıcısı bu maddede belirtilen yükümlülüklerini yerine getirirken herhangi bir aykırılık tespit etmesi halinde pay veya katılma payı sahiplerinin menfaatine olacak şekilde gerekli tedbirlerin alınması konusunda ivedilikle yatırım ortaklığını veya Şirketi bilgilendirmelidir. Portföy saklayıcısı bu madde kapsamında yükümlülüklerini yerine getirirken tespit ettiği önemli nitelikteki aykırılıkları ivedilikle Kurula da bildirir. Önemli nitelikteki aykırılıklar ile bu fıkra hükümleri çerçevesinde yapılacak bildirimlere ilişkin prosedürler ve aykırılıkların giderilmesi için öngörülen süreler portföy saklayıcısının yönetim kurulu tarafından yazılı olarak belirlenir. Portföy saklayıcısı tarafından ayrıca, Şirket veya yatırım ortaklığı tarafından söz konusu bildirimler kapsamında alınan tedbirlerin de sürekli olarak izlenmesi ve uyumsuzlukların bu fıkra hükümleri çerçevesinde belirlenmiş olan süreler içerisinde giderilmemiş olması halinde ilgili yatırım ortaklığı veya Şirketin uyarılarak bu hususlarla ilgili olarak da Kurula bilgi verilmesi zorunludur.

1.5.3. Portföy Saklayıcısı Olarak Yetkilendirilmeye İlişkin Esaslar

Takasbank ile Kurulca yetkilendirilen banka ve aracı kurumlar Tebliğde belirtilen şartları sağlamak koşuluyla portföy saklama hizmeti verebilirler.

Portföy saklama hizmetinde bulunmak isteyen banka ve aracı kurumlar, standartları Kurulca belirlenecek başvuru formu ve bu form ekinde belirtilen bilgi ve belgeler ile portföy saklama faaliyetinde bulunmak üzere izin verilmesi talebiyle Kurula başvurur. Söz konusu başvuruların Kurulca değerlendirilebilmesi için banka ve aracı kurumların;

- a) Takasbank ve MKK nezdinde saklama üyesi olması,
- b) İç kontrol prosedürleri ile risk yönetim sistemini oluşturmuş olması,
- c) Diğer faaliyetlerle çıkar çatışmalarını asgari düzeye indirebilecek ve gerekli bağımsızlığı sağlayabilecek bir organizasyon yapısını oluşturmuş olması,
- ç) Faaliyetlerini etkin olarak yürütmesine imkân verecek gerekli teknik donanım, yazılım ve yeterli sayıda personele sahip olması,
- d) Saklama faaliyetini yerine getirebilmek için gerekli bilgi işlem sistemlerini ve teknolojik altyapıyı kurması ve işlerliğini sağlaması, buna yönelik gerekli düzenlemeleri yapması ve bilgi işlem altyapısını kötü niyetli yazılımdan korumak ve saklamaya yetkili yatırım kuruluşu nezdinde gerçekleştirilecek suistimal ve dolandırıcılığın önlenmesi de dahil tüm tedbirleri alması,
- e) Nezdinde gerçekleştirilecek personel veya sistemden kaynaklanan suistimal ve dolandırıcılığın önlenmesi için gerekli tüm önlemleri alması,
- f) Saklama hizmeti sunulması sırasında ilgili kolektif yatırım kuruluşuna ait bilgilerin kolektif yatırım kuruluşu çıkarlarına aykırı olarak kurum dışında ve kurum içinde farklı

birimler arasında paylaşılmasını engelleyecek iş akış prosedürlerinin ve organizasyon yapısının oluşturulmuş olması,

g) Saklama yapacağı finansal varlıkların ve kıymetli madenlerin listesini belirlemiş olması,

h) Bu fıkranın (g) bendinde sayılanlar dışında kalan varlıklarının mevcudiyetini ve aidiyetini tevsik eden belgeleri belirlemiş olması

zorunludur.

Portföy saklama hizmetinde bulunacak bankaların;

a) Kendi mevzuatlarına göre sahip olmaları gereken asgari ödenmiş sermayeye sahip olmaları,

b) Kendi özel mevzuatları ve sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde faaliyetlerinin tamamen veya belirli faaliyet alanları itibarıyla sürekli veya son bir yıl içinde 1 ay veya daha fazla süreyle geçici olarak durdurulması kararı verilmemiş olması,

gereklidir. Kurul, bu faaliyeti yürütecek bankalar hakkında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun uygun görüşünü alır.

Portföy saklayıcısı olarak hizmet verecek banka ve aracı kurumların Tebliğde belirlenmiş şartların yanı sıra Kurulun yatırım hizmetleri ve faaliyetlerine ilişkin düzenlemeleri uyarınca genel saklama hizmeti vermek üzere yetkilendirilmiş olması gerekmektedir. Portföy saklayıcısı olarak hizmet verecek aracı kurumlar tarafından bu hizmetin verildiği kolektif yatırım kuruluşuna pay senedi alım satımına aracılık hizmeti sunulamaz.

1.5.4. Portföy Saklayıcısının Görevleri

Portföy saklayıcısı;

a) Kolektif yatırım kuruluşlarına ait varlıkların ayrı ayrı, kolektif yatırım kuruluşuna aidiyeti açıkça belli olacak, kayıp ve hasara uğramayacak şekilde saklanmasını sağlar.

b) Belge ve kayıt düzeninde varlıkları, hakları ve bunların hareketlerini kolektif yatırım kuruluşu bazında düzenli olarak takip eder.

c) Kolektif yatırım kuruluşlarına ait varlıkları uhdesinde ve diğer kurumlardaki kendi hesaplarında tutamaz ve kendi aktifleriyle ilişkilendiremez.

Bir kolektif yatırım kuruluşu portföyüne saklama hizmeti vermek üzere belirlenmiş olan portföy saklayıcısı, saklama hizmetinin fonksiyonel ve hiyerarşik olarak diğer hizmetlerden ayrıştırılması, potansiyel çıkar çatışmalarının düzgün bir şekilde belirlenmesi, önlenmesi, önlenemiyorsa yönetilmesi, gözetimi ve bu durumun kolektif yatırım kuruluşu yatırımcılarına açıklanması kaydıyla ilgili kolektif yatırım kuruluşuna portföy değerlendirme, operasyon ve muhasebe hizmetleri, katılma payı alım satımına aracılık hizmeti ve Kurulca uygun görülecek diğer hizmetleri verebilir.

Portföy saklayıcısı her gün itibarı ile saklamaya konu varlıkların mutabakatını, bu varlıklara merkezi saklama hizmeti veren kurumlar ve Şirket veya yatırım ortaklığı ile yapmalıdır.

1.5.5. Portföy Saklayıcılarının Organizasyon Yapısı

Saklama hizmet birimi, portföy saklayıcısının diğer tüm birimlerinden ayrılmalıdır. Saklayıcı nezdinde kolektif yatırım kuruluşu bilgilerinin güvenliği sağlanmalıdır. Portföy saklayıcısının saklama hizmet biriminde görevli her seviyedeki ihtisas personelinin yetki, görev ve sorumluluklarını içeren görev tanımları ile iş akış prosedürleri yazılı hale getirilir ve yönetim kurulunca karara bağlanarak ilgili personele imza karşılığında teslim edilir.

Saklama hizmet biriminde işlem hacmine ve saklanan portföy büyüklüğüne bağlı olarak yeterli sayıda ihtisas personeli istihdam edilmelidir. Saklama hizmet birimi yöneticisinin sermaye piyasası ve/veya bankacılık alanında en az beş yıl tecrübeye ve Kurulun lisanslamaya ilişkin düzenlemeleri uyarınca Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisans Belgesi ile Türev Araç Lisans Belgesine sahip olması, saklama hizmet biriminde çalışacak ihtisas personelinin görev tanımına bağlı olarak Kurulun lisanslamaya ilişkin düzenlemeleri uyarınca Takas ve Operasyon Sorumlusu Lisans Belgesi ve/veya Türev Araçlar Muhasebe ve Operasyon Sorumlusu Lisans Belgesi'ne sahip olması gereklidir.¹

1.5.6. Portföy saklama sözleşmesi

Portföy saklayıcısı ile Şirket veya yatırım ortaklığı arasında tarafların yetki ve sorumluluklarını içeren, portföy saklayıcısının görevlerini yerine getirmesi için gerekli bilgi akışının nasıl sağlanacağını belirleyen ve asgari unsurları Tebliğ ekinde yer alan bir sözleşme imzalanması zorunludur. Sözleşmede Kanun ve Tebliğ hükümlerine aykırı bir hükme yer verilemez.

1.5.7. Portföy saklayıcısının değiştirilmesi

Portföy saklama sözleşmesinin sona ermesi veya portföy saklayıcısının Tebliğde aranan şartları kaybetmesi halinde Şirket veya yatırım ortaklığının Tebliğde sayılan nitelikleri taşıyan ve Kurulun uygun göreceği bir başka portföy saklayıcısı ile sözleşme imzalaması şarttır. Yeni sözleşme yürürlüğe girene kadar eski sözleşmeye taraf olan portföy saklayıcısının sorumluluğu devam eder. Şirketin veya yatırım ortaklığının, sözleşme imzalamış olduğu portföy saklayıcısını değiştirmek istemesi veya portföy saklayıcısının sözleşmeyi sona erdirmek istemesi halinde, bu durum 90 gün önceden sözleşmenin karşı tarafına ve Kurula gerekçeleriyle birlikte bildirilir. Kurul gerekli gördüğü takdirde, Şirket veya yatırım ortaklığından portföy saklayıcısının değiştirilmesini talep edebilir.

¹ Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunanlar İçin Lisanslama ve Sicil Tutmaya İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ ile getirilen yeni düzenlemelere göre, Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisans Belgesi „Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Lisansına ; Takas ve Operasyon Sorumlusu Lisans Belgesi ve/veya Türev Araçlar Muhasebe ve Operasyon Sorumlusu Lisans Belgesi, Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 1 Lisansına denktir.

1.5.8. Portföy saklama hizmetinden doğan sorumluluk

Portföy saklama hizmetini yürüten kuruluş, yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle yatırım fonlarında Şirket ve katılma payı sahiplerine, yatırım ortaklıklarında ortaklığa verdiği zararlardan sorumludur.

Şirket veya yatırım ortaklığı, portföy saklayıcısından; portföy saklayıcısı da Şirket veya yatırım ortaklığından, Kanun ve Tebliğ hükümlerinin ihlali nedeniyle doğan zararların giderilmesini talep etmekle yükümlüdür. Pay veya katılma payı sahiplerinin Şirket, yatırım ortaklığı veya portföy saklayıcısına dava açma hakkı saklıdır.

Portföy saklayıcısı, portföy saklama hizmeti verdiği portföylerin yönetiminden veya piyasadaki fiyat hareketlerinden kaynaklanan zararlardan sorumlu değildir. Portföy saklama sözleşmesinde portföy saklayıcısının Kanun ve Tebliğ hükümleri ile belirlenmiş olan sorumluluklarının kapsamını daraltıcı hükümlere yer verilemez.

1.5.9. Alt saklayıcı kullanılması

Banka dışındaki portföy saklayıcısı, saklamasında bulunan varlıkları objektif bir nedene dayanmak, Şirket veya yatırım ortaklığının onayını almak ve etkin gözetime tabi tutmak suretiyle Kurulca yetkilendirilen diğer portföy saklayıcıları nezdinde saklayabilir; ancak bu durumda dahi Tebliğin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan görevlerini devredemez. Bu hâlde, alt saklayıcı saklama hizmeti verdiği varlıklar açısından yatırım fonlarında Şirket ve katılma payı sahiplerine, yatırım ortaklıklarında ortaklığa verilen zararlardan portföy saklayıcısı ile müteselsilen sorumlu olur.

1.5.10. Bağımsızlık İlkesi

Portföy saklayıcılarının yöneticileri ile portföy saklayıcısını temsil ve ilzama yetkili kişiler, ilgili kolektif yatırım kuruluşu portföyünü yöneten Şirkette ortak, yönetici ya da temsilci olamazlar. Şirket ortakları, yöneticileri ile bu şirketleri temsil ve ilzama yetkili kişiler de portföy saklayıcısında yönetici ya da temsilci olamazlar. Bu hükmün uygulanmasında yönetici ile temsil ve ilzama yetkili kişiler; yönetim kurulu başkan ve üyeleri, genel müdür, genel müdür yardımcıları ile sermaye piyasası faaliyetleri ile ilgili birimlerin yöneticileri ve bu yöneticilerin bağlı olduğu yetkililerdir. Portföy saklayıcısı görevlerini yerine getirirken Şirket ve yatırım ortaklığından bağımsız ve sadece katılma payı sahipleri ile pay sahiplerinin menfaatleri doğrultusunda hareket etmekle yükümlüdür.

1.5.11. Sır Saklama

Portföy saklayıcısının yetkilileri ve personeli görevleri dolayısıyla portföy saklama hizmeti verdikleri kolektif yatırım kuruluşları hakkında öğrendikleri sırları açıklayamazlar ve bu sırları kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine kullanamazlar. Kamuyu aydınlatma amacıyla mevzuat gereği yapılan ilan ve duyurular, adli veya mevzuatla yetkili kılınmış olmak kaydıyla idari her türlü inceleme ve soruşturma nedeniyle bilgilerin ilgililere verilmesi sır kapsamında değildir.

1.5.12. İdari ve mali hakların kullanımına ilişkin esaslar

Portföy saklayıcısı, saklama sözleşmesinde verilen yetkiye bağlı olarak Şirketin ya da yatırım ortaklığının talimatları doğrultusunda kolektif yatırım kuruluşu nam ve hesabına finansal varlıkların anapara, faiz, temettü ve benzeri gelirlerinin tahsili, ödenmesi ile yeni pay alma haklarının ve paylardan doğan oy haklarının kullanılması gibi hizmetleri verebilir.

1.5.13. Portföy Saklayıcılarının Gözetim Ve Denetim İle İç Denetim Sistemine İlişkin Esaslar**Bağımsız Denetim**

Portföy saklayıcısının hizmet verdiği kolektif yatırım kuruluşu portföylerinde yer alan varlıkların portföy saklayıcısı nezdindeki mevcudiyetinin tespiti amacıyla yılda en az bir defa bağımsız denetim yapılması, bu hususun imzalanacak bağımsız denetim sözleşmesinde belirtilmesi ve düzenlenecek denetleme raporunun bir örneğinin altı iş günü içinde Kurula iletilmesi zorunludur.

Kurul Denetimi

Portföy saklayıcısının Kanun ve Tebliğ kapsamındaki faaliyetleri Kurul tarafından denetlenir. Kurul, portföy saklayıcısından, görevlerini yerine getirirken edindiği tüm bilgileri istemeye yetkilidir.

İç Kontrol Sistemi

İç kontrol sistemi, portföy saklama hizmetine ilişkin tüm iş ve işlemlerin düzenli, verimli ve etkin bir şekilde mevzuat ve iş akış prosedürleri çerçevesinde yürütülmesini, hesap ve kayıt düzeninin bütünlüğü ve güvenilirliği ile veri sistemindeki bilgilerin zamanında ve doğru bir şekilde elde edilebilirliğini, hata, hile ve usulsüzlüklerin önlenmesini ve tespitini sağlayacak şekilde oluşturulur. Portföy saklayıcılarının usulsüzlüklerden ve hatalardan kaynaklanan riskleri asgariye indirilebilmeleri için riskler tanımlanır ve gerekli önlemler alınır. Portföy saklayıcılarının saklama hizmetine ilişkin iç kontrol faaliyetleri tespit edilen risklerin de izlenmesine olanak verecek şekilde günlük faaliyetlerin ayrılmaz bir parçası olarak düzenlenir ve yürütülür. Saklama işlemlerinin operasyonu ile kontrolü aynı kişi tarafından yerine getirilemez.

Saklama hizmetine ilişkin iç kontrol sistemi kapsamındaki faaliyetleri yerine getirecek iç kontrol elemanının sermaye piyasaları, muhasebe, vergi, kambiyo, bilgi sistemleri denetimi, işletme analizi, organizasyonu, denetimi veya hukuk konularında en az 3 yıllık mesleki tecrübe ile Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Lisansına sahip olması zorunludur. İç kontrol elemanı iç kontrol dışında başka bir görev ve sorumluluk üstlenemez.

Risk Yönetim Sistemi

Risk yönetim sistemi, kolektif yatırım kuruluşuna verilecek portföy saklama hizmetinin kapsadığı temel risklerin tanımlanmasını, güncellenmesini ve maruz kalınan risklerin tutarlı bir şekilde değerlendirilmesini, tespitini, ölçümünü ve kontrolünü içeren bir risk ölçüm mekanizmasının geliştirilmesini içerir.

Risk yönetimini gerçekleştirecek birim portföy saklayıcısı bünyesinde oluşturulabileceği gibi risk yönetim hizmeti dışarıdan da sağlanabilir. Ancak her koşulda, risk yönetim hizmetini sağlayan birim, saklama hizmeti veren birimden bağımsız olmalıdır. Risk yönetimini gerçekleştirecek birimde risk kontrolüne ilişkin işlemleri yerine getirebilecek bilgi ve tecrübe düzeyi ile Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Lisans Belgesine sahip yeterli sayıda personel bulunur. Söz konusu personel, portföy saklayıcısının risk yönetim sisteminin oluşturulmasından ve uygulanmasından sorumludur.

Teftiş Sistemi

Portföy saklayıcısının saklama hizmeti kapsamındaki faaliyetleri, teftiş birimi tarafından mevzuata uyum ve iç kontrol sisteminin işleyişi başta olmak üzere saklama hizmetine ilişkin iş akış prosedürlerine uygunluk denetimleri şeklinde, yılda en az bir defa denetlenir ve yapılan denetim çalışmaları rapora bağlanarak portföy saklayıcısının yönetim kuruluna sunulur. Düzenlenen raporlar ve bu raporlara esas teşkil eden belgeler düzenlenmelerini izleyen yıldan itibaren en az beş yıl süreyle veya bu süre içinde hukuki ihtilafa konu olanların, ihtilafın sonuçlanmasına kadar saklanması zorunludur.

1.5.14. Diğer Hususlar

Takasbank'ın Yükümlülükleri

Takasbank, portföy saklama hizmeti vermediği kolektif yatırım kuruluşlarının birim katılma payı veya birim pay değerinin mevzuat ile fon içtüzüğü, izahname veya esas sözleşme hükümleri çerçevesinde belirlenen değerlendirme esaslarına göre hesaplanıp hesaplanmadığını ve varlık alım-satımlarının, portföy yapısının, işlemlerinin mevzuat hükümlerine uygun olup olmadığını kontrol eder ve herhangi bir aykırılık tespit etmesi halinde gerekli tedbirleri alması için portföy saklayıcısını bilgilendirir ve bu hususa ilişkin olarak Kurula bilgi verir. Portföy saklayıcısı tarafından gerekli tedbirlerin alınmaması halinde yapılan tespitler Takasbank tarafından tespitin yapıldığı tarihi izleyen işgünü içinde Kurula bildirilir.

Takasbank dışındaki portföy saklayıcıları, Takasbank'ın yatırım fonu birim katılma payı değeri ile yatırım ortaklığı birim net aktif değeri hesaplanmasına esas teşkil edecek bilgileri ve Takasbank dışında tutulan hesaplar ile bu hesaplardan yapılan ödemeleri Takasbank'a bildirmek zorundadır.

Portföy Saklama Kuruluşu Olarak Faaliyet Gösteren Bankalara İlişkin Hususlar

Tebliğin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Kurulca saklama hizmetinde bulunması uygun görülmüş bulunan bankalar tarafından kolektif yatırım kuruluşu portföylerine saklama hizmeti verilebilmesi için Tebliğ hükümleri çerçevesinde yetkilendirilmek üzere Kurula başvurulması zorunludur.

2. BORSA İSTANBUL A.Ş.'DE PAYLARIN TRANSFER, TAKAS VE TEMERRÜT İŞLEMLERİ

2.1. Pay Piyasası Takas İşlemleri

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği (Takas Yönetmeliği) 17. Maddesi ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası ve Gelişen İşletmeler Piyasası Takas ve Teminat Yönetimi Yönergesi uyarınca, BİAŞ Pay Piyasası'nda gerçekleştirilen işlemlerin takası valör günü aşağıda belirtilen kurallar çerçevesinde yapılır.

Takas günü, işlem gününü takip eden ikinci iş günüdür (T+2). Yarım günlerde takas işlemi gerçekleştirilmez. Piyasa'da yarım günde yapılan işlemlerin takası, bir önceki günün işlemleri ile birleştirilerek, yarım günü izleyen ikinci iş gününde toplu olarak gerçekleştirilir.

Takas süreleri belirlenirken Takasbank ve Piyasanın açık olduğu iş günleri dikkate alınır.

Taraflarca menkul kıymet ya da nakit yükümlülüğünün takas tarihinden önce yerine getirilerek takas işlemlerinin sonuçlandırılması mümkün değildir.

2.1.1. Takas Prensipleri

a) Netleştirme

Takas Yönetmeliği'nin 18. maddesine uyarınca, aynı gün valörlü işlemlerin takasında çok taraflı netleştirme yapılması esastır. Aracı kuruluşların, iki seans süresince gerçekleştirilen işlemlerinde, menkul bazında ve toplam TL olarak netleştirme yapılır. Aynı tarihli iki seans süresince, bir menkulde hem satış hem de alış işlemi yapan aracı kuruluş, satış toplamı alış toplamına mahsup edilerek çıkan net bakiyeye göre söz konusu menkulden takasa borçlandırılır veya alacaklandırılır. Tüm menkul alış veya satışlarının bedelleri ise genel olarak netleştirilir ve aracı kuruluşun alış tutarları fazla ise takasa borçlu, satış tutarları fazla ise takastan alacaklı olur. Günlük netleştirme uygulanır. Günler arasında yükümlülük ve alacak geçişi mümkün değildir.

HİSSE	ALIŞ	SATIŞ	BORÇ /ALACAK
ADANA	100.000	200.000	-100.000
EREGL	2.000	2.000	0
CIMSA	500.000	40.000	460.000
YUNSA	10.000	300.000	-290.000
KASA	500.000	250.000	-250.000

b) Teslim Karşılığı Ödeme

Takas Yönetmeliği'nin 21. maddesi uyarınca, aracı kuruluşlar takas merkezine olan borçlarını kapatmadıkça, takastan olan alacakları kendilerine ödenmez. Borcun kısmen kapatılması halinde alacak, kapatılan borca orantılı olarak ödenir. Aracı kuruluşların takas borçları karşılığında alacaklarına bloke konması en likitten en az likide doğru, borçların kapatılması durumunda blokelerin kaldırılması da en az likitten en likide doğru gerçekleştirilir. Paylar için uygulanan likidite sırası aşağıdaki şekildedir.

	Nakit
1	Ulusal Pazar (BIST 100 End.)
2	Ulusal Pazar (Endeks dışı)
3	İkinci Ulusal Pazar (Bölgesel Pazar)
4	Kurumsal Ürünler Pazarı (BIST 100 End.)
5	Kurumsal Ürünler Pazarı (Endeks dışı)
6	Gözaltı Pazarı
7	Gelişen İşletmeler Piyasası
8	Serbest İşlem Platformu

Üyeler aynı likidite grubu içerisindeki menkul kıymet alacaklarının dağıtım sırasını değiştirebilirler.

Borç karşılığı bloke edilen menkul kıymet takas alacakları, karşılığında nakit bloke etmek şartıyla serbestleştirilebilir. Ancak, bu işlemin yapılabilmesi için üyenin nakit takas borcunun bulunmaması gerekir.

Bloke çözme sırası örneği:

ÜYE : ABC

Tarih:

ENDEX	ÖNCELİK	TANIM	GRUP	PİYASA	ADET	PİYASA DEĞERİ
	SIRASI					
H	1	BRKSN	H	Gelişen İşletmeler Piyasası	40.00	80.00
H	2	ARMDA	E	Gözetim Pazarı	10.00	25.00
H	3	DJIST	BF	Kurumsal Ürünler P.(Endeks dışı)	20.00	160.00
E	4	ISGYO	E	Kurumsal Ürünler P.(İMKB 100 End.)	100.00	400.00
H	5	DARDL	E	İkinci Ulusal Pazar	10.00	9.00
H	6	MEGES	E	İkinci Ulusal Pazar	30.00	120.00
H	7	SNPAM	E	İkinci Ulusal Pazar	10.00	60.00
H	8	AKFIN	E	Ulusal Pazar (Endeks dışı)	30.00	60.00
H	9	ARAT	E	Ulusal Pazar (Endeks dışı)	50.00	125.00
H	10	VKING	E	Ulusal Pazar (Endeks dışı)	50.00	45.00
H	11	YATAS	E	Ulusal Pazar (Endeks dışı)	10.00	40.00
E	12	AKSUE	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	40.00	240.00
E	13	ASUZU	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	10.00	80.00
E	14	BEKO	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	20.00	80.00
E	15	DEVA	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	40.00	80.00
E	16	TOASO	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	20.00	160.00
E	17	UZEL	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	10.00	40.00
E	18	YKGYO	E	Ulusal Pazar (İMKB 100 End.)	60.00	720.00
	19	NAKIT			4,225.00	4,225.00

c) Kaydi Takas

Takas Yönetmeliği'nin 19. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, takasa olan nakit / kıymet borçları hesaben ödenir. Takas alacakları da üyelerin nezdimizdeki ilgili hesaplarına aktarılır.

d) Merkezi Takas

Takas Yönetmeliği'nin 17. maddesi uyarınca, Borsa Yönetim Kurulu'nca kapsam dışında tutulanlar hariç, bütün Borsa işlemlerinin takasının Takas Merkezi'nde yapılması zorunludur.

e) Aynı gün valörlü işlemler

Prensip olarak takas gününde takas borcunu kapatan aracı kuruluşlar, aynı gün içinde takas alacaklarını alırlar. Günler arasında borç alacak geçişi yapılmaz.

f) Piyasalararası mahsup işlemi

Takas Yönetmeliği'nin 26. maddesi uyarınca, Takasbank tarafından işletilen piyasalar ile takas hizmeti verilen piyasalar/pazarlar arasında nakit ve/veya menkul kıymet mahsup talimatı iletilerek bir piyasadan/pazardan olan alacakların diğer piyasa/pazar işlemlerinden kaynaklanan borçlara mahsup edilmesi mümkündür.

Nakit mahsup talimatları, talimatın verildiği gün EFT kapanış saatine kadar geçerli olup, EFT kapanış saatine kadar gerçekleştirilemeyen talimatlar geçerliliğini yitirir.

Mahsup talimatı verilmesine rağmen alacaklı olunan piyasadan/pazardan alacağın aynı gün içerisinde alınamaması halinde, borçlu üye borçlu olduğu piyasaya/pazara borcunu aynı gün içerisinde ödemekle yükümlüdür.

Nakit mahsup talimatlarının;

- Borçlanma Araçları Piyasası/Pay Piyasası ve Gelişen İşletmeler Piyasası/Pay Senedi Repo Pazarı arasında en geç saat 14:30'a,
- Takasbank Para Piyasası ile diğer piyasalar/pazarlar arasında saat en geç 15:45'e kadar Takasbank'a elektronik olarak iletilmesi zorunludur.

2.2.2. Pay Piyasası Brüt Takas İşlemleri

BİAŞ Otomatik Seans Durdurma Sistemi sonucu yada yetkili kurullar tarafından netleştirmenin kaldırılması kararı alınan hisse senetleri ile Serbest İşlem Platformu'nda işlem gören tüm hisse senetleri, brüt takas uygulamasına tabidir. Ayrıca yatırımcı bazında da brüt takas uygulanabilir. Üye, piyasada gerçekleştirmiş olduğu satış işlemi toplamı kadar menkul kıymet borçlu, karşılığındaki nakit tutarının toplamı kadar nakit alacaklı; alış işlemlerinin toplam tutarı kadar nakit borçlu, karşılığındaki toplam menkul kıymet adedi kadar menkul kıymet alacaklı olur.

Brüt Takasa konu menkul kıymet ve nakit alacakları, takas süresinin sonrasında dağıtılır.

HİSSE	ALİŞ	SATIŞ	BORÇ	ALACAK
ADANA	100.000	200.000	-200.000	100.000
EREGL	2.000	2.000	-2.000	2.000
CIMSA	500.000	40.000	-40.000	500.000
YUNSA	10.000	300.000	-300.000	10.000
KASA	500.000	250.000	-500.000	250.000

2.2.3. Takas Süreci

T (Borsa İşlem Günü)

BİAŞ 'den Sözleşmelerin Alınması

SÖZLEŞME ÖRNEĞİ:

02/06/2012,ASELS,E,N,E,12.00,8.64,IYM,TIB,12990154509,ZRY,ZRY,68409,903,1,E

02/06/2012,ASELS,E,N,E,10.00,8.64,YKR,YKR,1307564,ZRY,ZRY,68409,904,1,E

02/06/2012,ASELS,E,N,E,1076.00,8.64,IYF,IYF,20460,ZRY,ZRY,68409,905,1,E

02/06/2012,ALKA,E,N,H,333.00,1.49,YKR,YKR,303623,GRM,TGB,196869,906,1,E

Aracı kuruluşların, iki seans süresince gerçekleştirilen işlemlerinde, üye bazında kıymet bazında ve toplam TL olarak netleştirme yapılır. Ayrıca yatırımcıların, iki seans süresince gerçekleştirilen işlemlerinde, kıymet bazında netleştirme yapılır. Netleştirme sonuçları oluşan yatırımcı net alış satış bilgileri MKK'ya gönderilir.

MKK sisteminde otomatik işlem yapılması için aracı kurumlar tarafından onay verilmesiyle borçlu müşterilere ait kıymetler takas için blokeye alınır. Bloke işlemi, müşteri serbest alt hesabından (SERB) , Takas Amaçlı Virman Blokajı alt hesabına (TAVB) aktarım yapılarak gerçekleşir.

Bakiyesi yetersiz hesaplarda, bakiye oluştuğunda kıymetler otomatik olarak blokeye alınır.

T+1 Günü

Borsa sözleşmelerinde, Müşteri numarası ve Acenta Fon Kodu (AFK) alanlarında hata olması durumunda Aracı Kurumlar, T+1 günü Borsa'ya sözleşme düzeltmesi gönderirler.

T+1 günü 2.seans sonunda Borsa'dan alınan düzeltilmiş sözleşme bilgileri ile Takasbank sisteminde yeniden netleştirme yapılır ve MKK sistemine aktarılır. Düzeltilmiş takas kayıtları üye ekranlarında listelenir.

Düzeltilme yapılmamış hatalı müşterilere ait takas işlemleri için, MKK sisteminde Aracı Kuruluş Hatalı Portföy İşlem Hesabı (AKHATAP) kullanılır.

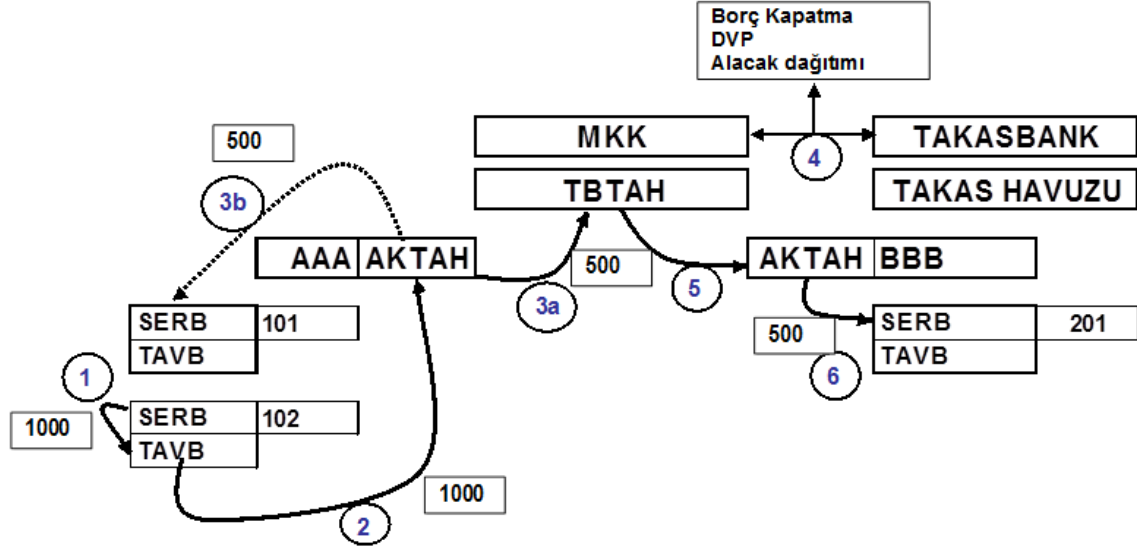
Teslim karşılığı ödeme (DvP) ilkesi gereği, Aracı kuruluşların takas borçları karşılığında alacaklarının blokeye alınması işlemleri yapılır.

T+2 Günü

MKK sisteminde; müşteri hesaplarında takas için blokeye alınan kıymetler Takas günü (T+2) otomatik olarak serbestleşerek AK Takas Havuzuna (AKTAH) aktarılır.

Aracı kurumun belirlediği önceliğe göre Alacaklı müşterilere ve Takasbank Takas havuz hesabına (TBTAH) aktarım yapılır. Takasbank Takas Havuz hesabına aktarılan kıymetler için Takasbank'a AK borç kapatma mesajı gönderilir. Takasbank sisteminde Aracı Kurum takas borcu kapatılır.

ÜYE	YATIRIMCI	HİSSE	ADET		ALİŞ/SATIŞ
AAA	101	ADANA	500		A
AAA	102	ADANA	1000		S
BBB	201	ADANA	500		A

- 1- T+0 Takas amaçlı virman blokajı
- 2- T+2 Takas amaçlı virman blokaj Çözülmesi
- 3- a) MKK AK borç kapatma (Takasbank'a borç kapatma mesajı)
- b) Kurum içi takas (Müşteri alacak aktarımı)
- 4- Aracı Kurum Takas borç kapatma DVP- Teslim karşılığı Ödeme Takasbank Takas Alacak dağıtımı MKK'ya alacak dağıtım mesajı
- 5- MKK Takas alacak dağıtımı
- 6- MKK Müşteri Takas Alacak aktarımı

2.2.4. Nakit Takası

Üyeler Takas borçlarını; Takas Yönetmeliği'nin 20. maddesinin 1. fıkrasına göre Takasbank nezdindeki XXXX-22-1 nolu Pay Takas Borcu Hesabına saat 16:30'a kadar yatırmak zorundadırlar.

a) Nakit Borçlarının Ödenmesi

Üyeler nakit takas borçlarını, aşağıdaki yöntemlerden biri veya birkaçını kullanarak kapatabilirler.

- Nakden (22)
- EFT kanalıyla

- Takasbank nezdindeki hesaplarından virman (11 →22)
- Takasbank nezdindeki başka bir hesaptan virman
- Diğer Piyasalardan olan alacakların mahsubu
- T.İş Bankası (7002)

b) Nakit Alacaklarının Ödenmesi

Üyelerin, nakit takas alacaklarının ödenebilmesi için menkul kıymet yükümlülüklerini yerine getirmiş olmaları gerekmektedir. Menkul kıymet yükümlülüğünü erken yerine getiren üyeler zaman önceliği prensibi çerçevesinde, nakit alacaklarını da erken alırlar.

Nakit takas alacakları, Aracı Kurumların Takasbank nezdindeki Serbest Cari Hesaplarına (11) dağıtılır.

Aracı kuruluşlar serbest cari hesaplarına geçen tutarları;

- EFT ile başka bir bankaya gönderebilirler,
- Nakit olarak çekebilirler,
- Takasbank nezdinde başka bir hesaba gönderebilirler,
- Diğer piyasalardan kaynaklanan borçlarına mahsup yapabilirler.
-

2.2. Payların Transfer İşlemleri

a) Serbest Virman

Kaydi Serbest Virman: Fon/Ortaklıklar adına açılan hesaplar, MKK sisteminde Takasbank üyesi altında müşteri hesabı niteliğindedir ve Takasbank nezdinde bulunan Fon/Ortaklık saklama hesapları bu hesaplarda izlenmektedir. Fon/Ortaklık hesabından yapılacak virman işlemi, fon/ortaklıklar tarafından Takas Ekranları kullanılarak gerçekleştirilir. Yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları adına yapılan işlemlere ilişkin borç kayıtları işleme aracılık eden üye ve menkul kıymet bazında sistem tarafından otomatik olarak oluşturulur. Otomatik oluşturulan virman kayıtları toplam satış miktarı kadar olmakta, netleştirilme yapılmamaktadır. Otomatik olarak oluşturulan virman kaydının tamamının gerçekleştirilmesi gerekmeyip, kısmi virman yapılması mümkündür. Borç kaydı dışında virman yapılmak istenmesi halinde; virman işlemi Takasbank'ın onayı ile gerçekleşir. Takasbank işleme onay vermek için fon kurulundan veya fon kurucusundan işlemin sebebini açıklayan bir yazı talep edilmektedir.

Fiziki Serbest Virman: Borsa'da işlem görmeyen menkul kıymetler Takasbank nezdinde saklanmaktadır. Takasbank nezdinde hesabı olan aracı kuruluş, yatırım fonu veya yatırım ortaklıklarının müşteri hesaplarından Takasbank nezdindeki aracı kuruluş, yatırım fonu veya yatırım ortaklıklarının müşteri hesaplarına Borsa'da işlem görmeyen menkul kıymetlerin aktarımı yapılmaktadır.

b) Şartlı Virman

Şartlı Virman Sistemi, aracı kuruluşlar müşteri hesapları arasında eşanlı kıymet ve nakit transfer imkanı sağlayan bir sistemdir. Normal, parçalı ve takas tanımlı olarak gerçekleşebilir. Ayrıca üyeler farklı üyelere şartlı virman alacakları ile diğer üyelere olan şartlı virman yükümlülükleri arasında ilişki kurarak zincir oluşturabilmektedirler.

Şartlı virmana, hisse senedi, rüçhan, varant, makbuz ve yatırım fonu katılma belgesi konu olabilmekte nakit yükümlülükleri TL olarak yerine getirilmektedir.

İleri valörlü talimat girilebilmektedir. İleri valörlü girilen talimatlar girildikleri tarihte eşleşirler ancak valör tarihinde borçların kapanmasıyla gerçekleşirler.

2.3. Pay Piyasası Temerrüt İşlemleri

BİAŞ Pay ve Gelişen İşletmeler Piyasası'nda gerçekleştirdikleri işlemlerin sonucunda doğan menkul kıymet ve nakit yükümlülüklerini takas tarihinde 16:30'a kadar yerine getirmeyen üyeler herhangi bir bildirim yapılmaksızın temerrüde düşmüş sayılırlar. Temerrüt işlemleri Takasbank A.Ş. tarafından yürütülmektedir.

Menkul kıymet borçları için, kıymetin MKK sisteminde takas havuz hesabına aktarım saati

Nakit borçları için; EFT ile kapanıyorsa TCMB nezdindeki Takasbank "TIC"(Bankaların TCMB nezdindeki nakit hesapları) hesabına geçiş saati,

Virman ile kapanıyorsa Takasbank nezdindeki borç kapama hesabına geçiş saati

T.İş Bankası Borsa Şubesi 7002 nolu hesaba yatırılan paralar için ise 7002 nolu hesaba teslim saati dikkate alınır.

Belirlenen süreler içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyeden, yerine getirilmeyen yükümlülük tutarı üzerinden, aşağıda belirtilen formül ile hesaplanan temerrüt faizi ve diğer yasal yükümlülükler tahsil olunur.

$$\text{Matrah} * \text{Faiz Oranı} * \text{Gün}$$

$$360$$

Matrah

Nakit için : Gecikmeli Kapatılan Tutar

Kıymet için : Adet * Fiyat

Fiyat : İşlem günü Ağırlıklı Ortalama Fiyat

Faiz Oranı

BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarı

BİAŞ Bankalararası Repo-Ters Repo Pazarı

TCMB Bankalararası Para Piyasası

Takasbank Para Piyasası

Yukardaki piyasalarda oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından yüksek olanı

Yükümlülüğünün takas gününde takas son saatinden sonra EFT kapanış saatine kadar yerine getirilmesi halinde katsayı 1(bir), EFT kapanış saatinden sonra ya da izleyen günlerde yerine getirilmesi halinde ise katsayı 3 (üç) olarak uygulanır.

Hem kıymet hem de nakit temerrüdünde matrahı 150 TL ve altında olan tutarlar, temerrüt cezasından müstesna tutulur. Asgari temerrüt faizi 15 TL'dir.

Temerrüt faizi ile diğer yasal yükümlülükler, üyenin temerrüdünün kapandığı günü takip eden iş günü tahakkuk ettirilir. Tahakkuk ettirilen temerrüt faizinin bildirimi üye ekranları aracılığı ile elektronik ortamda yapılır. Bildirimin elektronik ortamda gönderilmesini müteakip Üyenin başkaca bir ihbar veya bildirim gerekliliğinden kaynaklı bildirimi aldığı kabul edilir.

Tahakkuk eden temerrüt faizi, diğer yasal yükümlülükler ile birlikte tahakkuk tarihinden itibaren 3 iş günü içerisinde ödenmesi gerekir. Tahakkuk ettiği halde süresi içinde üye tarafından yatırılmayan temerrüt faizi ve diğer yasal yükümlülükler, takip eden iş günü üyenin serbest hesabından Takasbank tarafından re'sen tahsil edilir.

Temerrüt T+3 Günü

T+3 günü saat 9:30'a kadar hisse senedi veya nakit borcunu kapatamayan aracı kurumlar adına, Borsa İstanbul'da aynı gün valörlü alış veya satışlar yaptırılarak re'sen borç kapatma yoluna gidilir.

Temerrüt alış satış işlemleri, Borsa İstanbul'da Temerrüt Sırası açılarak gerçekleştirilir.

Temerrüt İadeleri

Temerrüt nedeniyle alacağını gecikmeli olarak alan üyeye, temerrüde düşen üyeden tahsil edilen temerrüt cezasının 2/3'ü ödenir. Mağduriyet ödemesi üyelerin serbest cari hesaplarına yapılır.

Bu ödemelerin yapılabilmesi için aynı gün valörüyle yapılamayan teslim ya da ödemenin BİAŞ(Borsa İstanbul Anonim Şirketi), Takasbank A.Ş., MKK ve TCMB sisteminde oluşan sorunlardan kaynaklanmaması, temerrüde düşen üyenin yazılı itirazının geçersiz kabul

edilerek temerrüt cezasının tahsili ve nakit/menkul kıymet alacaklı üyenin kendi takas yükümlülüklerini zamanında yerine getirmiş olması gerekmektedir.

Üyeler, hesaplarına aktarılan mağduriyet ödemesini, alacaklı müşteri hesaplarına aktarmakla ve müşteri hesaplarına aktarım bilgilerini Takasbank'a bildirmekle yükümlüdürler.

2.4. Borsa Yatırım Fonları İşlemleri

Borsa Yatırım Fonu, bir endeksi baz alan, baz aldığı endeksin performansını yatırımcılara yansıtmayı amaçlayan ve payları borsada Fon Pazarı'nda işlem gören yatırım fonlarıdır.

Takasbank sisteminde paya, kıymetli madenlere, devlet iç borçlanma senetlerine ve yabancı paylara dayalı fon payı oluşturma ve geri alım işlemleri gerçekleştirilebilmektedir.

Fon payı oluşturma (creation) işleminde yatırımcı, açıklanan fon portföy kompozisyonuna göre pay/kıymetli maden/devlet iç borçlanma senedini fona vererek fon kurucusundan katılma belgesi alır.

Fon payı geri alma (redemption) işleminde yatırımcı, fon kurucusuna katılma belgesi vererek açıklanan fon portföy kompozisyonuna göre fondan pay/kıymetli maden/devlet iç borçlanma senedini alır.

3. BORSA İSTANBUL A.Ş.'DE BORÇLANMA ARAÇLARININ TRANSFER, TAKAS VE TEMERRÜT İŞLEMLERİ

3.1. Borçlanma Araçları Kotasyon Yöntemi

İhraç edilecek olan menkul kıymetler için aşağıdaki kriterlere uygun olarak ISIN (International Securities Identification Number) kodu tahsis edilmektedir.

ISIN kodu 12 Haneden oluşmaktadır. Kodun alan dağılımı aşağıdaki şekildedir.

a-) 1-2 hane ülke kodu

b-) 3. hane menkul kıymet türü

T : Devlet Tahvili

B : Hazine Bonosu

H : Halka Arz

G : Gelir Ortaklığı Senedi (GOS), KOI

S : Özel Sektör Tahvili

M : Likidite Senetleri

Q : Banka Bonosu

F : Finansman Bonosu

D: Kira Sertifikası

P: Varlık Teminatlı / Varlığa Dayalı Menkul Kıymet

c-) 4-9 hane devlet iç borçlanma senetlerinin itfa tarihi

d-)10. hane para birimi bazında anapara, kupon veya kıymetin tamamı olduğunu gösterir.

T: tüm menkul kıymet

A: Anapara

K: Kupon

F: Tüm kıymet (Döviz)

P: Anapara (Döviz)

C: Kupon (Döviz)

e-)11. hane ihraç numarası

f-) 12.hane kontrol hanesi

Örnek 1: 28/08/2012 tarihinde itfa olacak hazine bonosu

T	R	B	2	8	0	8	1	2	T	1	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Örnek 2: 15/05/2012 tarihinde itfa olacak ayrıştırılabilen devlet tahvilinin tamamı

T	R	T	1	5	0	5	1	2	T	1	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

15/05/2015 tarihinde itfa olacak ayrıştırılabilen devlet tahvilinin anaparası

T	R	T	1	5	0	5	1	5	A	1	5
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

15/05/2015 tarihinde itfa olacak ayrıştırılabilen devlet tahvilinin kuponu

T	R	T	1	5	0	5	1	5	K	1	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Örnek 3:19/08/2015 tarihinde itfa olacak dövize endeksli halka arz

T	R	H	1	9	0	8	1	5	F	1	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Örnek 4:itfa tarihi 01/11/2015 olan ilk ihraç devlet tahvili

T	R	T	0	1	1	1	1	5	T	1	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Özel Sektör Tahvili, Finansman Bonoları ve Banka Bonoları için;

a) 4-7 hane ihraççı şirket kodu

b) 8-10 hane kıymetin itfa tarihi (8. hane ilgili ayı ifade eder. Her ay için 1'den başlayarak sıra numarası verilir. Bu hane Ocak için 1, Şubat için 2 olacaktır. Son 3 aya ait tanımlama ise ilgili ayın ilk harfi ile ifade edilecektir. Ekim için E v.s.) 9 ve 10 hane ise itfa yılını ifade edecektir.

c) 11. hane ihraç numarası (İtfa olacak ay içinde ihraç olan banka bonoları 1'den başlar 9'a kadar gider daha sonrası için A-Z harfleri kullanılır)

d) 12.hane kontrol hanesi

Örnek 1: 10/10/2013 tarihinde itfa olacak, Altınyıldız Mensucat ve Konf. Fab. A.Ş. tarafından ihraç edilen özel sektör tahvili

T	R	S	A	L	T	N	E	1	3	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Örnek 2: 08/01/2013 tarihinde itfa olacak Koç Tüketici Finansmanı A.Ş. tarafından ihraç edilen finansman bonusu

T	R	F	K	C	T	F	1	1	3	1	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Örnek 3: Aktif Yatırım Bankası A.Ş.'nin ihraç etmiş olduğu 18/10/2011 itfa tarihli 3. banka bonusu

T	R	Q	A	K	Y	B	E	1	1	3	5
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

3.2. Borçlanma Araçları Takas Ve Saklama İşlemlerinde Kullanılan Depo Hesapları Ve Tahvil Sistemi Giriş Çıkış Yetkileri

Üyeler, Takasbank nezdinde bulunan depoları arasındaki aktarım işlemlerini aşağıdaki tabloda belirtilen kurallar çerçevesinde gerçekleştirirler.

DEPO NO	AÇIKLAMA	TAHVİL MENÜSÜNDEN İŞLEM YAPABİLME YETKİSİ
501	Serbest Portföy Depo	Giriş ve çıkış yetkisi var.
1101	Borsaiçi Ters Repo Bloke Depo	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
1102	Borsadışı Ters Repo Teminat Depo	Giriş ve çıkış yetkisi var.
1103	Borsaiçi Müşteri Ters Repo Bloke Depo	Giriş ve çıkış yetkisi var. Borsa içinden ters repo ile alınan kıymetlerin müşterilere repolanması halinde TCMB Bildirimleri menüsünden Ters Repo Müşteri İşlemleri ekranından giriş yapılır. Bu depoya virman yoluyla aktarım yapılamaz.
1104	Yatırım Fonu Borsa Dışı Ters Repo	Giriş ve çıkış yetkisi var.

	Teminat Deposu	
1105	Yatırım Fonu Opsiyon Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi var.
112	Repo Emanet Bloke Depo	Giriş ve çıkış yetkisi var. Ancak, depoya hangi üye tarafından kıymet virmanı yapıldıysa depodan çıkış yalnız o üyeye yapılabilir.
113	Ters Repo Emanet Bloke Depo	Giriş ve çıkış yetkisi var. Ters Repo Emanet Depo Virmanları menüsünden virman yapılabilir.
106	Repo Bloke Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi var.
106K	Kaydi Repo Bloke Depo Hesabı	Giriş ve çıkış yetkisi var.
002	Menkul Kıymet Kredisi Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
002K	Kaydi Menkul Kıymet Kredisi Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok
003	Repo Değer Düşüş Karşılığı Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
003K	Kaydi Repo Değer Düşüş Karşılığı Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
005	Takasbank Para Piyasası(TPP)Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
006	SPK Bloke Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
070	VİOP Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
070K	Kaydi VİOP Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
071	VİOP Garanti Fonu Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
042	VOBAŞ Üye Teminatları Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.

050	Ödünç Pay Senedi Piyasası(ÖPSP)Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
050K	Kaydi OPSP Teminat Deposu	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
501K	Kaydi Serbest Depo Hesabı	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
1102K	Kaydi Borsa Dışı Ters Repo Teminat Depo Hesabı	Giriş ve Çıkış yetkisi var
052	BİAŞ İşlem Limit Karşılığı Depo Hesabı	Giriş ve çıkış yetkisi yok.
053	BİAŞ Uluslararası Tahvil Pazarı(UTP)Teminat Depo hesabı	Giriş ve çıkış yetkisi yok.

a) 501 nolu Serbest Portföy Deposu: Aracı Kuruluşların kendi portföylerine ait kıymetlerin saklanması amacıyla kullanılan hesaptır.

b) 1101 nolu Borsaiçi Ters Repo Bloke Depo: Bu hesapta BİAŞ'de gerçekleştirilen ters repo işlemi karşılığı alınan menkul kıymetler bloke edilerek saklanır. Bu depoda bulunan menkul kıymetler BİAŞ'de başka bir yetkili kuruluş veya yetkili kuruluşlar dışındaki müşteriler ile yapılacak repo işlemleri haricinde herhangi bir amaçla kullanılamaz.

c) 1102 nolu Borsadışı Ters Repo Teminat Deposu: Yatırım fonlarının saat 14:00'den sonra BİAŞ'de gerçekleştirdikleri (takasa dahil edilmeyen) işlemler sonucunda ters repo ile aldıkları kıymetleri saklamaları amacıyla kullanılan depodur.

ç) 1103 nolu Borsaiçi Müşteri Ters Repo Bloke Depo: Üyelerin Borsaiçi Ters Repo Bloke deposunda bulunan kıymetleri müşterileri ile yaptıkları repo işlemine konu etmeleri halinde, söz konusu kıymetleri bloke etmeleri için açılan depo hesabıdır.

1101 nolu Borsaiçi Ters Repo Bloke Depo hesabından 1103 nolu Borsa içi Müşteri Ters Repo Bloke Depo hesabına "Ters Repo Müşteri İşlemleri Menüsü"nden giriş veya oluşturulacak disket ile aktarım mümkündür. Ancak, işlem gerçekleştirilirken geri dönüş tarihi (Valör 2) bilgisi de girilecek ve Valör 2 (V2) tarihinde vadesi dolan işlemlere konu kıymetler sistem tarafından otomatik olarak 1103 nolu depodan 1101 nolu depoya aktarılacaktır.

d) 1104 nolu Yatırım Fonu Borsa Dışı Ters Repo Teminat Deposu: Garantili yatırım fonları ve koruma amaçlı yatırım fonlarının borsa dışında taraf olduğu ters repo sözleşmeleri çerçevesinde; karşı taraftan alınan ters repoya konu varlıkların saklandığı depodur.

e) 1105 nolu Yatırım Fonu Opsiyon Teminat Deposu: Garantili yatırım fonları ve koruma amaçlı yatırım fonlarının borsa dışından fon portföyüne dahil edilen türev araçlar için karşı taraftan teminat olarak aldığı Devlet İç Borçlanma Senetlerinin saklandığı depodur.

f) 112 nolu Repo Emanet Bloke Deposu: TCMB tarafından özellikle yabancı işlemlerinde, alım satım işlemlerine aracılık eden broker firma ile saklama hesaplarının tutulduğu saklama kuruluşunun ayrı olması nedeniyle yabancı müşterilerin kıymetlerini saklamak amacıyla tahsis edilmiştir.

Aktarım, aracı kuruluşla saklama kuruluşu arasında virman işlemi olarak yapılır ve aracı kuruluş müşteri adına aldığı kıymetleri saklama kuruluşuna virmanlar. Repo emanet bloke deposunda bulunan kıymetler, ancak bu depoya kıymetleri gönderen kuruluşla virman yapılabilir, bunun dışında çıkışı mümkün değildir.

g) 113 nolu Ters Repo Emanet Bloke Deposu: Borsa'dan ters repo ile alınan kıymetler saklama kuruluşuna gönderilecekse; Takasbank tarafından aracı kuruluşun 1101 nolu Borsaİçi Ters Repo Bloke deposuna aktarılan menkul kıymet alacakları, aracı kuruluş tarafından saklama kuruluşunun Takasbank nezdindeki 113 nolu Ters Repo Emanet Bloke deposuna aktarılır. Kıymetler virmanlayan üyenin sadece 1101 nolu deposundan gönderilebilecek ve virman işlemi yapılırken geri dönüş tarihi (Valör 2) belirtilecektir. Kıymetler Valör2 tarihinde virmanlanan üyenin ters repo emanet bloke deposundan, virmanlayan üyenin 1101 deposuna otomatik olarak aktarılacaktır. Bu işlem dışında Ters Repo Emanet Bloke Deposuna giriş ya da çıkış yapılamayacaktır.

ğ) 106 nolu Repo Bloke Depo: Yetkili kuruluşların kendi aralarında yaptığı işlemler hariç, müşterileri ile yapmış oldukları repo işlemine konu menkul kıymetlerin takibi amacıyla kullanılır.

h) 106K nolu Kaydi Repo Bloke Depo Hesabı: Yetkili kuruluşların ilgili mevzuat çerçevesinde müşterileri ile gerçekleştirdikleri (yatırım fonları hariç) repo işlemleri karşılığında bloke etmeleri gereken Özel Sektör Borçlanma Araçlarını(ÖSBA) aktaracakları depodur.

ı) 002 nolu Menkul Kıymet Kredisi Teminat Deposu: Takasbank'tan Nakit Kredi kullanmak isteyen üyelerin teminat olarak verdikleri DİBS'lerin tutulduğu depodur.

i) 002K nolu Kaydi Menkul Kıymet Kredisi Teminat Deposu: Takasbank'tan Nakit Kredi kullanmak isteyen üyelerin teminat olarak verdikleri ÖSBA'ların tutulduğu depodur.

j) 003 nolu Repo Değer Düşüş Karşılığı Deposu: BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası'nda gerçekleştirilen repo işlemleri karşılığında verilen menkul kıymetlerin yetersiz kalması durumunda, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası Müdürlüğü tarafından ek olarak istenen DİBS'lerin tutulduğu depodur.

k) 003K nolu Repo Değer Düşüş Karşılığı Deposu: BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası'nda gerçekleştirilen repo işlemleri karşılığında verilen menkul kıymetlerin yetersiz kalması durumunda, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası Müdürlüğü tarafından ek olarak istenen ÖSBA'ların tutulduğu depodur.

l) 005 nolu TPP Teminat Deposu: Takasbank Para Piyasasında işlem yapmak amacıyla teminat olarak verilen sabit getirili menkul kıymetlerin tutulduğu depodur.

m) 006 nolu SPK Bloke Deposu: Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemeleri gereğince, aracı kurumların ve portföy yönetim şirketlerinin bloke olarak tutmak zorunda oldukları sabit getirili menkul kıymetlerin saklandığı depodur.

n) 070 nolu VİOP Teminat Deposu: Vadeli işlemler piyasasında işlem teminatı olarak verilen sabit getirili menkul kıymetlerin saklandığı depodur.

o) 071 nolu VİOP Güvence Fonu Teminat Deposu: Vadeli işlemler piyasası takas üyeleri tarafından Güvence Fonu karşılığı olarak verilen sabit getirili menkul kıymetlerin saklandığı depodur.

Getirili Menkul Kıymet olarak verilen üyelik teminatlarının saklandığı depo hesabıdır.

r) 050 nolu ÖPSP Teminat Deposu: Ödünç Pay Senedi Piyasasında işlem yapmak amacıyla teminat olarak verilen sabit getirili menkul kıymetlerin tutulduğu depodur.

s) 050K nolu Kaydi ÖPSP Teminat Deposu: Ödünç Pay Senedi Piyasasında işlem yapmak amacıyla teminat olarak müşteri hesaplarından verilen kaydi kıymetlerin tutulduğu depodur.

ş) 501K nolu Kaydi Serbest Depo Hesabı: MKK nezdinde kaydi olarak ihraç edilen ve kollektif yatırım kuruluşlarına ait ÖSBA'ların saklandığı depo hesabıdır. Ayrıca söz konusu kıymetlere ait takas işlemleri de bu depo hesabı üzerinden gerçekleştirilmektedir.

t) 1102K nolu Kaydi Borsa Dışı Ters Repo Teminat Depo Hesabı: Borsa dışında veya Borsa'da fonlar adına gerçekleştirilen tek üyenin taraf olduğu (kendinden kendine fon adına) aynı gün valörlü repo sözleşmeleri karşılığında, ÖSBA'ların kullanılması halinde, söz konusu kıymetlerin saklandığı depodur.

u) 106K nolu Kaydi Repo Bloke Depo Hesabı: Yetkili kuruluşların ilgili mevzuat çerçevesinde müşterileri ile gerçekleştirdikleri (yatırım fonları hariç) repo işlemleri karşılığında bloke etmeleri gereken ÖSBA'ları aktaracakları depodur.

ü) 052 nolu BİAŞ İşlem Limit Karşılığı Depo Hesabı: BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası İşlem Limit Karşılıklarının saklandığı teminat deposudur.

v) 053 nolu BİAŞ UTP Teminat Depo Hesabı: BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası Uluslararası Pazar teminatlarının saklandığı teminat deposudur.

3.3. Borçlanma Araçları Piyasası Pazarları

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği (Takas Yönetmeliği) 17. Maddesi ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Borsa İstanbul A.Ş. Borçlanma Araçları Piyasası Takas ve Teminat Yönetimi Yönergesi uyarınca, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası gerçekleştirilen işlemlerin takası valör günü aşağıda belirtilen kurallar çerçevesinde yapılır.

BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası Kesin Alım Satım Pazarı ve Repo-Ters Repo Pazarında gerçekleştirilen işlemlerin takası aynı gün (T+0) yapılır.

a) Kesin Alım Satım Pazarı

Borçlanma Araçları Piyasasında; TL ve döviz ödemeli ihraç edilmiş devlet iç borçlanma senetleri (DİBS), gelir ortaklığı senetleri (GOS), TC Merkez Bankası tarafından ihraç edilen likidite senetleri, özel sektör tahvilleri, banka bonoları, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve mahalli idarelerce TL ve döviz ödemeli olarak ihraç edilen borçlanma senetleri ile Borsa Yönetim Kurulu tarafından işlem görmesine karar verilen diğer menkul kıymetler işlem görmektedir. Ancak pazarda gerçekleşen işlemlerin hemen hemen tamamı Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu işlemleridir.

Kesin Alım Satım Pazarında DİBS ve GOS'lar için 90 güne, diğer menkul kıymetler için ise 30 güne kadar ileri valörlü işlem yapılması mümkündür.

Kesin Alım Satım Pazarında Menkul kıymet satan üye, kıymetin piyasa değeri kadar nakit alacaklı, sattığı kıymetin nominal değeri kadar borçlu olur. Kıymet alan üye ise; aldığı kıymetin piyasa değeri kadar nakit borçlu, aldığı kıymetin nominal değeri kadar alacaklı olur.

ÖRNEK 1:

Aracı Kuruluş		Menkul Kıymet	Piyasa Değeri	Nominal
Alan	Satan	Tanım		
X	Y	TRT050213T18	8.50	10.00

Yukarıdaki örnekten anlaşılabacağı gibi, "X" aracı kuruluş TRT050213T18 tanımlı 10.00 TL/NOM. kıymeti satın almış, bunun karşılığında 8.50 TL borçlanmıştır. "Y" aracı kuruluş ise aynı kıymetten 10.00 TL/NOM. borçlanmış 8.50 TL. nakit alacaklı duruma geçmiştir.

b) Nitelikli Yatırımcıya İhraç Pazarı

Payları BİAŞ Ulusal ve İkinci Ulusal Pazarlarında işlem gören ortaklıkların, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: II, No:22 Tebliği'nde belirtilen esaslar çerçevesinde, izahname ve sirküler düzenlemeksizin ihraç edebilecekleri ve yalnızca sermaye piyasası mevzuatında tanımlanan

“Nitelikli Yatırımcı”lar tarafından satın alınabilecek borçlanma araçlarının ihraç işlemlerinin gerçekleştirildiği Pazar’dır. Pazar’da ihracı tamamlanan borçlanma araçları, başka herhangi bir şart aranmaksızın Kesin Alım Satım Pazarı’nda işlem görmeye başlarlar.

c) Repo-Ters Repo Pazarı

Repo, önceden belirlenen bir tarihte, önceden belirlenen fiyattan geri alma taahhüdü vererek bir menkul kıymeti satma işlemidir. Ters Repo ise önceden belirlenen bir tarihte, önceden belirlenen fiyattan geri satma taahhüdü vererek bir menkul kıymeti satın almayı ifade eder.

Bu pazarda Sermaye Piyasası Kurulundan Repo – Ters repo işlemi yapabilmek için yetki belgesi alan ve Borçlanma Araçları Piyasasında işlem yapma yetkisi olan aracı kuruluşlar işlem yapabilmektedir.

Repo - Ters Repo Pazarında 7 güne kadar ileri Valörlü (Valör 1) işlemler yapılabilmesi mümkündür.

- **Zincirleme Repo:** Borçlanma Araçları Piyasası Repo - Ters Repo Pazarından ters repo işlemi ile alınarak vade sonuna kadar 1101 nolu hesapta bloke olarak tutulan kıymetler, ters repo yapan üye tarafından Repo -Ters Repo pazarında başka bir repo işlemi karşılığında kullanılabilir. Ancak ikinci repo işleminin vadesi birinci işlemin vadesinden en az bir gün önce olmalıdır.

Repo işlemi karşılığında teslim edilecek menkul kıymetlerin itfa ve kupon ödeme tarihlerinin işlemin bitiş valöründen sonra gelmesi gerekmektedir. Menkul kıymet yükümlülüğü, işlem tutarı ile orantılı olarak en çok beş farklı menkul kıymet ile yerine getirilebilir.

ÖRNEK 2:

Repo	Revers	V1 Tutar	V2 Tutar	Valör 1	Valör 2	Oran	Tahvil	Nominal
X	Y	60.00	60.09	23/06/06	24/06/06	54.95	TRT050213T18	75.00

23/06/2006 tarihinde (Valör 1) X üyesi 60.00 TL. alacaklı TRT050203T18 tanımlı kıymetten 75.00 TL/NOM. değerinde kıymet borçlu, Y üyesi ise 60.00 TL borçlu TRT050203T18 tanımlı kıymetten 75.00 TL/NOM. değerinde kıymet alacaklı durumundadır. 24/06/2006 tarihinde (Valör 2) ise X üyesi 60.09 TL borçlu TRT050203T18 tanımlı kıymetten 75.00 TL/NOM. değerinde kıymetten alacaklı, Y üyesi ise 60.09 TL alacaklı TRT050203T18 tanımlı kıymetten 75.00 TL/NOM. değerinde borçlu durumda olacaktır.

d) Menkul Kıymet Tercihli Repo Pazarı

Pazar’da belirli bir menkul kıymet üzerinde geri alım vaadi ile satım ve geri satım vaadi ile alım işlemleri yapılır. Bu işlemlerde repo oranının yanısıra menkul kıymetin fiyatı da belirtilerek işlem yapılır. İşlem sonrası menkul kıymetler bloke tutulmayarak alıcısına teslim edilir. Vade sonunda alıcının aynı tanım ve miktarda menkul kıymeti karşı tarafa iade edilmek üzere Taksabank’a teslimi esastır. İşlemler aynı gün başlangıç valörlü veya en fazla 7 gün olmak kaydıyla ileri başlangıç valörlü olarak yapılabilir

e) Bankalararası Repo-Ters Repo Pazarı

Bankaların organize piyasa koşulları içerisinde geri alım vaadiyle satım ve geri satım vaadiyle alım işlemlerini zorunlu karşılık ayırmaksızın gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

Bu pazarda devlet tahvilleri ve hazine bonoları ile TCMB likidite senetlerinin sadece üye bankaların, T.C. Merkez Bankası ve kendi aralarındaki geri alım vaadi ile satım ve geri satım vaadi ile alım işlemleri yapılır. Pazar’da bankalar sadece portföy hesabına işlem yapabilir, fon/ortaklık ve diğer müşteriler hesabına işlem yapamazlar.

f) Pay Senedi Repo Pazarı

Pazarın amacı, organize piyasa içerisinde, paylar üzerinde repo yapılmasına ve sonrasında bu payların alıcıya teslimine olanak vermektir.

Bu pazarda Pay Piyasası Ulusal Pazarında işlem gören, BİAŞ 30 Endeksi’n dahil, A Grubunda yer alan paylardan Borsa Başkanlığı tarafından uygun görülenler repo işlemlerine konu olabilirler. Üyeler portföy, fon ya da müşterileri hesabına işlemler gerçekleştirebilirler.

3.4. Borçlanma Araçları Piyasası Takas İşlemleri**3.4.1. Takas Prensipleri****a) Netleştirme**

Takas Yönetmeliği’nin 18. maddesine uyarınca, aynı gün valörlü işlemlerin takasında çok taraflı netleştirme yapılması esastır. Buna göre Kesin Alım Satım Pazarı, Nitelikli Yatırımcı İhraç Pazarı, Repo-Ters Repo Pazarı, Menkul Kıymet Tercihli Repo Pazarı, ve Bankalararası Repo Pazarında yapılan işlemler netleştirilir. Üyelerin Kesin Alım Satım Pazarı, Nitelikli Yatırımcı İhraç Pazarı ve Menkul Kıymet Tercihli Repo Pazarı nda gerçekleştirdikleri işlemler ile Repo - Ters Repo Pazarı ve Bankalararası Repo – Ters Repo Pazarında’nda repo karşılığı borçlandığı menkul kıymetler ve repo geri dönüşü nedeniyle alacaklı olduğu

kıymetler netleştirilerek menkul kıymet/nakit bazında net borç veya alacak oluşturulur. (Pay Senedi Repo Pazarında yapılan işlemlerin takası ayrı olarak gerçekleştirilir.)

Üyelerin, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası Repo-Ters Repo Pazarı ile Bankalararası Repo – Ters Repo Pazarından ters repo ile satın aldıkları kıymetler (zincirleme işlemler hariç) ilgili üyenin nezdimizdeki 1101 nolu Borsa İçi Ters Repo Teminat Deposunda Valör 2 tarihine kadar bloke olarak tutulur ve netleştirmeye dahil edilmez.

ÖRNEK 3:

Bu örnekte, Örnek 1 ve Örnek 2’de yer alan işlemleri dikkate alacağız.

X üyesi Kesin Alım Satım Pazarında TRT050213T18 tanımlı kıymetten 10.00 TL/NOM. değerinde alacaklı bunun karşılığında ise 8.50 TL. borçlu durumdadır. Aynı üye Repo - Ters Repo Pazarında aynı menkul kıymetten 75.00 TL/NOM. borçlu, 60.00 TL. alacaklı durumdadır.

X Üyesinin her iki pazarın netleştirilmesinden sonraki durumu aşağıdaki şekildedir.

NAKİT: Borç : -

Alacak : 51.50 TL.

KIYMET Borç : 65.00 TL/NOM.

Alacak : -

Y üyesi ise Kesin Alım Satım Pazarında TRT050203T18 tanımlı kıymetten 10.00 TL/NOM. değerinde borçlu bunun karşılığında ise 8.50 TL. alacaklı durumdadır. Aynı üye Repo - Ters Repo Pazarında aynı menkul kıymetten 75.00 TL/NOM. alacaklı, 60.00 TL. borçlu durumdadır.

Y Üyesinin her iki pazarın netleştirilmesinden sonraki durumu aşağıdaki şekildedir.

NAKİT: Borç : 51.50 TL

Alacak : -

KIYMET Borç : 10.00 TL/NOM.(501 depo)

Alacak : 75.00 TL/NOM.(1101 depo)

Üyelerin, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasasında ters repo ile satın aldıkları kıymetler (zincirleme işlemler hariç) ilgili üyenin nezdimizdeki 1101 nolu Borsa İçi Ters Repo Teminat Deposunda Valör 2 tarihine kadar bloke olarak tutulur ve netleştirmeye dahil edilmez.

Yatırım Fonları ve Yatırım Ortaklıkları Borsa içinde işlem yapmaya yetkili olmadıklarından; Yatırım Fonları ve Yatırım Ortaklıklarına ait tüm takas işlemlerinden, işlemi gerçekleştiren üyeler sorumludur. Bu hesaplara ait borç kapama ve alacak dağıtım işlemleri, işlemi Borsada gerçekleştiren üyenin hesabı üzerinden gerçekleştirilir. Ancak ters repo işlemi ile Borsa'dan alınarak 1101 nolu depoda bloke olarak tutulan kıymetlere ilişkin işlemler sistem tarafından otomatik olarak ilgili Yatırım Fonu veya Yatırım Ortaklığının hesabına aktarılır.

b) Teslim Karşılığı Ödeme

Takas Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, takas işlemlerinde teslim karşılığı ödeme prensibi uygulanır. Üyeler takas yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sürece takas alacaklarını alamazlar. Ancak kısmi olarak yerine getirilen yükümlülükler karşılığında alacaklar da kısmi olarak ödenir.

21. maddenin 2 fıkrasında çerçevesinde üyelerin takas borçlarına karşı, takas alacaklarına en likit olandan en az likit olana doğru bloke konur. Borçların kapatılması sonucu blokelerin kaldırılması ise en az likit olandan en çok likit olana doğru gerçekleştirilir. (Üyelerin borçlarına karşılık takas alacakları nakit, 501 depo, 501K depo, 1101 depo, sırasıyla ve aynı depo içinde vadesi en yakın olan kıymetten başlanarak blokelendirilir. Blokelerin kaldırılması ise, aynı depo içinde vadesi en uzak olan kıymetten başlanarak 1101 depo, 501K depo, 501 depo ve nakit sırasıyla gerçekleştirilir.)

c) Kaydi Takas

Takas Yönetmeliği'nin 19. maddesinin 3. fıkrası uyarınca takasa olan nakit / kıymet borçları hesaben ödenir. Takas alacakları da üyelerin nezdimizdeki ilgili hesaplarına aktarılır.

3.4.2. Takas İşlemleri

Takas Yönetmeliği'nin 24. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği gibi, takas süresi ve bu sürelerin değiştirilmesi, ilgili borsa ve piyasa işleticisinin görüşü alınarak piyasa bazında belirlenir. Bu çerçevede, Borçlanma Araçları Piyasası'nda gerçekleştirilen işlemler sonucu takasa olan nakit /kıymet yükümlülükler için temerrütsüz olarak son borç kapatma saati 16:30 olarak belirlenmiştir.

Nakit Takası

Üyeler, nakit takas borçlarını Takas Yönetmeliği'nin 20. maddesinin 1. fıkrasına göre Takasbank nezdindeki XXXX-33-1 nolu Tahvil Takas Borcu Hesabına saat 16:30'a kadar yatırmak zorundadırlar.

a) Nakit Borçlarının Ödenmesi

Üyeler Tahvil takas borcu hesaplarına;

- EFT kanalıyla

Nakit borçlu üye Banka ise; borcunu TCMB nezdindeki TIC hesabından Bankamızın TCMB nezdindeki TIC hesabına aktarım yoluyla, Nakit borçlu üye Aracı Kurum ise; EFT üyesi olan bir banka aracılığı ile nakit borcunu kapatabilir.

- Takasbank nezdindeki başka bir hesaptan virman

Üye borcunu kendisine ait başka bir hesaptan virman veya başka bir üyenin hesabından gelen virman yoluyla kapatabilir. Üyeler bu işlemleri kendi ofislerinden nakit virmanı yaparak veya yazılı talimat vererek gerçekleştirebilirler.

- Diğer Piyasalardan olan alacakların mahsubu

Üyeler, Takas Yönetmeliği'nin 26. Maddesi çerçevesinde Pay Piyasası veya Takasbank Para Piyasası işlemlerinden kaynaklanan alacakları ile Borçlanma Araçları Piyasası işlemlerinden doğan borçlarının kapatılmasını mahsup talimatı vererek gerçekleştirebilirler.

Pay Piyasası'ndan olan alacakların mahsubu için saat 14:30'a kadar Takasbank Para Piyasalarından olan alacakların mahsubu için saat 15:45'e kadar elektronik ortamda talimat verilmesi gerekmektedir. Mahsup talimatlarının belirtilen saatlerden sonra verilmesi mümkün değildir. Mahsup talimatları talimatın verildiği gün EFT kapanış saatine kadar geçerli olup, EFT kapanış saatine kadar gerçekleştirilemeyen talimatlar geçerliliğini yitirir. Mahsup talimatı verilmesine rağmen alacaklı olunan piyasadan alacağın aynı gün içerisinde alınamaması halinde borçlu üye takas borcunu aynı gün içerisinde ödemekle yükümlüdür.

b) Nakit Alacaklarının Ödenmesi

Üyelerin nakit takas alacakları Takas Yönetmeliği'nin 22. Maddesi çerçevesinde gerçekleştirilir. Buna göre, üyelerin nakit takas alacaklarının ödenebilmesi için menkul kıymet yükümlülüklerini yerine getirmiş olmaları gerekmektedir. Menkul kıymet yükümlülüğünü erken yerine getiren üyeler zaman önceliği prensibi çerçevesinde, nakit alacaklarını da erken alırlar. Ancak, netleştirme esnasında kapanan kıymet borçlarının, borç kapatma zamanlarının aynı olması nedeniyle netleştirme işlemini takip eden ilk nakit alacak dağıtımını oransal olarak yapılacaktır.

Kıymet borçlu üyenin yükümlülüklerini yerine getirmesi sonucunda, nakit alacak dağıtım prosesi otomatik olarak çalışır. Eğer tahvil nakit takas havuz hesabında yeterli bakiye varsa serbestleşen nakit alacakları üye hesabına anında geçer, takas havuz hesabı yeterli değilse nakit alacağı serbestleşme saatine göre sıraya girer. Nakit takas havuz hesabına gelen tutarlar ilk sırada bulunan alacaklı üyeden başlamak üzere dağıtılır.

Bankaların nakit takas alacakları TCMB nezdindeki TIC hesaplarına talimat vermelerine gerek olmaksızın aktarılır.

Aracı kuruluşlar serbest cari hesaplarına geçen tutarları;

- EFT ile başka bir bankaya gönderebilirler,
- Nakit olarak çekebilirler,
- Takasbank nezdinde başka bir hesaba gönderebilirler,
- Diğer piyasalardan kaynaklanan borçlarına mahsup yapabilirler.

Kıymet Takası İşlemleri

a) Kıymet Borçlarının Kapatılması

Netleştirme esnasında sistem tarafından otomatik olarak borç kapatma işlemi yapılır. Üyelerin ilgili depo bakiyesi tüm borç için yeterli ise borcun tamamı, yeterli değil ise depo hesabında bulunan nominal değerdeki kısım için borç kapatılır.

Netleştirme esnasında bakiye yetersizliği nedeniyle borç kapatılamamış ise; Takas Yönetmeliği'nin 20. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre borç kapatma yapılabilmesi için aşağıdaki yöntemlerden biri ile üye bakiyesinin oluşturulması gerekmektedir;

- Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemi (EMKT) mesajlarıyla TCMB nezdindeki bir hesaptan ilgili hesaba devir,
- EMKT mesajı ile MKK nezdindeki bir hesaptan ilgili hesaba devir (Müşterilere ait DİBSler)
- Başka bir aracı kuruluşun Takasbank nezdindeki hesabından virman,
- Üyenin Takasbank nezdindeki başka bir depo hesabından virman,
- OSBA'lar için MKK nezdindeki ilgili hesaba devir

Netleştirme sonrasında otomatik olarak kapanmayan menkul kıymet borçları için, üyelerin kendi ekranları aracılığı ile borç kapatma işlemi yapmaları gerekmektedir.

Üyeler çıkış yetkisi bulunan depolarından ilgili depo ve borçlu olduğu menkul kıymetin tanımını belirterek tekli borç kapatma yapabilirler. Tüm borçlu olduğu kıymetler için ise toplu borç kapatma programını çalıştırarak yükümlülüklerini yerine getirebilirler. Toplu borç kapatma programı ilgili depo bakiyesi tüm borç için yeterli ise borcun tamamı, yeterli değil ise depo hesabında bulunan nominal değerdeki kısım için borç kapatılır.

- EMKT mesajlarıyla TCMB nezdindeki bir hesaptan devir

Kıymet Aktarım Mesajı (D06):Fon aktarımı gerektirmeyen menkul kıymet devir işlemidir. Bir banka TCMB nezdindeki hesaplarından Takasbank nezdindeki kendi hesabına ya da başka bir aracı kurum hesabına ödemesiz kıymet aktarım (nakit karşılığı olmayan menkul kıymet

aktarım) yapmak için Takasbank'ın TCMB nezdindeki 007 nolu Müşteri İşlemleri depo hesabına aktarılacak üzere EMKT merkezine D06 mesajını gönderir. EMKT merkezi tarafından mesajda yer alan menkul kıymetten belirtilen tutar kadar Takasbank'ın ilgili hesabına aktarımı yapılır.

Yapılan işlemin sonucu EMKT merkezi tarafından Bankamıza ilgili mesaj ile bildirilir. Mesaj bankamıza ulaştığı anda sistem tarafından otomatik olarak ilgili üyenin 501 nolu Serbest Depo Hesabı mesaj içeriğinde yer alan kıymetten belirtilen nominal değer kadar arttırılır.

- Başka bir aracı kuruluşun Takasbank nezdindeki hesabından virman

Aracı kuruluşlar Takas Yönetmeliği'nin 28. maddesi çerçevesinde Takasbank sistemine erişerek karşı üye hesabına virman yapabilirler.

Virman yapmak isteyen aracı kuruluşlar bu işlemlerini Takasbank'a bağlı bulunan kendi ofislerindeki terminalleri aracılığı ile gerçekleştirirler. Ancak, üyeler Takasbank ile bağlantı kuramamaları durumunda yazılı talimat vererek işlemlerin gerçekleşmesini sağlayabilirler.

i-) Serbest virman: Takasbank nezdinde hesabı olan bir banka, aracı kurum, yatırım fonu veya yatırım ortaklığının çıkış yetkisi olan bir depo hesabından diğer bir banka, aracı kurum, yatırım fonu veya yatırım ortaklığının hesabına menkul kıymet aktarımını ifade eder.

ii-) Şartlı virman: Üyelerin BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası dışında (kendi aralarında) gerçekleştirdikleri alım-satım işlemlerine ilişkin nakit ve menkul kıymet transferinin teslim karşılığı ödeme prensibi çerçevesinde hızlı ve güvenilir bir ortamda karşı taraf riski üstlenmeden eş anlı olarak gerçekleştirilmesidir.

Şartlı virman işlemlerinde Takasbank nezdindeki menkul kıymet devirleri için 501 nolu serbest depo hesabı, Kaydi şartlı virman işlemlerinde MKK nezdindeki menkul kıymet devirleri için 501K nolu serbest depo hesabı, nakit işlemleri için serbest cari hesabı kullanılmaktadır.

Sabit Getirili Menkul Kıymet şartlı virman işlemlerinde aşağıdaki opsiyonlar tanımlanabilmektedir.

Netleştirme: Her iki üyenin de talebi halinde, iki üye arasında gerçekleşen kesin alım satım ve repo-ters repo işlemleri için menkul kıymet bazında netleştirme yapılır. Valör1 tarihinde şartlı virman sistemi üzerinden takası gerçekleştirilen repo – ters repo işlemlerine ilişkin geri dönüş talimatları, Valör2 tarihinde otomatik olarak yaratılacak, bu talimatlar netleştirmeye dahil edilebilecektir.

Parçalı işlem: Taraflar eşleşen şartlı virman işlemi gruplarının parçalı olarak gerçekleştirilmesini talep edebilirler. İşlemin parçalı gerçekleştirilmesi için her iki tarafın da parçalı işlem opsiyonunu seçmiş olması gerekmektedir.

Son İşlem Zamanı: Şartlı virman işlemlerinin taraflarından biri ya da her ikisi işlemin belirli bir saate kadar gerçekleşmesi için son işlem zamanı belirleyebilir. Her iki üye de son işlem zamanı tanımlamış ise, erken olan zaman dikkate alınır. Şartlı virman işlemi belirlenen son işlem zamanından sonra gerçekleştirilmez, ancak tanımlanan son işlem zamanının değiştirilmesi mümkündür.

Öncelik: Üyelerin aynı cins menkul kıymet ya da nakit borçlarını toplu olarak kapatmaları durumunda, borç kapatma işlemi sistemde bekleyen kayıtlar için giriş /onay ekranında verilen öncelik sırasına göre yapılacaktır.

EFT: Bankalar şartlı virman işlemi sonucunda Bankamız nezdindeki 11 nolu serbest cari hesaplarına alacak kaydedilen nakit tutarın ya da 501 nolu serbest depo hesaplarına alacak kaydedilen menkul kıymetlerin TCMB nezdindeki hesaplarına aktarımını talep edebilirler. Üyeler bu taleplerini onay ekranında belirterek işlemin otomatik yapılmasını sağlayabileceklerdir.

Zincirleme işlem: Aracı kuruluşlar diğer üye/üyelere karşı yükümlü olduğu kıymeti başka bir üye/üyelerden olan alacağı ile karşılayabilmek için zincir kurabileceklerdir. Zincir kurma işlemi sonucunda üyelerin gün içi fonlama ihtiyacı ortadan kalkacak, üyenin ekstra nakit ya da kıymet borcu oluşursa sadece oluşan fark kadar yükümlülük yerine getirilecektir. Ancak takas tanımlı ve parçalı işlemlerle zincir kurulamayacaktır.

Takas tanımlılık: Üyeler şartlı virman işlemlerinden kaynaklanan alacakları ile BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası işlemleri sonucunda oluşan takas borçları arasında ilişki kurarak gün içi fonlama ihtiyacını azaltabileceklerdir. Ancak şartlı virman grubuna taraf olan üyelerden sadece bir tanesi takas tanımlılık opsiyonunu kullanabilecektir. Takasa tanımlanan işlemlere ait yükümlülüklerin BİAŞ Genelgelerinde belirtilen süreler dahilinde yerine getirilmesi gerekmektedir. Aksi halde temerrüt hükümleri uygulanacaktır. Kaydı şartlı virman işlemlerinde bu opsiyon bulunmamaktadır.

iii) Bireysel Emeklilik Yatırım Fonu / Yatırım Fonu Virmanı: Bireysel emeklilik yatırım fonları ve yatırım fonları adına yapılan işlemlere ilişkin borç kayıtları işleme aracılık eden üye ve menkul kıymet bazında sistem tarafından otomatik olarak oluşturulur. 01/01/2006 tarihinde yürürlüğe giren Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 67'nci maddesi kapsamında ilk giren ilk çıkar (FIFO) yöntemine göre maliyet bildirilebilmesini teminen otomatik oluşturulan virman kayıtları toplam satış miktarı kadar olmakta, netleştirilme yapılmamaktadır. Fon oluşturulan borç kaydında yer alan kıymet cinsinden Borsa işlemine konu nominal tutar kadar virman yapabilmektedir. Otomatik olarak oluşturulan virman kaydının tamamının gerçekleştirilmesi gerekmeyip, kısmi virman yapılması mümkündür.

BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasasında saat 14:00'den sonra yapılan aynı gün valörlü işlemler BİAŞ düzenlemeleri gereği organize piyasa takasına dahil edilmediğinden söz konusu işlemler için ayrı borç kayıtları oluşturulur. Bireysel emeklilik fonu ve yatırım fonu adına kesin satış ve/veya repo işlemi yapılması halinde belirli aralıklarla çalıştırılan program aracılığı ile otomatik virman kaydı yaratılır. Ancak repo işleminde otomatik virman kaydının

yaratılabilmesi için repocu üye tarafından sözleşmeye ait menkul kıymet bildiriminin yapılması gerekir.

Bireysel emeklilik yatırım fonu ve yatırım fonu adına oluşan borç kaydı dışında virman yapılmak istenmesi halinde; virman işlemi Takasbank'ın onayı ile gerçekleşir. Takasbank işleme onay vermek için fon kurulundan veya fon kurucusundan işlemin sebebinin açıklayan bir yazı talep eder.

- Üyenin Takasbank nezdindeki başka bir depo hesabından virman

Üyeler Bankamız nezdindeki çıkış yetkisi bulunan depo hesaplarından borç kapatacakları hesaplarına kendi terminallerinden virman yapabilirler. Bu işlem üyenin kendi depoları arasında tek aşamada gerçekleşir ve erişim numarası kullanılmaz.

- MKK nezdindeki hesaptan virman

Özel Sektör Borçlanma Araçları kıymet borçları üyenin MKK nezdindeki alt hesabından Takasbank'ın Özel Sektör Tahvili Takas Havuz hesabına(OTH) aktarılır. Gelen kıymetler borçlu üyenin Takasbank nezdindeki 501K deposunda bakiye oluşturur.

b) Kıymet Alacaklarının Dağıtımı

Üyelerin kıymet takas alacakları Takas Yönetmeliği'nin 22. maddesi çerçevesinde gerçekleştirilir. Buna göre, üyelerin menkul kıymet takas alacaklarının ödenebilmesi için teslim karşılığı ödeme prensipleri çerçevesinde diğer menkul kıymet veya nakit yükümlülüklerinin yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Menkul kıymet ve/veya nakit borcunu erken kapatan üyeler zaman önceliği prensibi çerçevesinde serbestleşen menkul kıymet alacaklarını da erken alırlar.

Nakit/kıymet borçlu üyenin yükümlülüğünü yerine getirmesi sonucunda serbestleşen kıymet alacaklarının dağıtımı sistem tarafından otomatik olarak gerçekleşir. İlgili kıymete ait tahvil havuz hesabı yeterli değilse menkul kıymet bazından serbestleşme saatine göre alacak sırası oluşturulur. Bir başka üyenin borç kapatması sonucunda menkul kıymet takas havuz hesabına gelen kıymetler ilk sırada bulunan alacaklı üyeden başlayarak dağıtılır.

Üyeler ilgili hesaplarına geçen menkul kıymetleri ;

- Bir bankanın TCMB nezdindeki hesaplarına gönderebilir,
- Kendi depoları arasında virman yapabilir,
- Başka bir üyenin Takasbank nezdindeki hesabına virmanlayabilir,
- ÖSBA kıymet alacakları sistem tarafından otomatik olarak üyenin MKK nezdindeki OTH (Aracı Kurum Özel Sektör Tahvili Havuz Hesabı) hesabına aktarılır.

- TCMB nezdindeki bir hesaba devir

Aracı Kurumlar Takasbank Elektronik Transfer Sistemi (TETS) üzerinden Elektronik Menkul Kıymet Transferi (EMKT) mesajı gönderebilirler. Ödemesiz menkul kıymet aktarımı için D06 (AKTR-ISTE) mesajı, ödeme karşılığı teslim B84 (ÖKT) işlemleri için ise işlem türüne göre D01 (SATS-ISTE, REPO-ISTE, REDN-ISTE) mesajı kullanılmaktadır.

Ayrıca; Açık Piyasa İşlemleri(API) üyesi olan Aracı Kurumlar 576 nolu API Devlet tahvili Bloke Deposu ve 582 nolu API Teminat Deposuna menkul kıymet devri yapabilirler.

Aracı kurumlar ise; yazılı talimat göndererek hesaplarındaki menkul kıymetlerin TCMB nezdindeki başka bir hesaba devrini isteyebilirler. Gönderilen talimatların işleme konulması için en geç saat 17:00 itibariyle talimatı gönderen üyenin ilgili hesabında yeterli bakiye bulunması gerekmektedir.

Bankamız sisteminden saat 17:15'den sonra menkul kıymet devir mesajı gönderilmesi (takas işlemlerinin geç tamamlanması durumu hariç) mümkün değildir.

Bankalar ise saat 17:15'e kadar şartlı/serbest virman giriş ve onay ekranlarını kullanarak Bankamız nezdindeki hesaplarında bulunan sabit getirili menkul kıymetlerini TCMB nezdindeki kendi hesaplarına veya MKK nezdindeki kendi hesaplarına transfer edebilirler. Ancak, TCMB nezdindeki başka bir bankanın hesabına transfer etmeleri mümkün değildir.

- Başka bir aracı kuruluşun Takasbank nezdindeki hesabına virman

Üyeler menkul kıymet takas alacaklarını, başka bir aracı kuruluşun Takasbank nezdindeki hesabına üye ofislerindeki terminallerden virman yapabilirler.

- Depolararası virman

Üyeler Bankamız nezdindeki giriş yetkisi bulunan depo hesaplarına saat 19:30'a kadar menkul kıymet aktarımı yapabilirler. Bu işlem, üyenin kendi depoları arasında tek aşamada gerçekleşir ve erişim numarası kullanılmasına gerek yoktur.

3.4.3. Takas Kesinliği Ve Rehin Hakkı

Takas Yönetmeliği'nin 27. maddesinde belirtildiği gibi takas kesinliğine ilişkin olarak Kanunun'un 79. maddesi hükümleri uygulanır. Buna göre;

Sermaye piyasası araçlarının takas talimat ve işlemleri ile ödeme işlemleri, merkezî takas kuruluşlarının üyelerinin faaliyetlerinin geçici ya da sürekli olarak durdurulması, idari ve adli merciler nezdinde tasfiye işlemlerine başlanması durumu da dâhil olmak üzere, geri alınamaz ve iptal edilemez.

Üye kuruluşların gerek kendilerine, gerek müşterilerine ve gerekse üçüncü kişilere ait mal varlığı değerlerini teminat gösterdiği hâllerde, teminat konusu mal varlığı değerleri üzerinde üçüncü kişilerin istihkak ya da sınırlı aynı hak iddiaları merkezî takas kuruluşuna karşı ileri sürülemez.

Merkezî takas kuruluşunun, takas ve merkezî karşı taraf olarak yerine getirdiği işlemleri nedeni ile teminat olarak aldığı mal varlığı değerleri üzerindeki hak ve yetkileri hiçbir şekilde sınırlandırılmaz.

3.5. Temerrüt İşlemleri

Takas Yönetmeliği'nin 29. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasasında gerçekleştirdikleri işlemlerin sonucunda doğan menkul kıymet ve nakit yükümlülüklerini zamanında yerine getirmeyen üyeler herhangi bir bildirim yapılmaksızın temerrüde düşmüş sayılırlar. Yine aynı maddenin 2 fıkrasına göre temerrüt işlemleri Takasbank A.Ş. tarafından yürütülmektedir.

Nakit borçlarını kapatmak üzere Bankamız nezdindeki tahvil takas nakit borcu (33-1) hesabına EFT ile yapılan ödemelerde paranın Bankamızın TCMB nezdindeki TIC (Turkish Inter-bank Clearing) hesabına geçiş saati, Bankamız nezdindeki hesaplardan virman yoluyla yapılan ödemelerde ise işlemin yapıldığı saat dikkate alınır.

Menkul Kıymet yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde ise, üyelerin borç kapatma programını çalıştırarak borç kapatma işlemini gerçekleştirdikleri saat esas alınmaktadır.

3.5.1. Temerrüt Cezaları

Takas Yönetmeliği'nin 31 ve 32. maddeleri çerçevesinde gerçekleştirilir. Ancak Borçlanma Araçları Takas ve Teminat Yönetimi Prsosedüründe belirtildiği gibi temerrüt cezaları yükümlülüğün yerine getiriliş saatlerine göre değişiklik göstermektedir.

a) Repo işlemine konu edilen menkul kıymetlerin saat 15:00'den sonra bildirilmesi

Repo işlemine konu menkul kıymet bildiriminin işlemin başlangıç valöründe saat 15:00'den sonra yapılması halinde BİAŞ Repo – Ters Repo pazarında, BİAŞ Bankalar Arası Repo-Ters Repo Pazarında, Takasbank Para Piyasası'nda veya TCMB İnterbank Para Piyasası'nda oluşan 1 gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 0.05 katı esas alınarak hesaplanan ön temerrüt cezası uygulanır.

b) Nakit ve Kıymet yükümlülüğü ile kupon geri ödemelerine ilişkin yükümlülüklerin saat 16:31 ile 17:00 arasında yerine getirilmesi

Nakit ve Kıymet yükümlülüğünün saat 16:31 ile 17:00 arasında aynı gün valörlü yerine getirilmesi halinde BİAŞ Repo – Ters Repo Pazarında, BİAŞ Bankalar Arası Repo-Ters Repo

Pazarında, Takasbank Para Piyasası'nda veya TCMB İnterbank Para Piyasası'nda oluşan 1 gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 0.25 katı esas alınarak hesaplanan ön temerrüt cezası uygulanır.

c-) Nakit ve Kıymet yükümlülüğü ile kupon geri ödemelerine ilişkin yükümlülüklerin saat 17:00'den sonra, ancak aynı gün valörüyle yerine getirmesi

Nakit ve Kıymet yükümlülüğünün saat 17:00'den sonra aynı gün valörlü yerine getirilmesi halinde BİAŞ Repo – Ters Repo Pazarında, BİAŞ Bankalar Arası Repo-Ters Repo Pazarında, Takasbank Para Piyasası'nda veya TCMB İnterbank Para Piyasası'nda oluşan 1 gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 0.5 katı esas alınarak hesaplanan ön temerrüt cezası uygulanır.

d-) Menkul kıymet olarak istenen değer düşüş/artış ve repo işlemleri nedeniyle oluşan limit aşım karşılıkları yükümlülüğünün geç yerine getirilmesi veya ertesi gün valörüyle yerine getirilmesi

Menkul kıymet olarak istenen değer düşüş/artış ve repo işlemleri nedeniyle oluşan limit aşım karşılıklarını aynı gün valörüyle saat 14:01–17:00 saatleri arasında, Menkul kıymet Tercihli Repo Pazarı'nda gerçekleştirilen işlemler için yapılan gün içi değerlendirme sonrası menkul olarak istenen değer düşüş/artış karşılıklarını saat 16:01-17:00 arasında yerine getiren üyelere BİAŞ Repo – Ters Repo Pazarında, BİAŞ Bankalar Arası Repo-Ters Repo Pazarında, Takasbank Para Piyasası'nda veya TCMB İnterbank Para Piyasası'nda oluşan 1 gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 0.25 katı; 17:00'den sonra fakat aynı gün valörüyle yerine getiren üyelere ise 0.50 katı esas alınarak hesaplanan tutar kadar ön temerrüt faizi uygulanır.

Temerrüdün üç aylık dönem içinde tekrarı halinde her bir ilave temerrüt için katsayı 1 puan arttırılır

e-) Nakit ve Kıymet yükümlülüğünün aynı gün valörüyle yerine getirilmemesi

Nakit ve kıymet yükümlülüğünü aynı gün valörüyle yerine getiremeyen üyelere BİAŞ Repo – Ters Repo pazarında, BİAŞ Bankalar Arası Repo-Ters Repo Pazarında, Takasbank Para Piyasası'nda veya TCMB İnterbank Para Piyasası'nda oluşan 1 gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 3 katı temerrüt cezası uygulanır. Bu dönem içerisinde her bir ilave temerrüt için katsayı bir puan arttırılır. Örneğin, ikinci kez temerrüde düşen üyeye uygulanacak temerrüt faizi kat sayısı 4 olacaktır.

Valör günü nakit veya menkul kıymet yükümlülüklerini yerine getirmeyen üyeler ve temerrüde konu işlemler ilgili piyasa Prosedürü'nde belirtildiği gibi ertesi iş günü sabahı Takasbank tarafından Borsa Başkanlığı'na bildirilir. Temerrüde düşen üye temerrüt halini Borsa Başkanlığı'nca belirlenen ve kendisine tebliğ edilen zamanda sona erdirmek zorundadır. Temerrüt durumunu sona erdirmeyen üyeye ait işlem konusu menkul kıymetler Borsa tarafından re'sen alınıp satılır. Alım veya satım işlemleri Borçlanma Araçları Piyasası Otomatik Alım-Satım sistemine Borsa eksperlerinin emir girmesi ile gerçekleştirilir. Emirlerin seans süresince gerçekleşmemesi durumunda Borçlanma Araçları Piyasası

Otomatik Alım-Satım sistemi mesaj modülü kullanılarak piyasa katılımcısı üyelerden teklifler toplanıp değerlendirilir ve işlem sonuçlandırılır.

Aynı gün içerisinde bir defadan fazla nakit ve/veya birden fazla menkul kıymetten temerrüde düşülmesi halinde bu durum tek bir temerrüt hali olarak değerlendirilir.

Ertesi gün valörüyle yerine getirilen yükümlülükler nedeniyle tahakkuk eden temerrüt cezalarına alt ve üst sınır uygulanmaz.

Tüm temerrüt cezaları tahakkuk tarihinden itibaren bir iş günü içerisinde ödenir. Takas Yönetmeliği'nin 34. maddesi çerçevesinde temerrüt haline ilişkin itirazlar Takasbank'a yapılır. Yapılan itirazlar aynı yönetmeliğin 35. maddesinde belirtilen şekilde Takasbank nezdinde oluşturulan temerrüt komitesinde karara bağlanarak ilgili üyeye/üyelere bildirilir.

Örnek: X Üyesi TRT050215T18 tanımlı 5,000,000.-TL/Nom. kıymet yükümlülüğünü aynı gün valörü ile saat 16:40 itibariyle yerine getirmiştir. Menkul kıymetin BİAŞ Ağırlıklı ortalama fiyatı 90,788 TL olup, baz alınan faiz oranı % 44 olsun, bu durumda üyenin ödeyeceği ön temerrüt faiz tutarı

$$\begin{aligned}\text{Matrah (kıymet)} &= \text{Nominal} * \text{fiyat}/100,000 \\ &= 5,000,000. * 0.90788 \\ &= 4,539,400 \\ \text{Ön Temerrüt Faizi} &= \text{matrah} * (\text{faiz}/100 * \text{katsayı}) * (\text{gün}/365) \\ &= 4,539,400, * (44/100*0.25) *(1/365) \\ &= 1,368.04.-\text{TL olacaktır}\end{aligned}$$

3.5.2. Temerrüt İadeleri

Takas Yönetmeliği'nin 33. maddesi çerçevesinde nakit veya menkul kıymet alacaklı üyelere, valör gününde yapılamayan ödeme ve teslimler için BİAŞ Repo – Ters Repo pazarında, BİAŞ Bankalar Arası Repo-Ters Repo Pazarında, Takasbank Para Piyasası'nda veya TCMB İnterbank Para Piyasası'nda oluşan 1 gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 2 katı mağduriyet ödemesi yapılır.

Bu ödemelerin yapılabilmesi için aynı gün valörüyle yapılamayan teslim ya da ödemenin BİAŞ, Takasbank A.Ş., MKK ve TCMB sisteminde oluşan sorunlardan kaynaklanmaması, temerrüde düşen üyenin yazılı itirazının geçersiz kabul edilerek temerrüt cezasının tahsili ve nakit/menkul kıymet alacaklı üyenin kendi takas yükümlülüklerini zamanında yerine getirmiş olması gerekmektedir.

3.6. Kupon Ödemesi Ve İtfa İşlemleri

Borçlanma Araçları Takas ve Teminat Yönetimi Prsosedürünün 39. maddesinde belirtildiği gibi nezdimizde saklamada bulunan TL ödemeli Özel Sektör Tahvili, Finansman Bonosu, Banka Bonosu, Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının itfası/kupon ödemesi sistem tarafından itfa/kupon ödemesinin yapılacağı gün herhangi bir talimat verilmesine gerek olmaksızın ilgili üyelerin nezdimizdeki serbest cari hesaplarına sistem tarafından otomatik olarak alacak kaydedilir. Ancak, itfa/kupon ödemesi gerçekleştirilen kıymetlerin teminat depolarında bulunması durumunda; ödemenin yapılabilmesi için ilgili teminat hesaplarında yeterli bakiyenin bulundurulması gerekmektedir.

Döviz ödemeli Devlet Tahvillerinin itfa / kupon ödemesi işlemlerinin yapılması için üyelerin ödeme gününden en geç 1 iş günü önce alacaklarının aktarılmasını istedikleri muhabir banka ve hesap numaralarını belirten bir yazıyı Bankamıza göndermeleri gerekmektedir.

BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası İşleyiş Esasları Genelgesi ile kuponlu kıymetlerin repo işlemlerindeki kullanım alanının genişletilmesi amacıyla, kupon ödeme günü V2 tarihine de eşit olan kuponlu kıymetlerin repo işlemlerine konu edilebilmesine olanak sağlanmıştır.

Bu çerçevede; Repo-Ters Repo Pazarı ve Bankalararası Repo-Ters Repo Pazarı işlemlerine konu kıymetlere ait kupon bedelleri ters repo yapan kurum hesabında bloke bulunan kıymet bakiyeleri baz alınarak repo yapan üyeye ödenir. Menkul Kıymet Tercihli Repo Pazarında gerçekleşen işlemlere konu kıymetlerin bloke edilmemesi nedeniyle kupon bedelinin ters repo yapan üye tarafından ödenmesi gerekmektedir. Ancak, kupon bedellerinin repocu üyelerin serbest cari hesaplarına aktarılabilmesi için takas yükümlülüklerini yerine getirmiş olmaları gerekmektedir.

3.7. Bildirimler

Borçlanma Araçları Takas ve Teminat Yönetimi Prsosedürünün 44. maddesinde belirtildiği gibi Banka ve Aracı Kurumların Takasbank'a yapmak zorunda olduğu bildirimler aşağıdadır.

a-) Banka ve Aracı Kurumların, BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasası'ndan ters repo ile aldıkları menkul kıymetleri, müşterileri ile yaptıkları repo işlemlerine konu etmeleri durumunda, bu işlemleri Bankamıza bildirim zorunludur. İşleme konu menkul kıymetler bildirim esnasında sistem tarafından otomatik olarak 1103 nolu depoya aktarılır.

Aktarım işlemlerini zamanında yapmayan üyelerin, repo işlemleri sonucu aldıkları nakitleri karşılayacak miktarda menkul kıymet bloke etmemeleri nedeniyle, bloke edilen menkul kıymet üzerindeki tutarlar mevduat niteliğinde olacağından, bu şekilde fon toplayan kuruluşlar hakkında Bankalar Kanunu ve TC Merkez Bankası Kanunu'nun ilgili maddelerine göre TC Merkez Bankasıyla işlem yapılacaktır.

b-) Banka ve Aracı Kurumlar borsa dışında yaptıkları repo ve ters repo işlem detaylarını işlem bazında bankamız sistemine dosya aktarımı yoluyla veya Borsadışı Müşteri İşlemleri Menüsünden kayıt girişi yaparak işlemi gerçekleştirdikleri gün sonuna kadar bildireceklerdir.

c-) BİAŞ Borçlanma Araçları Piyasasında gerçekleştirilen ancak, takası Bankamız dışında yapılan repo- ters repo sözleşmelerine ait menkul kıymet bildirimleri, işlemin başlangıç valöründe Bankamıza yapılır. Bildirim işlemi repocu üye tarafından 100 TL/NOM. kıymet için fiyat girişi yapılarak gerçekleştirilir.

d-) Banka ve Aracı Kurumların BİAŞ'de gerçekleştirdikleri ancak, takasını Bankamız dışında yaptıkları sözleşmeler ile Aracı Kurumların müşterileri ile yapmış olduğu repo - ters repo işlemlerinin vadesinde bozulma söz konusu olursa (vadesinden önce geri dönüş olursa) Bankamıza bildirimde bulunacaklardır.

4. İstanbul Takas Ve Saklama Bankası A.Ş. Teminat Yönetimi

Merkezi Karşı Taraf Hizmeti verilen piyasalarda üyelerden üyelik teminatı, işlem teminatı ve garanti fonu katkı payı olarak 3 tür teminat alınmaktadır.

a) Üyelik Teminatı

Merkezi Karşı Taraf Üyelerinden Takasbank'a olan aidat, ücret, komisyon ve diğer yükümlülüklerin kendilerine verilen süre içerisinde yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkabilecek zararların telafisi amacıyla alınabilecek teminat türüdür. Merkezi Karşı Taraf hizmeti verilen Ödünç Pay Piyasası'nda (ÖPP) üyelik teminatı uygulaması bulunmamaktadır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda (VİOP) ta genel merkezi karşı taraf üyeleri 10.000 TL, doğrudan merkezi karşı taraf üyeleri ise 5.000 TL üyelik teminatı yatırmaktadır.

b) İşlem Teminatı

İşlem teminatları başlangıç, değişim ve fiziki teslimat teminatı olarak üçe ayrılmaktadır.

i. Başlangıç Teminatı

Başlangıç teminatı, gelecekte herhangi bir temerrüt durumunun ortaya çıktığı hallerde, temerrüdün ortaya çıktığı tarihten pozisyonların kapatılmasına kadarki süre içinde maruz kalınabilecek risklerin karşılanabilmesini teminen pozisyonun ilk açıldığı anda talep edilen teminattır. Başlangıç teminatında sürdürme seviyesi uygulaması yapılmaktadır. Sürdürme seviyeleri MKT hizmeti verilen piyasa prosedürlerinde yer almaktadır.

BİAŞ Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası'nda başlangıç teminatı hesaplamaları SPAN ile yapılır. SPAN(Standard Portfolio Analysis), portföy riski bazında gerekli teminatı hesaplayan bir sistemdir. SPAN hesaplamalarında fiyat ve volatilité değişim aralıkları yanı sıra vadeler arası teminat ve ürünler arası kredi büyüklükleri dikkate alınır. Ödünç Pay Piyasası'nda ise başlangıç teminatı hesaplamalarında Tarihsel Benzetim esaslı Riske Maruz Değer (RMD) yöntemi kullanılır.

Başlangıç teminatı hesaplamasında kullanılan parametrelerin belirlenmesinde dikkate alınması zorunlu asgari unsurlar İstanbul Takas Ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nde belirlenmiştir. Yönetmelik ile parametrelerin hesaplanmasında,

- Asgari %99'luk tek taraflı güven aralığının kullanılması,
- Elde tutma(nakde dönüştürme) süresinin asgari 2 iş günü olarak dikkate alınması ve
- Volatilité hesaplamalarında kullanılacak tarihsel veri uzunluğunun temin edilebildiği ölçüde asgari 12 ayı kapsaması zorunluluğu getirilmiştir.

ii. Değişim Teminatı

Değişim teminatı; mevcut pozisyonların piyasa fiyatlarıyla değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan farklar nedeniyle ihtiyaç duyulan teminatları ifade etmektedir. Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda pozisyonların değer değişimleri günlük olarak hesaplanmaktadır.

iii. Fiziki Teslimat Teminatı

Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası'nda fiziki teslimata konu sözleşmelerde uygulanmaktadır. İşlemin vadesi geldiğinde başlayan takas süreci içerisinde, fiziki teslimat yükümlülüğünün yerine getirilmemesi olasılığına karşın, fiziki teslimata konu dayanak varlığın olası fiyat değişimleri dikkate alınarak hesaplanır.

c) Garanti Fonu

MKT hizmeti verilen piyasalarda MKT üyelerinden bir veya birkaçının temerrüde düşmesi halinde oluşabilecek zararların ilgili MKT üyelerinin teminatlarını aşan kısmı için kullanılmak üzere garanti fonlarının kurulması İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 28.maddesinde hükme bağlanmıştır.

Üyelerin yatırılmış garanti fonu katkı payları en fazla riske sahip üye ile ikinci ve üçüncü en fazla riske sahip üyenin birlikte temerrüdü halinde ortaya çıkacak toplam kaynak ihtiyacı toplamının üyelere taşıdıkları riskler nispetinde bölüştürülmesi suretiyle hesaplanmaktadır. Toplam kaynak ihtiyacının belirlenmesinde üyelerin taşıdıkları açık pozisyonlarından kaynaklanan risk tutarlarının işlem teminatları ile karşılanamayan risk (uncovered risk) tutarları esas alınmaktadır. Yatırılmış garanti fonu sabit (minimum) ve değişken olmak üzere 2 kısımdan oluşmaktadır. VİOP'ta minimum garanti fonu katkı payı 300.000 TL, ÖPP'de ise 5.000 TL'dir. Üyelerin garanti fonu yükümlülükleri içinde piyasa prosedürlerinde belirlenen sürdürme seviyesi uygulaması yapılmaktadır.

Temerrüt sonucu ortaya çıkan zararın temerrüt halinde kullanılabilecek kaynak sıralamasında diğer üyelerin yatırılmış garanti fonu büyüklüğünü de aşan bir tutara erişmesi durumunda temerrüt etmemiş üyelerden ilave garanti fonu katkı payının talep edilmesi mümkündür. Talep edilebilecek ilave garanti fonu katkı payının büyüklüğü ve talep sayısı ilgili piyasa prosedürlerinde belirlenmektedir.

4.1. Teminata Kabul Edilen Varlıklar

MKT hizmeti verilen piyasalarda işlem teminatı ve garanti fonu katkı payı olarak teminata Türk Lirası ve konvertibl dövizin yanı sıra diğer finansal varlıklarında kabulü söz konusudur. MKT işlemlerine taraf olacak MKT üyelerinin Takasbank'a sunabilecekleri teminatlar İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 19.maddesinde belirtilmiştir.

Teminat olarak kabul edilebilecek varlıklar;

- Nakit (TL/Konvertibl Döviz)
- Devlet iç borçlanma senedi
- Pay senedi
- Teminat mektubu
- Yatırım fonu katılma belgesi
- T.C. Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen Euro Tahvil ve T.C.Haz.Müş. Varlık Kiralama Anonim Şirketi tarafından ihraç edilen kira sertifikaları,
- Borsalarda işlem gören standartta altın

Takasbank tarafından teminat olarak alınacak varlıkların belirlenmesinde MKT hizmeti verilen piyasanın işleyiş dinamikleri dikkate alınmakta, kredi, likidite ve piyasa riski düşük olan varlıklara öncelik ve ağırlık verilmektedir.

4.1.1. VİOP'ta Teminata Kabul Edilen Varlıklar ve Kompozisyon Sınırları

İşlem teminatları ve garanti fonu katkı payı olarak teminata kabul edilen varlıklar ile bu varlıklara ilişkin kompozisyon sınırları aşağıda yer alan Tablo 1'de verilmiştir. Tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere, VİOP'ta başlangıç teminatı için bulunması gereken teminatın %50'si, garanti fonu içinse bulunması gereken garanti fonu tutarının % 30'u nispetinde teminat hesaplarında Türk Lirası bulundurma zorunluluğu vardır. BİST 30 Endeksine dahil paylar yalnızca başlangıç teminatı hesaplamalarında dikkate alınırken, teminat mektupları, sadece garanti fonu katkı payı olarak teminata kabul edilmektedir. Ancak üyeler teminat mektuplarını İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.'nin Borsa İstanbul A.Ş. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda Yürüteceği Merkezi Karşı Taraf Hizmeti ve Bu Hizmete İlişkin Takas Esasları Yönergesi'nin yürürlüğünü takip eden birinci yılsonuna kadar teminat olarak verebileceklerdir. Bu tarihten sonra teminat mektupları kabul edilmeyecektir.

Teminat Çeşidi	Başlangıç Teminatı Kompozisyon Sınırları		Garanti Fonu Kompozisyon Sınırları	
	Min.	Maks.	Min.	Maks.
Türk Lirası	% 50	% 100	% 30	% 100
Döviz (USD veya EUR)	% 0	% 50	% 0	% 70
Devlet İç Borçlanma Senetleri	% 0	% 50	% 0	% 70
Pay (BİST-30 Endeksine Dahil)	% 0	% 25	% 0	% 0

Yatırım Fonu K.B.(Hisse Yoğun)	% 0	% 25	% 0	% 70
Yatırım Fonu K.B. (Diğer)	% 0	% 50	% 0	% 70
Derhal Ödeme Taahhütlü Teminat Mektubu	% 0	% 0	% 0	% 25

Tablo 1: VİOP Teminat Kompozisyon Oranları

4.1.2. ÖPP’de Teminata Kabul Edilen Varlıklar ve Kompozisyon Sınırları

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen Ödünç Pay Piyasası’nda işlem teminatları ve garanti fonu katkı payı olarak teminata kabul edilen varlıklar ile bu varlıklara ilişkin kompozisyon sınırları aşağıda yer alan Tablo 2’de verilmiştir. Takasbank Ödünç Pay Piyasası’nda garanti fonu katkı payları için TL cinsinden teminat bulundurma zorunluluğu yoktur. Yine VİOP’tan farklı olarak ÖPP’de yatırım fonları ve teminat mektupları, teminata kabul edilmemekte, buna karşın Borsalarda işlem gören standartta altın başlangıç teminatı ve garanti fonu katkı payı hesaplamalarında dikkate alınmaktadır.

Teminat Çeşidi	Başlangıç Teminatı Kompozisyon Sınırları		Garanti Fonu Kompozisyon Sınırları	
	Min.	Maks.	Min.	Maks.
Türk Lirası ve Döviz	% 60	% 100	% 0	% 100
Devlet İç Borçlanma Senetleri	% 0	% 40	% 0	% 100
Pay (BİST-30 Endeksine Dahil)	% 0	% 20	% 0	% 0
Borsalarda İşlem Gören Standartta Altın	% 0	% 40	% 0	% 100

Tablo 2: ÖPP Teminat Kompozisyon Oranları

4.2. Teminat Değerlemesi Ve Değerleme Katsayılarının Belirlenmesi

MKT olarak hizmet verilen tüm piyasalarda alınan teminata konu varlıkların öngörülen değerlenmiş tutarlarının bu varlıkların likide edilmesi sonrasında beklenen nakit düzeyini karşılar seviyede bulunması esastır. Bu kapsamda teminata kabul edilebilecek tüm varlık türleri için bu varlıkların olumsuz piyasa koşulları altında olası değer kaybını karşılayacak

teminat değerlendirme katsayılarının belirlenmesi gereklidir. Belirlenen teminat değerlendirme katsayılarının teminata kabul edilen varlıkların maruz olduğu piyasa, likidite ve karşı taraf kredi riskini kavraması zaruridir.

Teminat Değerleme Katsayısı = 1 - (Piyasa Riski + Likidite Riski + Kredi Riski)

Diğer bir anlatımla, teminata kabul edilen bir varlık için belirlenen değerlendirme katsayısı, varlığın karşı karşıya olduğu piyasa², likidite³ ve karşı taraf kredi riski⁴ risk primlerini içermesi gerekmektedir. Katsayıların belirlenmesinde, finansal işlemlerde maruz kalınacak riskin belirlenmesi için en sık kullanılan risk ölçüm yöntemi olan riske maruz değer yaklaşımı kullanılmaktadır.

RMD, elde tutulan bir portföy ya da varlık değerinin, faiz oranlarında, döviz kurlarında ve hisse senedi fiyatlarındaki dalgalanmalar nedeniyle meydana gelebilecek değişiklikler sonucunda maruz kalabileceği en yüksek zararı, belli bir zaman diliminde ve belli bir olasılık seviyesinde ifade eden ve muhtelif sayısal yöntemlerle tahmin edilen değer ifade etmektedir.

RMD yöntemleri temelde parametrik ve simülasyon bazlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Her iki yaklaşımda avantaj ve dezavantajları olmasına rağmen, bankacılık sektöründe dağılım bağımlılığı olmayan simülasyon tabanlı yöntemlerin daha sık kullanıldığı görülmektedir. Simülasyon bazlı yöntemler içinde de uygulama ve açıklama kolaylığı nedeniyle tarihsel benzetim/simülasyon yönteminin bir endüstri standardı haline geldiği görülmektedir.

Tarihsel benzetim yönteminde tarihin tekerrür edeceği varsayımından yola çıkılmakta, senaryoların üretilmesinde risk faktörlerine ait geçmiş dönemde kaydedilmiş oynaklıklar kullanılmaktadır. Yöntem, olasılık dağılımı ile ilgili herhangi bir varsayım kullanmadığından, tarihi gözlem süresi içinde kaldıkları müddetçe, kriz veya olağandışı etkileri kavramada başarılıdır. Ayrıca risk hesaplaması için parametre tahmini yapılmadığından, volatilité ve korelasyonların hatalı tahmin edilmesi gibi önemli problemler de elimine edilmiş olmaktadır.

Geçmişte oluşan fiyatlar, piyasa fiyat riski yanında, kredi riski (spesifik risk) ve likidite riski gibi diğer risk unsurlarından kaynaklanabilecek primleri de içermesi gerektiğinden, bu unsurlar için ayrıca tahmin yapılmamasından kaynaklanabilecek etkiler minimize edilmektedir. Bankamızda, teminata kabul edilen varlıkların değerlendirme katsayıları, Haziran ve Aralık aylarında yılda iki kez gözden geçirilmekte, ayrıca teminatlara ilişkin kompozisyon

² **Piyasa riski;** Piyasa fiyatlarının seviyesindeki değişimlerden veya oynaklıklarından kaynaklanan risklerdir. Piyasa riski; hisse senedi fiyat riski, kur riski, faiz oranı riski ve emtia riski gibi unsurlardan oluşmaktadır. Ayrıca piyasa riski hesaplanırken hisse riskine ilişkin spesifik riski de hesaba katmak gerekmektedir.

³ **Likidite Riski;** Piyasalarda derinliğin olmaması veya aşırı dalgalanma nedeniyle bankanın herhangi bir pozisyonunu, piyasa fiyatlarından kapatamaması veya dengeleyememesi sonucu maruz kalabileceği zarar olasılığını ifade etmektedir.

⁴ **Karşıtaraf Kredi riski,** iki tarafa da yükümlülük getiren bir işlemin muhatabı olan karşı tarafın, bu işlemin nakit akışında yer alan son ödemeden önce temerrüde düşme riskini ifade etmektedir

limitleri yılda bir kez teminatların risklilik durumları ve piyasa işleyişi dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen piyasalarda yeknesak teminat değerlendirme katsayıları uygulanmaktadır. VİOP'ta ve ÖPP'de teminata kabul edilen varlıkların değerlemesinde kullanılan katsayılar aşağıda yer alan Tablo 3'te verilmektedir.

Teminat Çeşidi	Teminat Değerleme Katsayısı
Türk Lirası	1,00
USD/EUR	0,94
Devlet İç Borçlanma Senetleri	0,91
Pay (BİST-30 Endeksine Dahil)	0,76
Yatırım Fonu K.B.(Hisse Yoğun)	0,82
Yatırım Fonu K.B. (Diğer)	0,88
Derhal Ödeme Taahhütlü Teminat Mektubu (TL)	1,00
Borsalarda işlem gören standartta altın	0,84

Table 3: Teminat Değerleme Katsayıları

Belirlenen katsayılar teminatların cari değerinin bulunması aşamasında kullanılmaktadır. Teminat değerlemesinin en güncel fiyatlar ile yapılması esastır. Fiyat oluşmayan varlıklar için Takasbank tarafından belirlenen modeller yardımıyla teorik fiyat hesaplaması yapılabilmektedir.

$$\text{Teminat Değeri} = \text{Teminatın Piyasa Değeri} \times \text{Değerleme Katsayısı}$$

4.3. Teminatlara Yönelik Genel Esaslar

Takasbank tarafından MKT faaliyeti nedeniyle alınan teminatların tevdi amaçları dışında kullanılamayacağı, üçüncü kişilere devredilemeyeceği, kamu alacakları için olsa dahi haczedilemeyeceği, rehnedilemeyeceği, idari mercilerin tasfiye kararlarından etkilenmeyeceği, iflas masasına dâhil edilmeyeceği ve üzerlerine ihtiyati tedbir uygulanamayacağı 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda hükme bağlanmıştır.

Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliğinde teminatlara ilişkin aşağıda yer alan hususlara yer verilmiştir.

- MKT üyeleri, kendileri veya müşterileri adına aldıkları pozisyonlar için Takasbank tarafından kullanılan ve ilgili piyasa yönergeleriyle belirlenen yöntemler çerçevesinde hesaplanan tutarda teminatı Takasbank tarafından belirlenen hesap ve/veya hesaplara yatırmak zorundadırlar. (Madde 18/1)
- MKT üyesine bağlı tekil pozisyon hesaplarında izlenen müşteri pozisyonlarıyla ilişkili teminatlar sadece ilgili müşterinin yükümlülüklerinin tasfiyesinde kullanılabilir. (Madde 18/2)
- Takasbank; Kurulca onaylanan piyasa yönergelerinde yer alan oran veya tutarların altında kalmamak kaydıyla MKT hizmeti verdiği piyasa, sermaye piyasası aracı veya üye bazında farklı teminat oran ve tutarları belirleyebilir. (Madde 18/6)
- Takasbank tarafından MKT hizmeti verilen piyasalarda alınan teminatlar; Takasbank'ın varlıklarından ayrı olarak izlenir. (Madde 17/1)
- MKT üyelerince Takasbank'a yatırılan müşteri teminatları, bağlı oldukları pozisyon hesaplarıyla ilişkilendirilir ve MKT üyeleri adına açılan teminat hesaplarında her bir müşteri için ayrı ayrı açılan alt hesaplarda izlenir. Hesaplara yatırılan teminat yükümlülüğünü aşan fazla teminatların da ilgili hesap sahibine ait olduğu kabul edilir ve bu teminatlarla aynı esaslar çerçevesinde değerlendirilir. (Madde 20/3)
- MKT üyesine bağlı müşteri hesaplarındaki teminat açıklarının tamamlanmasından ilgili MKT üyesi sorumludur. (Madde 21/1)
- Hesapların güncellenmesi sonucunda pozisyonların ve/veya teminatların değerlerinin değişmesi veya diğer nedenlerle teminatların ilgili piyasa yönergesinde belirlenen seviyenin altına düşmesi durumlarında, Takasbank tarafından ilgili MKT üyesine teminat tamamlama çağrısı yapılır. (Madde 21/2)
- Teminat tamamlama çağrıları, esasları piyasa yönergeleriyle belirlenen elektronik bir sistem aracılığı ile yapılır. Takasbank'ın teminat tamamlama çağrısını elektronik bir sistem aracılığıyla göndermesi durumunda, MKT üyesinin başkaca bir ihbar ve bildirim gerektirmeksizin çağrıyı aldığı kabul edilir. MKT üyesinin sorumluluğu, Takasbank tarafından yapılan teminat tamamlama çağrısının üyeye ulaştığı anda başlar. (Madde 21/3)
- Takasbank, hesaplarda tutulan nakit Türk Lirası teminatların zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutarını, mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırır. (Madde 22/1)
- Tekil veya çoklu pozisyon hesaplarında izlenen pozisyonlar ve bu pozisyonlarla ilişkili teminatlar, Takasbank'ın uygun görmesi halinde, devreden ve devralan MKT üyelerinin talimatıyla Takasbank tarafından MKT üyeleri arasında taşınabilir. (Madde 26/1)
- Teminatların aynen iadesi esastır. Aynen iadenin mümkün olmaması halinde iade mislen yapılır. Aynen veya mislen iade olunamayan teminatlar eşdeğerleri üzerinden iade olunur. (Madde 27/1)

- Teminata kabul edilen varlıklardan doğan haklar teminatı verene aittir ve bu haklar dolayısıyla oluşan değer değişimlerinin ivedilikle hesaplara yansıtılması esastır. (Madde 24/1)

4.3.1. İşlem Teminatlarına Yönelik İş Kuralları

MKT hizmeti verilen VİOP ve ÖPP’de işlem teminatları hesap bazında izlenmektedir. Teminatlar Takasbank nezdindeki hesaplarda tutulmakta, teminat yatırma sorumluluğu MKT üyesinde bulunmaktadır. Teminat hesaplarında serbest teminatın bulunduğu hallerde teminatların piyasa prosedürlerinde belirlenen kurallar çerçevesinde çekilebilmesi mümkündür. MKT hizmeti verilen piyasalarda serbest teminatın yada teminat yükümlülüğünün hesaplanmasında aşağıda yer alan genel formülün kullanılması mümkündür.

$$\text{Serbest Teminat} = \text{Değerlenmiş Teminat Tutarı} - \text{Bulger Teminat} \pm \text{Değişim Tem.}$$

Formülde yer alan değerlenmiş teminat tutarı, teminata verilen varlıkların piyasa değerinin ilgili teminat değerlendirme katsayısı ile çarpılmış değerini ifade etmektedir. Bulger teminat ise ilgili hesaba ait bulunması gereken başlangıç teminat tutarıdır. Formülde yer alan değişim teminatı pozisyonda yer alan finansal varlığın günlük değer değişimini göstermektedir. Değişim teminatının işareti pozisyonun yönü ve finansal varlığın değer kaybı ya da kazancına göre değişmektedir.

5. TÜREV ARAÇLARDA TAKAS, UZLAŞMA VE FİZİKİ TESLİMAT

5.1. Takas İşlemleri

Takasbank'ın Sorumluluğu

Takasbank, Piyasada gerçekleştirilen işlemlerde açık teklif yöntemiyle merkezi karşı taraftır. Alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı ise alıcı konumunda takasın tamamlanmasını taahhüt eder. Takasbank; Üyelerin piyasada yaptıkları işlemlerden kaynaklanan takas yükümlülüklerini merkezi karşı taraf olarak üstlenir.

Piyasada gerçekleşen işlemlerde Takasbank'ın muhatabı Üyelerdir. Üyelerin müşterilerine karşı ve genel merkezi karşı taraf üyelerinin işlemci kuruluşlara karşı olan yükümlülüklerinden Takasbank sorumlu değildir.

Takasa İlişkin Genel Esaslar

Merkezi Takas Yönetmeliği, Yönerge ve Prosedür çerçevesinde yapılacak tüm iş ve işlemlerde, işlemlerin Üyelerin müşterilerine ait olup olmadığına bakılmaksızın, Takasbank tarafından sadece ilgili Üye muhatap alınır. Bu şekilde, müşterilerine ait iş ve işlemlerde ilgili Üyenin, müşterileri adına teminat tamamlama çağrısı dahil olmak üzere her türlü bildirim alma ve her türlü işlemi gerçekleştirme hususlarında tam yetkili olduğu kabul edilir. Bu çerçevede Takasbank'ın, müşteri işlemleri için ilgili Üyeye yapacağı teminat tamamlama çağrısına rağmen bu hesaplara ilişkin yükümlülüğün zamanında yerine getirilmemesi durumunda, müşterilere herhangi bir bildirim yapılmasına gerek olmaksızın müşteri hesapları üzerinde, temerrüdün sona erdirilmesi amacıyla pozisyonların re'sen kapatılması, nakit dışı teminatların nakde çevrilmesi dahil olmak üzere her türlü tasarrufta bulunmaya tam yetkili olduğu kabul edilir.

Üyelerin Takasbank nezdinde açtıkları portföy ve müşteri hesaplarında yer alan açık pozisyonları, Garanti Fonu katkıları ile nakit ve nakit dışı teminatları Takasbank tarafından güncelleme işlemine tabi tutulur. Takasbank hesap güncelleme işlemlerini gün içerisinde birden fazla kez de gerçekleştirebilir.

Piyasada gerçekleştirilen işlemlerin takasında Takasbank ile üye arasındaki ilişki açısından teslim karşılığı ödeme prensibi uygulanır. Teminat tamamlama yükümlülüğü olan Üyelere, yerine getirmedikleri yükümlülük tutarları kadar olan alacakları ödenmez, teminat tamamlama çağrısı tutarı kadar bloke konulur. Teminat tamamlama çağrısı nedeniyle doğan borçlar kapatıldıkça kapatılan borç tutarı kadar blokeli alacak çözülür. Üye, teminat tamamlama çağrısından doğan borcunu takas süresi sonuna kadar kapatmakla yükümlüdür.

Teminat yatırma, çekme, değerleme, hesap güncelleme ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi işlemleri hesap bazında gerçekleştirilir.

Fiziki teslimata ilişkin kıymet takası yükümlülükleri, vadeli işlem sözleşmeleri için son işlem günü açık pozisyonlarda sözleşme bazında yapılan netleştirme sonucunda ve Üye bazında; opsiyon sözleşmeleri için ise günlük olarak kullanıma konu olan talimatlar üzerinden sözleşme bazında yapılan netleştirme sonucunda ve Üye bazında belirlenir. Fiziki teslimata konu dayanak varlıkların takas işlemleri Takasbank tarafından ve MKK nezdindeki hesaplar üzerinden hesap bazında gerçekleştirilir.

Fiziki teslimata ilişkin nakit takas yükümlülükleri, vadeli işlem sözleşmeleri için son işlem günü uzlaşma fiyatları, opsiyon sözleşmeleri için ise sözleşmenin kullanım fiyatı esas alınarak hesaplanır.

Takas İşlemlerine İlişkin Süreler

Takas süreleri aşağıdaki tabloda yer aldığı haliyle uygulanır.

Süreç Adı	Saat
Nakit Takas Son Saati (Temerrüt Başlangıç Saati	15:00
Kar Dağıtım Son Saati	15:05
Nakit Teminat Çekme Son Saati	15:40
Nemalandırma Son Saati	15:40
Fiziki Teslimat Son Saati (Temerrüt Başlangıç Saati)	16:30
Döviz Teminat Çekme Son Saati	17:00
TL-Döviz Dışı Teminat Çekme Son Saati	17:30
Teminat Yatırma Son Saati	17:30
Hesap Açma/İlişkilendirme Son Saati	17:45
Opsiyon Kullanım Talimatı Son Saati	17:45
Uzlaşma Fiyatı İlanı	18:10
Otomatik Opsiyon Kullanım Saati	18:10
Teminat Tamamlama Çağrısı	18:45+
Hesap Güncelleme İşlemi	18:50+
Takas Ekranındaki (TVİS) Gün Sonu İşlemleri	21:00+
Çoklu Hesaplara Ait Pozisyonların Bildirilmesi	21:00+

Vade Sonu Uzlaştırma ve Fiziki Teslimat

Fiziki teslimatlı opsiyon sözleşmelerinde, vade sonunda herhangi bir kullanım talimatına konu olmayan uzun pozisyonlara ait bir işlem gerçekleştirilmez, pozisyonlar herhangi bir uzlaşmaya konu olmadan kapatılır.

Nakdi uzlaşmalı opsiyon sözleşmelerinde ise Üyeler tarafından Takasbank'a herhangi bir kullanım bildirimi yapılmasına gerek olmaksızın, vade sonunda karda olan nakdi uzlaşmalı opsiyon sözleşmelerindeki pozisyonlar otomatik olarak kullanıma konu edilir ve oluşan kullanım kar/zarar tutarları üzerinden hesap güncelleştirme işlemleri yapılır.

Fiziki teslimatlı pay vadeli işlem sözleşmelerinde vade sonunda açık kalan pozisyonlar doğrudan fiziki teslimata tabi tutulurlar.

Fiziki teslimatlı pay vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde nakit ve kıymet borçları t+3 günü Üyeler tarafından yerine getirilir.

Nakdi uzlaşmalı vadeli işlem sözleşmeleri son işlem günlerinde seans içerisinde kapatılmazsa, gün sonu işlemleri neticesinde Takasbank tarafından, vade sonu uzlaşma fiyatı üzerinden ters işlem ile kapatılır

5.2. Risk Ve Teminat Yönetimi

Piyasada gerçekleştirilen işlemler için portföy bazında teminatlandırma yöntemi uygulanır. Takasbank, portföy bazında teminatlandırma işlemlerinde SPAN algoritmasını kullanır.

Piyasada yapılan işlemler sonucunda oluşan pozisyonlardan kaynaklanan kar/zarar hesaplamaları Takasbank tarafından gerçekleştirilir. Hesaplamalar, Takasbank yazılımları aracılığıyla Üyelere raporlanır.

Seans sonrasında, hesaplara aktarılacak/hesaplardan tahsil edilecek kar/zarar rakamları gün sonu uzlaşma fiyatlarına göre kesinleşir. Seans süresince elde edilen kar/zarar rakamları, açık pozisyon taşıyan hesaplar için belirlenen bir zaman aralığında Borsa tarafından hesaplanan ve Takasbank'a bildirilen geçici uzlaşma fiyatları dikkate alınarak hesaplanır. İşlem yapan hesaplar için ise kar/zarar tutarı gerçek zamanlı olarak hesaplanır. Hesaplanan uzlaşma fiyatlarının ilgili dayanak varlıkların fiyat gelişimleriyle açıklanamaması durumunda, ilgili sözleşmeler için Takasbank tarafından piyasa şartları dikkate alınarak hesaplanan teorik fiyatlar kullanılabilir.

Kesinleşmiş kar/zarar hesabında, işlemlerin ağırlıklı ortalama fiyatına göre hesaplanan işlem maliyeti kullanılır.

Opsiyon işlemlerinde, işlem gerçekleştiği anda ödenen veya alınan prim tutarı hesabın toplam kar/zararına etki eder. İlgili hesap net opsiyon primi alacaklı ise, bu tutar portföydeki diğer pozisyonlar veya alınacak yeni pozisyonlar için kullanılabilir.

Opsiyon sözleşmelerinde uzlaşma nakdi uzlaşma yöntemi veya fiziki teslimat ile yapılabilir. Fiziki teslimat ile son bulan opsiyon sözleşmeleri için kullanım kar/zararı hesaplanmaz. Nakdi uzlaşmalı opsiyon sözleşmeleri için ise, opsiyon kullanımından dolayı oluşan kar/zarar ilgili hesaplara kullanım kar/zararı olarak yansıtılır.

Primi işlem yapıldığında ödenen opsiyonlar için hesap güncellemesi yapılmaz. Bu nitelikteki opsiyon işlemleri için gün sonunda kar/zarar hesaplaması yapılmaz.

Toplam kar/zarar rakamını oluşturan değişkenler ve toplam kar/zarar rakamı Takasbank ekranlarından takip edilir. Kullanım kar/zararı sadece nakdi uzlaşma halinde hesaplanır. Toplam kar veya zarar, vadeli işlem sözleşmelerinin kar veya zararından net opsiyon priminin indirilmesi ile bulunan tutara kullanım karının eklenmesi veya kullanım zararının çıkartılması suretiyle bulunur.

Toplam Kar/Zarar

Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Kar/Zararı – Net Opsiyon Primi $\pm$ Kullanım Kar/Zararı

Kesinleşmiş kar/zarar, seans içindeki açık pozisyonların kapatılmasıyla ve açık pozisyonların gün sonu uzlaşma fiyatına göre güncellenmesiyle oluşan kar/zarardır. İşlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlar için hesap güncelleme işlemi yapılmadığından, opsiyon işlemleri için kesinleşmiş kar/zarar rakamı hesaplanmaz. Gün sonunda kesinleşmiş kar veya zarar tutarı;

- i) gün içerisinde açıldıktan sonra kapatılan pozisyonlar için pozisyonun kapatıldığı fiyat ile açıldığı fiyat arasındaki farkın,
- ii) gün içerisinde açıldıktan sonra bir sonraki güne taşınan pozisyonlar için gün sonu uzlaşma fiyatı ile açılış fiyatı arasındaki farkın,
- iii) bir önceki günden bir sonraki güne taşınan pozisyonlar için bir önceki gün sonu uzlaşma fiyatı ile gün sonu uzlaşma fiyatı arasındaki farkın kapatılan/açık pozisyon miktarı ve sözleşme çarpanı ile çarpılması suretiyle hesaplanır.

Kesinleşmiş Kar/Zarar (Günsonu)

$$[(\text{Pozisyon Kapatılan Fiyat} - \text{Maliyet Fiyatı})] \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}] \\ + [(\text{Son Uzlaşma Fiyatı} - \text{Maliyet Fiyatı})] \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}]$$

Geçici kar/zarar, mevcut açık pozisyonlar için önceden belirlenmiş zaman aralığında güncellenen geçici uzlaşma fiyatına göre hesaplanan kar/zarara, gün içerisinde kapatılan

pozisyonların kapatıldığı andaki kar/zararının eklenmesi ile güncellenen kar/zarardır. Geçici kar/zarar sadece vadeli işlem sözleşmeleri için hesaplanır. Geçici kar veya zarar tutarı, gün içerisinde açılmış pozisyonlar için geçici uzlaşma fiyatı ile açılış fiyatı arasındaki farkın, bir önceki günden taşınan pozisyonlar için geçici uzlaşma fiyatı ile bir önceki gün sonu uzlaşma fiyatı arasındaki farkın, açık pozisyon miktarı ve sözleşme çarpanı ile çarpılması suretiyle hesaplanır.

Geçici Kar/Zarar

$$[(\text{Geçici Uzlaşma Fiyatı} - \text{İşlem Fiyatı})] \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}] \\ + [(\text{Pozisyon Kapatılan Fiyat} - \text{Maliyet Fiyatı})] \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}]$$

Döviz cinsinden işlem gören vadeli işlem sözleşmeleri için kesinleşmiş ve geçici kar/zarar tutarları yabancı para birimi cinsinden hesaplandıktan sonra ilgili döviz kuruyla çarpılarak Türk Lirası cinsinden kar/zarar tutarları hesaplanır. Kullanılan döviz kuru değiştiğinde kar/zarar tutarı döviz cinsinden sabit kalırken Türk Lirası cinsinden değişir. Hesaplamalarda TCMB tarafından ilan edilen döviz alış kurları kullanılır.

Net opsiyon primi, tahsil edilen ve ödenen opsiyon primleri arasındaki farktır.

Net Opsiyon Primi

$$\text{Tahsil Edilen Prim} - \text{Ödenen Prim}$$

Tahsil edilen prim tutarı, işlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlarda sadece işlem gününde hesaplanır. Alım ve satım opsiyonu satış işlemi için tahsil edilen prim tutarı, işlem fiyatı ile miktar ve sözleşme çarpanı ile çarpımı suretiyle bulunur.

Tahsil Edilen Prim

$$\text{İşlem Fiyatı} \times \text{Miktar} \times \text{Sözleşme Çarpanı}$$

Ödenen prim tutarı, işlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlarda sadece işlem gününde hesaplanır. Alım ve satım opsiyonu alış işlemi için ödenen prim tutarı, işlem fiyatı ile miktar ve sözleşme çarpanı ile çarpımı sonucunda hesaplanır.

Ödenen Prim

$$\text{İşlem Fiyatı} \times \text{Miktar} \times \text{Sözleşme Çarpanı}$$

Kullanım kar/zararı, nakdi uzlaşmalı opsiyonlarda opsiyon kullanıldığı anda kullanım fiyatı ve dayanak varlık fiyatı dikkate alınarak hesaplanır. Alım opsiyonu kullanım kar veya zararı,

dayanak varlığın vade sonu fiyatı ile kullanım fiyatı arasındaki farkın miktar ve sözleşme çarpanı ile çarpımı sonucunda bulunur. Satım opsiyonu kullanım kar veya zararı ise, kullanım fiyatından dayanak varlığın vade sonu fiyatının çıkartılması sonucu bulunacak tutar, işlem miktarı ve sözleşme çarpanı ile çarpılması suretiyle hesaplanır.

Alım Opsiyonu Kullanım Kar/Zararı

[Dayanak Varlık Vade Sonu Fiyatı – Kullanım Fiyatı] x Sözleşme Çarpanı x Miktar

Satım Opsiyonu Kullanım Kar/Zararı

[Kullanım Fiyatı – Dayanak Varlık Vade Sonu Fiyatı] x **Sözleşme Çarpanı** x **Miktar**

Takasbank tarafından, piyasada yapılan işlemler sonucunda oluşan zararlar ve prim borçları işlemlerin gerçekleştiği günün (T) sonunda, karlar ve prim alacakları ise bir sonraki işlem günü (T+1) hesaplara yansıtılır.

Seans kapanışından sonra vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ait gün sonu uzlaşma fiyatları belirlenir ve tüm hesaplar güncellenir. Toplam teminat, sürdürme seviyesinin altına düşen hesaplar için Takasbank tarafından sağlanan üye ekranlarına mesaj ve raporlama yoluyla “teminat tamamlama çağrısı” yapılır.

Pozisyonlar dolayısıyla elde edilen karlar, ilgili hesaplara T+1 günü dağıtılır. Karlar hesaplara aşağıda belirlenen esaslar dahilinde aktarılır.

- “Teminat tamamlama çağrısı” yükümlülüğünün tümünü yerine getirmeyen Üye için; ilgili Üye nezdindeki hesaplara aktarılması gereken karlara, yerine getirilmeyen teminat tamamlama çağrısı tutarı kadar, en büyük alacaklı hesaptan başlanarak bloke konulur.
- Üye nezdindeki hesaplara aktarılması gereken kar toplamının, yerine getirilmeyen teminat tamamlama çağrısı tutarından yüksek olması durumunda, aradaki fark kadar kar alacağı en düşük kar alacaklı hesaptan başlanarak ilgili müşteri hesaplarına dağıtılır.
- Üye, teminat tamamlama yükümlülüğünü tamamladıkça, kar tutarının üzerindeki blokaj, tamamlanan kısım kadar kaldırılır. Kar, alacaklı müşteri hesaplarına, en düşük kar alacağı bulunan hesaptan başlanarak aktarılır.
- Üyenin portföy hesabının kar alacağı varsa, blokaj uygulamasına söz konusu hesaba ait alaktan başlanır ve portföy hesabına kar aktarımı tüm yükümlülükler tamamlandıktan sonra yapılır.

Üye, blokeli kar alacağının çözülmesini sağlamak amacıyla bloke hesabına nakit yatırabilir. Bloke hesabına nakit yatırıldıkça kar tutarının üzerindeki blokaj, bloke hesabındaki bakiye kadar kaldırılır ve bloke konulmuş olan kar alacakları ilgili hesaplara aktarılır. Bloke hesap

kullanılarak yapılan kar alacaklarının aktarımında Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası Merkezi Karşı Taraf Prosedürünün Madde 18/3üncü fıkranın c ve ç bentleri uygulanır.

5.3. İşlem Teminati Esasları

a) İşlem Teminatı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

Üyeler tarafından, işlem teminatı yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amacıyla aşağıdaki varlıklar kullanılabilir.

- Nakit Türk Lirası
- Konvertibl döviz,
- Devlet İç Borçlanma Senedi,
- BIST 30 endeksinde bulunan pay senetleri,
- Yatırım Fonu Katılma Belgesi,
- T.C. Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Anonim Şirketi tarafından ihraç edilen kira sertifikaları
- Borsalarda işlem gören standartta altın.

Teminat hesaplamalarında yukarıda yer alan varlıklar nakit ve nakit dışı varlıklar olarak ikiye ayrılır. TL haricindeki diğer teminat unsurları hesaplamalarda nakit dışı varlık olarak dikkate alınır.

İşlem teminatı olarak tevdi edilmiş olan DİBS'lerin itfasına 5 işgününden az süre kalmış olması durumunda, ilgili Üyelere elektronik ortamda, kıymetlerin değiştirilmesi için uyarı mesajı gönderilir. İtfaya konu DİBS'lerin yapılan uyarıya rağmen değiştirilmemesi durumunda, talimata ihtiyaç duyulmaksızın itfadan önceki günün sonunda DİBS'ler teminat olma özelliklerini kaybederler. İtfa tutarı, ilgili teminat hesabına nakit olarak aktarılır.

DİBS'lerin teminata kabulü için, menkul kıymetin tamamını temsil eden anapara ve kuponlarının birlikte teminata yatırılması gerekmektedir. Ayrıştırılmış DİBS'ler teminata kabul edilmez.

Pay cinsinden teminatlarda sermaye artırımını ödemesi karşılığı alacakların Üyenin Takasbank nezdindeki serbest hesabına aktarıldığı ve Borsada özsermaye halinin başlangıç tarihinden itibaren teminat hesabının sürdürme seviyesinin altına düşebileceği dikkate alınarak, teminat seviyesinin korunması Üyenin sorumluluğundadır.

b) İşlem Teminatı Kompozisyonu Ve Değerleme Katsayıları

Piyasada yeni bir pozisyon açılması durumunda, bulundurulması gereken teminatının en az %50'sinin nakit Türk Lirası teminattan oluşması gerekir. Hesap güncelleme sırasında zarar eden hesaplardan zarar tutarının kesilmesi durumunda asgari nakit bulundurma şartı aranmaz.

Nakit dışı teminatlar içindeki pay ve hisse senedi yoğun yatırım fonu teminatlarının toplam oranı toplam nakit dışı teminatın %50'sini; bu oranın içerisinde ise her bir payın veya hisse senedi yoğun yatırım fonu katılma belgesinin oranı %20'yi (toplam nakit dışı teminatların %10'unu) aşamaz.

İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek nakit dışı kıymetlerin teminat değerlerinin hesaplanmasında aşağıdaki değerlendirme katsayıları esas alınır. İşlem teminatlarının değerlendirilmesi ve hesaplanmasında Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 41 inci maddesi hükümleri saklıdır.

Değerleme katsayıları yılda bir kez gözden geçirilir. Gerekli görüldüğü durumlarda, daha kısa sürelerle gözden geçirmenin yapılması mümkündür. Gözden geçirme sonrasında değerlendirme katsayılarında değişiklik olması halinde, yeni değerlendirme katsayıları Üyelere duyurulur.

Nakit – Nakit Dışı	Teminat Çeşidi	Değerleme Katsayıları
Nakit	Türk Lirası	1,00
Nakit Dışı	Döviz (USD veya EUR)	0,94
Nakit Dışı	Devlet İç Borçlanma Senetleri	0,91
Nakit Dışı	Pay (BIST-30 İçerisinden)	0,76
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (Hisse yoğun)	0,82
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (Diğer)	0,88

c) İşlem Teminatlarının Değerlerinin Güncellenmesi

İşlem teminatı olarak kabul edilen nakit dışı varlıklar, aşağıda belirlenmiş olan fiyatlar üzerinden her işlem günü sonunda Takasbank tarafından değerlemeye tabi tutulur. Değerlemenin gün sonu yapılması esastır. Ancak Takasbank tarafından gerekli görülmesi halinde gün içinde de değerlendirme yapılması mümkündür.

Teminat Çeşidi	Değerleme Kriteri	Açıklama
Döviz	TCMB Döviz Alış Kuru	15:30'da Belirlenen Gösterge Niteliğindeki TCMB Kuru
Hazine Bonosu	BİAŞ Tarafından İlan Edilen Fiyat, bulunmaması durumunda Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat ya da TCMB Fiyatları	TL - Borsa Borçlanma Araçları Piyasası'nda belirlenen "Tahvil Cari Oranları" ile, bu fiyatlara ulaşamadığında ise Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat ya da TCMB'ce belirlenen Devlet İç Borçlanma Senetlerinin gösterge niteliğindeki günlük değerleri kullanılarak değerlendirir
Devlet Tahvili	BİAŞ Tarafından İlan Edilen Fiyat, bulunmaması durumunda Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat ya da TCMB Fiyatları	TL - Borsa Borçlanma Araçları Piyasası'nda belirlenen "Tahvil Cari Oranları" ile, bu fiyatlara ulaşamadığında ise Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat ya da TCMB'ce belirlenen Devlet İç Borçlanma Senetlerinin gösterge niteliğindeki günlük değerleri kullanılarak değerlendirir
Pay	BİAŞ 2. Seans Ağırlıklı Ortalama Fiyatı, Gün içi Değerlemede Son Seansın Ağırlıklı Ortalama Fiyatı, bulunamamaları durumunda Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat.	Borsada işlem gerçekleşmemişse, son seansa ait en iyi alış ve en iyi satış emirlerinin aritmetik ortalaması, en iyi alış veya en iyi satış emirlerinden birinin olmaması halinde işlem gördüğü en son seans ağırlıklı ortalama fiyatı kullanılır. Bu fiyatlara ulaşamadığında ise Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat.
Borsa Yatırım Fonu	BİAŞ 2. Seans Ağırlıklı Ortalama Fiyatı, Gün içi Değerlemede Son Seansın Ağırlıklı Ortalama Fiyatı, bulunamamaları durumunda Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat.	Borsada işlem gerçekleşmemişse, son seansa ait en iyi alış ve en iyi satış emirlerinin aritmetik ortalaması, en iyi alış veya en iyi satış emirlerinden birinin olmaması halinde işlem gördüğü en son seans ağırlıklı ortalama fiyatı kullanılır. Bu fiyatlara ulaşamadığında ise Takasbank tarafından belirlenen

		teorik fiyat.
Yatırım Fonu	Fonun Birim Pay Fiyatı, bulunmaması durumunda Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat.	Kurucu Tarafından İlan Edilen Fiyat, bulunmaması durumunda Takasbank tarafından belirlenen teorik fiyat.

d) Teminat Yatırma Veya Çekme İşlemleri

Teminat yatırma/çekme işlemleri Üye ekranlarından Takasbank uygulamaları üzerinden, yatırma/çekme talimatını giren ile bu talimatı onaylayanların farklı yetkili kullanıcılar olması prensibi çerçevesinde iki aşamalı şekilde gerçekleştirilir. Teminat yatırma çekme işlemleri elektronik ortamda yapılır.

Teminat yatırma ve çekme işlemleri, ilgili varlığa ait Üye serbest hesaplarından veya serbest hesaplarına elektronik virman yapılması suretiyle gerçekleştirilir. Hesapların güncellenmesi sonucunda, bir hesaptaki teminat tutarının bulunması gereken teminat tutarını aşması halinde, aşan kısım çekilebilir. Teminat çekme işlemlerinde, ilgili hesapta pozisyon bulunması durumunda, teminat kompozisyonunun bozulmasına neden olacak teminat çekme talepleri reddedilir.

Gerçekleşen işlemler dolayısı ile tahsil edilecek opsiyon primi T günü seans sonrasında opsiyon alan hesabın nakit teminat miktarından düşülürken, ödenecek opsiyon primi T+1 günü opsiyon satan hesabın nakit teminatlarına eklenir.

İlgili hesapta bulunan pozisyonlar dolayısı ile bulundurulması gereken teminat tutarlarının çekilmesine izin verilmez. Teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan hesaplardan teminat çekme işlemi gerçekleştirilmez.

Takasbank sisteminde TL ödemeler için EFT, döviz ödemeler için SWIFT saatleri bağlayıcı olmakla birlikte, son saatlerin belirlenmesinde piyasadaki likidite ve operasyonel riskler de göz önünde bulundurulur.

Seans sırasında yapılan teminat çekme işlemleri için yapılan kontrollerde, çekilebilir teminatın hesaplanmasında, hesaplama anında Takasbank nezdindeki hesaplarda bulunan toplam teminat tutarından bulunması gereken teminat ve hesaplanan geçici veya kesinleşmiş zarar tutarları düşülür. Toplam kar rakamı çekilebilir teminatın hesaplanmasında dikkate alınmaz.

İşlem teminatı yatırma ve çekme son saatleri aşağıdaki gibidir:

Teminat Türü	İşlem	Hesaben	Fiziken	Talimat Son Saati	Açıklama
TL	Yatırma Çekme	17:30 15:40	14:00	14:00	Efektif TL Teminat Yatırma Son Saati
Döviz	Yatırma Çekme	17:30 17:00	Yok Yok	15:00	USD için Citibank NY 36892258 EUR için Citibank FF 411/5556/024
DİBS	Yatırma Çekme	17:30 17:30	Yok Yok		
Pay ve Borsa Yatırım Fonu	Yatırma Çekme	17:30 17:30	Yok Yok		
Yatırım Fonu Katılma Belgesi	Yatırma Çekme	17:30 17:30	Yok Yok		

e) Üyelik Teminatı

Takasbank'a olan aidat, ücret, komisyon ve diğer yükümlülüklerin kendilerine verilen süre içerisinde yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkabilecek zararların telafisi amacıyla, genel merkezi karşı taraf üyeleri 10.000 TL, doğrudan merkezi karşı taraf üyeleri ise 5.000 TL üyelik teminatı yatırır. Bu tutar Piyasada yaşanan gelişmeler dikkate alınarak Yönetim Kurulu tarafından yeniden belirlenebilir. Üyelik teminatı Türk Lirası olarak yatırılır.

Üyelerin Takasbank'a olan yükümlülüklerini yerine getirmemeleri durumunda, Takasbank ilgili tutarı üyelik teminatından tahsil eder. Söz konusu tahsilat sonrasında Üye, üyelik teminatını 3 işgünü içerisinde olması gereken tutara tamamlar. Eksik tutarın tamamlanmaması durumunda, söz konusu tutar Üyeden re'sen tahsil edilir.

Üyelik sona ermesi durumunda, Üyenin Takasbank'a olan tüm yükümlülüklerinin tasfiye edilmiş olması şartı ile üyelik teminatı iade edilir.

f) Nakit Teminatların Nemalandırılması

Üyeler tarafından tesis edilen nakit Türk Lirası üyelik teminatı ile işlem teminatları, zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden, kredi riski ve likidite koşulları dikkate alınarak Takasbank tarafından mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırır. Nemalandırma işlemi, Takasbank limitleri dâhilinde yapılır.

İşlem teminatlarının nemalandırma işlemleri saat 15:40'taki Üye hesap bakiyeleri üzerinden yapılır. İşlem teminatı hesaplarında bulundurulanan nakit teminatlar, Takasbank tarafından günün piyasa koşullarına göre en iyi gayret gösterilmek suretiyle nemalandırılır ve nema tutarı ilgili hesaplara bir sonraki iş günü aktarılır. 15:40'tan sonra Takasbank'a teminat olarak yatırılan nakit teminatlar nemalandırılmaz.

Nemalandırılma sonucu elde edilen brüt nema tutarlarından, vergi ve diğer yasal yükümlülükler ile Takasbank komisyonu düşülür.

5.4. Teminat Tamamlama Çağrısı

SPAN parametre dosyası kullanılarak yapılan teminat tutarı hesaplamasına göre teminat tutarı sürdürme seviyesinin altına düşen veya nakit teminat açığı bulunan hesaplar için teminat tamamlama çağrısı yapılır. Üyeler teminat tamamlama çağrısı yükümlülüklerini bir sonraki işlem günü en geç saat 15:00'a kadar yerine getirmek zorundadırlar.

Piyasada oluşan fiyatlar, istatistiki değerler ve SPAN parametreleri dikkate alınarak Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı tutarı hesaplanır. Bu tutar Takasbank terminallerinde teminat tamamlama çağrısı olarak ilan edilerek Üyelere bildirilir. Teminat tamamlama çağrısının sistem aracılığı ile gönderilmesi durumunda, başkaca bir ihbar ve bildirim gerek kalmaksızın üyenin çağrıyı aldığı kabul edilir. Üyenin sorumluluğu, Takasbank tarafından yapılan teminat tamamlama çağrısının üyeye ulaştığı anda başlar.

Teminat tamamlama çağrısı aşağıdaki durumlarda ya da aşağıdaki iki koşulun bir arada olması sonucu yapılır:

- (a) Teminat tamamlama çağrısı hesaplaması negatif ise
- (b) "Nakit teminat $\pm$ toplam kar/zarar" negatif ise (eksi nakit teminat tamamlama çağrısı)

İşlem günsonu itibariyle teminat tamamlama çağrısında bulunulan hesaplar Borsaya riskli durum ile bildirilir. Teminat tamamlama çağrısı bulunan veya temerrüde düşmüş hesaplar ancak nakit teminat yatırarak veya bulunması gereken teminat değerini azaltıcı işlem yaparak teminat tamamlama çağrısı veya temerrüt statüsünden çıkabilirler. Ancak nakit teminat hesabı eksiye düşmüş hesaplar sadece nakit teminat yatırmak suretiyle temerrüt durumundan çıkabilir.

Teminat tamamlama çağrısı miktarı hesaplanırken, toplam kar/zarar rakamı dikkate alınır ve toplam teminat tutarından sürdürme seviyesi tutarının indirilmesi suretiyle bulunacak tutara, kar rakamının eklenmesi veya zarar rakamının düşülmesi sonrasında kalan bakiyenin sıfıra eşit veya küçük olması durumunda teminat tamamlama çağrısında bulunulur. Teminat tamamlama çağrısı tutarı, toplam teminat tutarına kar rakamının eklenmesi veya zarar rakamının indirilmesi suretiyle bulunacak tutarın veya eksi nakit tutarının bulunması gereken teminattan düşülmesi ile hesaplanan rakamdır.

5.5. Garanti Fonuna İlişkin Genel Esaslar

Merkezi karşı taraf hizmeti verilen Piyasa’da, temerrüde düşen Üyelerin teminatları ile karşılanamayan zararların karşılanması amacıyla tüm Üyelerin katılımının zorunlu olduğu bir garanti fonu kurulur. Tüm Üyelerin Garanti Fonuna katkıda bulunmaları zorunludur. Üyeler tarafından garanti fonuna yatırılacak katkı payları, kendi mülkiyetlerindeki varlıklardan karşılanmalıdır.

Üyelerin garanti fonu katkı payları, yatırılmış ve talep edilmesi halinde yatırılacak ilave garanti fonu katkı paylarından oluşur.

Yatırılmış garanti fonu katkı payları sabit ve değişken garanti fonu katkı paylarından oluşur. Garanti Fonunun Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği, Piyasa Yönergesi ve Prosedür hükümleri çerçevesinde kullanılması durumunda, Üyelerden Nisan Mart döneminde en fazla dört defa ilave katkı yapmaları istenebilir. Her bir defasında talep edilecek ilave garanti fonu katkı payı, ilgili temerrüt tarihinde yatırılmış olması gereken garanti fonu katkı payını aşamaz. İlave katkı payı talepleri dilimler halinde yapılabilir.

Temerrüde düşen Üyenin teminatları, garanti fonu katkısı ve Takasbank tarafından Piyasada karşılanmış riskler için yapılan sermaye tahsisi yetersiz kalmadıkça, diğer Üyelerin garanti fonu katkılarına başvurulamaz.

Garanti fonu, Takasbank tarafından temsil ve idare edilir.

Garanti fonundaki varlıklar amacı dışında kullanılamaz.

a) Garanti Fonunun Büyüklüğü Ve Üyelerce Yapılacak Katkı Payı Miktarı

Garanti fonunun büyüklüğü, en fazla bulunması gereken teminat yükümlülüğüne sahip Üye ile ikinci ve üçüncü en fazla bulunması gereken teminat yükümlülüğüne sahip olan Üyenin birlikte temerrüdü halinde ortaya çıkacak kaynak ihtiyacının büyük olanından az olamaz. İlgili kaynak ihtiyacı Üyelerin risklerinin işlem teminatları ile karşılanan kısmı dışında kalan bölümünden oluşur. Söz konusu risk, Üyelerin pozisyonlarının en az %99,5’ en fazla %99,9’luk güven düzeyi ve 2 iş günlük elde tutma süresi kullanılarak hesaplanan teminat yükümlülükleri ile bulunması gereken teminat yükümlülüğü arasındaki fark kadardır.

Oluşturulacak garanti fonunun büyüklüğünün hesaplanmasında geçmiş asgari bir yıla ait Üye bazında gerçekleşmiş gün sonu bulunması gereken teminat yükümlülükleri kullanılır.

Garanti fonunun toplam büyüklüğüne ilişkin hesaplama 3 aydan az olmamak kaydı ile yenilenerek mevcut garanti fonunun yeterliliği sınanır.

Bir Üyenin yatırılmış garanti fonu katkı payı, sabit katkı payı tutarından az olamaz. Üyelerin yatırımları gereken sabit katkı payı tutarları, 300.000 TL'dir. Bu tutar yılda en az bir kez, Piyasa, ulusal veya uluslararası ekonomide yaşanan gelişmeler dikkate alınarak gözden geçirilir ve gerekli görülmesi durumunda değiştirilebilir. Değişken katkı payları alt ve üst sınırlara sahip, birbirini izleyen dilimlerden oluşur.

Her bir üyenin yatırması gereken garanti fonu katkı payının hesaplanmasında, üyelerin son 3 ay içerisindeki maksimum bulunması gereken teminat tutarları dikkate alınarak, birinci fıkrada yer alan esaslar çerçevesinde belirlenen risk katsayısı ile çarpılması suretiyle hesaplanan garanti fonu risk tutarı kullanılır. Her bir üyeye ait garanti fonu yükümlülüğü, üyeye ait hesaplanmış olan risk tutarı, sabit katkı payının altında ise sabit katkı payı kadar, değilse risk tutarının bulunduğu dilimin üst sınırı kadar olur.

Garanti fonu katkı payı hesaplanmasında kullanılacak risk katsayısı 0,15 olarak belirlenmiştir. Garanti fonu risk katsayısı, piyasada yaşanan gelişmeler, ortaya çıkan temerrüt ve risk durumu göz önüne alınarak tüm üyeler veya belirli üyeler bazında Takasbank tarafından değiştirilebilir.

Garanti fonuna konu risk değerlerine ait dilimler ve bunlara karşılık gelen garanti fonu katkı payı tutarları aşağıda verilmiştir.

Hesaplama Aralığı	Garanti Fonuna Konu Risk Değeri (TL)	Toplam Katkı Payı (TL)
1. Aralık	0-300 Bin	300 Bin
2. Aralık	300-400 Bin	300 Bin + (2-1) * 100 Bin
3. Aralık	400-500 Bin	300 Bin + (3-1) * 100 Bin
4. Aralık	500-600 Bin	300 Bin + (4-1) * 100 Bin
n. Aralık	Önceki Aralık + 100 Bin	300 Bin + (n-1) * 100 Bin

n: Garanti Fonuna konu risk değerinin tekabül ettiği aralık

Garanti Fonu katkı payı yükümlülükleri her ayın son işgünü hesaplanarak, takip eden ayın ilk işgünü itibarıyla güncellenir.

Üyelerin garanti fonu katkı payı hesaplamaları ilgili Üyelerin risk durumu ve Piyasa koşulları gözetilerek Takasbank tarafından takip eden ayın ilk işgünü beklenmeden yapılabilir.

Yönergenin yürürlüğünü takip eden birinci yıl sonuna kadar üyeler Garanti fonu katkı payı yükümlülüklerinin en fazla %25'i kadar teminat mektubunu garanti fonu katkı payı olarak verebilirler. Yönergenin yürürlüğü ile birlikte, garanti fonu katkı payı olarak verilmiş mevcut teminat mektupları haricinde yeni teminat mektubu kabul edilmez ve Yönergenin yürürlüğünü takip eden birinci yıl sonunda mevcut teminat mektupları garanti fonu katkı payı olma özelliğini kaybeder. Üyeler bu süre içerisinde diğer teminatlarla teminat mektuplarını değiştirmek zorundadırlar.

b) Garanti Fonuna Katkı Payı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

Garanti Fonuna katkı payı olarak kabul edilecek kıymetler ile değerlendirme katsayıları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Nakit/Nakit-dışı	Katkı Payı Çeşidi	Değerleme Katsayısı
Nakit	TL	1,00
Nakit Dışı	Döviz (USD veya EUR)	0,94
Nakit Dışı	Devlet İç Borçlanma Senetleri	0,91
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılma Belgesi (Diğer)	0,88
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılma Belgesi (Hisse yoğun)	0,82

Bulunması gereken katkı payı toplamının en az % 30'luk kısmının nakit Türk Lirası olması zorunludur.

Garanti Fonu içindeki nakit dışı varlıklar Üyenin talebi doğrultusunda günlük olarak değiştirilebilir. Nakit katkı payı fazlası günlük olarak çekilebilir.

Değerleme katsayıları bir yıldan fazla olmayan periyotlarda düzenli olarak gözden geçirilir. Gerekli görüldüğü durumlarda, katsayılar düzenli gözden geçirme beklenmeden güncellenerek üyelere duyurulur.

Kullanılan teminat değerlendirme yönteminin geçerliliği Takasbank iç sistem birimlerince de kontrol edilip, yılda en az bir kez denetlenir.

Geçiş süreci boyunca, halihazırda var olan teminat mektuplarının değerlendirme katsayıları, TL cinsinden olanlar için 1,00 olarak, yabancı para cinsinden olanlar için ise 0,94 olarak kabul edilir.

Garanti fonu katkı payı olarak tevdi edilmiş olan DİBS'lerin itfasına 5 işgününden az süre kalmış olması durumunda, ilgili Üyelere elektronik ortamda, kıymetlerin değiştirilmesi için uyarı mesajı gönderilir. İtfaya konu DİBS'lerin yapılan uyarıya rağmen değiştirilmemesi durumunda, talimata ihtiyaç duyulmaksızın itfadan önceki günün sonunda DİBS'ler teminat olma özelliklerini kaybederler. İtfa tutarı, nakit dışı kıymetlere nakit olarak aktarılır. İtfa sonucunda Üyenin toplam nakit dışı kıymet varlıkları, bulunması gereken katkı payı toplamının nakit dışı kısmına tekabül eden tutardan fazla ise, fazla miktar kadar itfa tutarı Üyenin serbest hesabına nakit olarak aktarılır.

c) Garanti Fonunun Kullanım Esasları

Temerrüt yönetiminde, Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine kadar kullanılabilecek kaynakların yetersiz kalması ve nakit yatırılan garanti fonu katkı paylarının yetersiz kalacağı anlaşıldığında, garanti fonundaki temerrüde düşmemiş üyelere ait nakit dışı katkı payları nakde tahvil edilmeye başlanır.

Garanti fonuna, ilgili temerrüdün vukuundan sonra katılan üyelerce yatırılan veya mevcut üyelerin temerrüdün vukuundan sonra aldıkları risklere karşılık yatırdıkları katkı payları, kullanılmaz. Garanti fonuna başvurulmasını gerektiren hallerde, temerrüt nedeniyle oluşan zararın kapatılmasına kadar geçecek süre içinde garanti fonundan katkı payı çekilmesine izin verilmez.

Katkı paylarına başvurulmasında en likit varlıktan başlayarak, nakde tahvil kabiliyetinin yüksekliği esas alınır. Garanti fonundaki nakit dışı katkı paylarından nakde tahvil edilen ancak kullanılmayan nakit tutarlar, nakit dışı katkı payları kullanılan üyelere oransal olarak iade edilir.

Garanti fonuna maledilecek zararın temerrüde düşmemiş üyelere dağıtımında, üyelerin garanti fonu içindeki payları esas alınır.

Üyeler temerrüt yönetimi çerçevesinde kullanılmış olan yatırılmış garanti fonu katkı payı tutarlarını, 3 iş günü içerisinde tekrar yatırmakla yükümlüdürler.

Garanti fonuna maledilecek zararın fon büyüklüğünün %50'sini aşması muhtemel görüldüğünde, üyelere taahhüt ettikleri ilave katkı paylarını yatırmaları talep edilir. Üyeler ilave katkı paylarını talepten sonra 5 işgünü içinde yatırmakla yükümlüdür. İlave katkı payı talepleri dilimler halinde de yapılabilir. İlgili temerrüdün kapatılmasında kısmen veya hiç kullanılmayan ilave katkı payları iade edilir. Talep edildiği halde temerrüdün kapatılmasında kullanılmadan tamamen iade halinde, ilave garanti fonu katkı talebinde bulunulmamış sayılır.

Bir aylık dönemde Üyeden diğer üyelerin temerrüdü nedeniyle talep edilebilecek katkı payı toplamı Üyenin ilgili ay için hesaplanan yatırılmış garanti fonu katkı payı yükümlülüğü ile talep edilmesi halinde ilave garanti fonu katkı payı yükümlülüğü toplamını aşamaz. Bir ay içerisinde talep edilecek ilave garanti fonu katkı payı tutarı üyenin yatırılmış garanti fonu katkı payı tutarını aşamaz. Her bir yılın Nisan ayından başlayarak bir sonraki yılın Mart ayı sonuna kadar geçecek dönemde Üyelerden dört defa ilave katkı payı talep edilebilir.

Temerrüt nedeniyle üyelerden talep edilen ilave garanti fonu katkı paylarının kısmen veya tamamen kullanılması halinde üyelerden garanti fonu yükümlülüklerini Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliğinin 36 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca hesaplanan miktara tamamlamaları istenir. Ancak aynı ay içerisinde Üyenin diğer üyelerin temerrüdü halinde katlanacakları maksimum zarar sınırını aşan garanti fonu katkı payları ay sonuna kadar sadece kendi temerrütleri halinde kullanılır.

d) Garanti Fonu Katkı Payı Tamamlama Yükümlülüğü

Üyenin garanti fonu katkı payının yatırması gereken tutarın % 90'ının altına düşmesi durumunda, üyeye garanti fonu katkı payı tamamlama çağrısı yapılır. Garanti fonu katkı payı tamamlama çağrısı Takasbank tarafından sağlanan üye ekranlarına mesaj ve raporlama yoluyla yapılır. Garanti Fonu Katkı Payı tamamlama çağrısının sistem aracılığı ile gönderilmesi durumunda, başkaca bir ihbar ve bildirim gerek kalmaksızın üyenin çağrıyı aldığı kabul edilir. Üyenin sorumluluğu, Takasbank tarafından yapılan Garanti Fonu Katkı Payı tamamlama çağrısının üyeye ulaştığı anda başlar. Tamamlama çağrısı Üye tarafından 3 iş günü içerisinde yerine getirilir. İlgili çağrı, süresi içinde yerine getirilmez ise üye temerrüde düşmüş sayılır.

e) Garanti Fonundaki Nakit Katkı Paylarının Nemalandırılması

Takasbank Üyeler tarafından tesis edilen nakit Türk Lirası garanti fonu katkı paylarının zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutarı, kredi riski, likidite koşulları dikkate alınarak Takasbank tarafından mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırılır. Nemalandırma işlemi, Takasbank limitleri dâhilinde yapılır.

Nemalandırma işlemleri saat 15:40'taki Üye hesap bakiyeleri üzerinden yapılır. Garanti fonu hesaplarında bulundurulmuş nakit Türk Lirası katkı payları, bulundurulması gereken tutarı ile sınırlı olmak üzere Takasbank tarafından nemalandırılır ve nema tutarı ilgili hesaplara bir sonraki iş günü aktarılır. 15:40'tan sonra Takasbank'a yatırılan nakit katkı payları nemalandırılmaz. Biriken nema tutarı günlük olarak, tam iş günlerinde saat 15:40'a kadar, yarım iş günlerinde ise 11:40'a kadar çekilebilir.

Nakit Türk Lirası garanti fonu katkı paylarının zorunlu karşılık oranı düşüldükten sonra kalan tutarının nemalandırılmasından elde edilen brüt nema tutarlarından, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) vb. yasal maliyetler ile brüt nema tutarının Takasbank tarafından önerilen ve Kurul tarafından uygun görülen bir oranda Takasbank tarafından tahsil edilecek komisyon tutarından bakiye kalan nema, ilgili hesaplara eklenir.

5.6. Temerrüt Süreci

Aşağıdaki durumların varlığı halinde, başkaca bir ihbara gerek kalmaksızın ilgili Üyenin temerrüde düştüğü kabul edilir.

- Takasbank tarafından açık pozisyonlara ilişkin hesap güncellemesi yapılmasından sonra oluşan teminat tamamlama yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi,
- Fiziki teslimata konu sözleşmelerde, takas yükümlülüğünün işlem gününü takip eden üçüncü işlem günü saat 16:30'a kadar yerine getirilmemesi,
- Yatırılmış garanti fonu ve ilave garanti fonu katkı payları tamamlama yükümlülüklerinin ilgili süreler içerisinde yerine getirilmemesi,
- Üyenin yükümlülüklerinin Takasbank tarafından kapatılmasına karar verilmesi.

Temerrüt durumunda, yükümlülüğün yerine getirilmesine kadar olan süre zarfında Takasbank tarafından temerrüde düşen Üyenin ilgili hesaplarındaki teminatlarını çekmesine izin verilmez.

Takasbank tarafından Üyeye temerrüt halini sona erdirmesi için en fazla temerrüt tarihini takip eden işgünü sonuna kadar süre verilebilir.

a) Fiziki Teslimatta Temerrüt

Takasbank'ın mali sorumluluğu fiziki teslimata konu kıymetin takas tarihinde teslim; takas tarihinde teslim edilememesi halinde aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde piyasadan temin edilerek iade; iadenin de mümkün olamaması halinde ise yine aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan nakit karşılığı ve teslimatın ya da ödemenin yapılacağı güne kadar hesaplanacak olan temerrüt faizi ile sınırlıdır.

Fiziki teslimatta, teslimle yükümlü üyenin temerrüdü durumunda, alacaklı üyeye fiziki teslimata konu kıymetin teslimatı esastır. Fiziki teslimat alacaklısının kıymetlerin bedelini talep hakkı saklıdır.

Fiziki teslimat borçlusuna takas gününü takip eden iş günü saat 14:30'a kadar temerrüt hükümleri saklı kalmak üzere borçlu olduğu kıymetin teslimi için süre verilebilir. Kıymet borcu kısmen veya tamamen temin edildiği takdirde aynı gün içerisinde fiziki teslimat alacaklısına teslim edilir. Fiziki teslimat alacaklısı tarafından kıymetin piyasa bedelinin takas gününde veya ertesi iş günü saat 14:30'a kadar yazılı olarak talep edilmiş olması halinde takas tarihini takip eden gün saat 16:30'da teslim edilemeyen miktarın bedeli kadar ödeme yapılır. Ödenecek tutarın hesaplamasında kıymetin değerlendirme esasları çerçevesinde belirlenecek fiyatı kullanılır.

Nakit bedel talep edilmez ise temin edilemeyen kısım, temerrüt yönetim sürecine ilişkin esaslar çerçevesinde Takasbank tarafından piyasadan en iyi gayret gösterilerek temin edilmeye çalışılır. Kıymetin piyasadan temin edilmesi sırasında Takasbank tarafından katlanılan işlem ücretleri temerrüde düşen Üyenin üyelik teminatlarından tahsil edilir.

Takas tarihinden itibaren beş işgünü içerisinde kıymetin temin edilememesi durumunda, fiziki teslimat alacaklısına teslim edilemeyen miktarın bedeli ödenir. Ödenecek tutarın hesaplanmasında, üçüncü fıkra hükmü uygulanır.

Fiziki teslimatta temerrüt durumunda temerrüt faizi uygulanır. Takasbank tarafından fiziki teslimat alacaklısına, fiziki teslimatın tamamı gerçekleştirilene veya nakit ödeme ile fiziki teslimat borcu tasfiye edilene kadar geçecek süre için, teslim edilemeyen kısma ilişkin olarak, hesaplanan tutarın 2/3'ü ödenir.

Fiziki teslimat alacaklısının alacağının Takasbank tarafından nakit olarak ödenmesi halinde fiziki teslimat borçlusunun borcu da nakde dönüşmüş olur. Fiziki teslimat borcu nakde dönüştükten sonra fiziki teslimat borçlusu söz konusu nakdi hesaplanacak olan temerrüt faizi ile birlikte ödemekle yükümlüdür.

Takasbank, borcun kısmen veya tamamen ifa edilmemesinden dolayı temerrüt faizini aşan bir zarara uğramışsa, bu zarar temerrüde düşen Üye tarafından tazmin edilir.

b) Temerrüt Yönetim Süreci

Takasbank tarafından temerrüde düşmüş Üyenin işlemlerinin durdurulmasına ve faaliyetlerinin kısıtlanmasına karar verilmesi halinde, üyenin hesapları üzerinde her türlü işlem yapma yetkisi durdurulur ve Borsa, Kurul ve ilgili Üyeye bildirimde bulunulur.

Temerrüde düşen Üye ve varsa ilgili işlemci kuruluşların Piyasada işlem yapma yetkisinin kaldırılması Borsa'dan talep edilir.

Takasbank, temerrüde düşen Üye hakkında Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri çerçevesinde, sadece bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıdaki önlemlerin bir ya da birkaçını uygulayabilir.

- Temerrüt bildiriminin ardından Üyeden talep gelmesi durumunda, Üye hesaplarında bulunan pozisyonların Takasbank'a bir yükümlülük doğurmayacak şekilde kapatılmasının ve/veya Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 26 ncı maddesi uyarınca teminatlarıyla birlikte tamamen ya da kısmen temerrüde düşmemiş bir Üyeye taşınmasının sağlanması,
- Hesaplarda bulunabilecek farklı vadelerdeki sözleşmeler arasından hangisi ya da hangilerinin kullanılacağı Takasbank tarafından belirlenmek üzere, pozisyonların tamamının ya da bir kısmının hesaplar arasındaki aynı vadedeki ters yönlü pozisyonlarla Takasbank tarafından re'sen karşılıklı kapatılması, açık pozisyonlar için piyasada ters yönlü pozisyon alınması, bu yöntemlerle sonlandırılmayan pozisyonların temerrüde düşmemiş üyelere bağlı portföy veya müşteri hesaplarındaki pozisyonlar arasından seçilerek aynı vadedeki ters yönlü pozisyonlar ile karşılıklı kapatılması suretiyle sonlandırılması,
- Temerrüde düşen Üyenin kendi portföyüne ve kendisine bağlı teminat açığı bulunan müşteri hesaplarındaki nakit dışı teminatları ve garanti fonu katkı paylarının nakde çevrilmesi,

- Üyenin diğer piyasalardaki işlem teminatı fazlalıklarının kullanılması,
- İlgili piyasada riskinin bulunmaması kaydıyla, Üyenin diğer piyasalardaki garanti fonu katkı paylarının kullanılması,
- Temerrüde düşmemiş Üyelere ait garanti fonu katkı paylarının kullanımı için hareket edilmesi,
- Açık pozisyonların doğurabileceği risklerin azaltılması amacıyla korunma işlemlerine girilmesi,

Takasbank, açık pozisyonların kapatılması amacıyla ihale düzenleyebilir. İhaleye katılım tüm Üyeler ve Üyeler aracılığıyla müşterilere de açık olmakla birlikte, genel merkezi karşı taraf üyeleri için zorunludur. İhale Takasbank tarafından tamamen ya da portföy veya pozisyon bazında iptal edilebilir. Açılacak ihaleler sonucunda tüm pozisyonların devredilememesi, ya da ihalenin iptal edilmesi durumunda; kalan açık pozisyonlar Takasbank tarafından üyelere zorunlu olarak devredilebilir. Zorunlu devredilecek üyelerin belirlenmesinde, üyelerin risk limitlerinin, ihalelerde devraldıkları pozisyon miktarı ve devralınacak pozisyonların karşı pozisyonlarının varlığı gibi hususlar dikkate alınır. Zorunlu devirlerde, teorik fiyatlar, kabul edilen ihale fiyatları veya Takasbank tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde üstlenilebilecek zarar sınırı dikkate alınarak belirlenen fiyatlar kullanılabilir.

Takasbank, MKT Yönetmeliği'nin 48 inci maddesinde sayılan şartların varlığı halinde, açık pozisyonları kapatmaksızın, temerrüde düşen Üye kaynaklı zararların paylaşılması amacıyla hesap güncellemeleri sonucunda değişim teminatlarında yapılacak kar dağıtımlarında kesintiye gidebilir.

Temerrüde düşen Üyenin açık pozisyonlarından kaynaklanan tüm yükümlülüklerinin karşılanması ve risk azaltılması amacıyla tüm çabanın gösterilmesine rağmen 3 işgünü içinde risk doğuran pozisyonların tamamıyla kapatılamaması ve piyasa şartları nedeniyle kapatılamayacağına karar verilmesi halinde pozisyonlar tamamen ya da kısmen nakdi uzlaşma ile sonlandırılabilir. Takasbank, temerrüde düşen Üye'ye bağlı hesaplardaki pozisyonların karşı pozisyonlarını, üyelerin risk limiti ve karşı pozisyon miktarı gibi kriterlere göre veya tamamen rastlantısal olarak seçmeye yetkilidir. Bu suretle yapılacak sonlandırmalarda nakdi uzlaşma için teorik fiyatlar veya Takasbank tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde üstlenilebilecek zarar sınırı dikkate alınarak belirlenen fiyatlar kullanılabilir. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliğinin olağanüstü durumlarda alınacak tedbirlere ilişkin hükümleri saklıdır.

Takasbank tarafından temerrüde düşen üye hakkında Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliğinin Beşinci Bölümü ile Prosedürün temerrüt hükümlerinin tatbiki sonrasında oluşan ve temerrüde düşen Üyeye ait teminat ve garanti fonu katkı paylarıyla karşılanamayan açıklar Takasbank ve diğer Üyelerin zararı olarak tanımlanır ve Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan sıra ile üstlenilir.

Mütemerrit Üyeye ait teminat ve garanti fonu katkı paylarından varsa henüz kullanılmamış bölümler ile söz konusu üyenin takibinden sağlanacak kaynaklar öncelikle, eğer varsa Üyenin yükümlülüklerinin tasfiyesi için temin edilen borçların kapatılmasında ve kullanılmışsa MKT Yönetmeliği'nin 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca taahhüt edilen

sermayenin ikamesinde kullanılır. Kalan bakiyeden ilk önce temerrüde düşmemiş olan Üyelerden alınan ilave garanti fonu katkı payları, sonra da temerrüde düşmemiş Üyelerin yatırılmış garanti fonu katkı payları iade edilir. İade oransal olarak yapılır. Takasbank sermayesinden karşılanan bölüm de dâhil olmak üzere temerrütten kaynaklanan tüm asli ve fer'i yükümlülükler tasfiye olmadan, Takasbank tarafından mütemerride herhangi bir ödeme veya iade yapılamaz.

Takasbank, Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliğinin 36 ncı maddesi çerçevesinde karşılanmış risklere tahsis edilen sermayenin temerrüt nedeniyle kullanılması durumunda eksilen miktarı, bir ay içinde tamamlar. Bir yıllık sürede bu şekilde tamamlanacak tahsis edilen sermaye miktarı dönem başında belirlenen miktarı aşamaz. Eksilen sermayenin tamamlanmasına kadar geçecek bir aylık sürede tekrar temerrüt yaşanması halinde varsa tahsis edilen sermayeden arta kalan kısım kullanılır. Yetersiz kalan bölüm için temerrüde düşmemiş Üyelerin garanti fonuna başvurulur. Sermayenin yeniden tamamlanması, kullanılmış garanti fonu katkı paylarının iadesini gerektirmez.

c) Temerrüt Faizi

Takas, teminat yükümlülüğü ve garanti fonu katkı payı yükümlülüğünü süresi içinde ödemeyerek temerrüde düşen Üyenin yükümlülüğünün takas günü (T+1) saat 15:00'dan EFT kapanışına kadar kapatması durumunda, temerrüt tutarı üzerinden, Borsa tarafından oluşturulan, kamu menkul kıymetlerinin işlem gördüğü repo-ters repo pazarlarında, TCMB Bankalararası Para Piyasası'nda veya Takasbank Para Piyasası'nda oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının % 50'si oranında hesaplanan tutarda temerrüt faizi uygulanır. Takas günü (T+1) EFT kapanışından sonra kapatılan temerrüt tutarları için ise söz konusu en yüksek olan oranın 2 katı nispetinde temerrüt faizi uygulanır.

Fiziki teslimata konu sözleşmelerden dolayı temerrüde düşen Üyeye, ilgili dayanak varlığın takas günü piyasa değeri üzerinden hesaplanan tutar üzerinden, takas günü (T+3) saat 16:30'dan EFT kapanışına kadar geçen süre için Borsa tarafından oluşturulan, kamu menkul kıymetlerinin işlem gördüğü repo-ters repo pazarlarında, TCMB Bankalararası Para Piyasası'nda veya Takasbank Para Piyasası'nda oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının % 50'si oranında hesaplanan tutarda temerrüt faizi uygulanır. Takas günü (T+3) EFT kapanışından sonra kapatılan temerrüt tutarları için ise söz konusu en yüksek olan oranın 2 katı nispetinde temerrüt faizi uygulanır.

Hesaplanan temerrüt faizi 50 TL'nin altında ise 50 TL minimum temerrüt faizi olarak tahsil edilir.

Temerrüt faizi, tahakkuk tarihinden itibaren en geç bir iş günü içinde ödenir. Bu süre içerisinde temerrüt faizi ödenmemiş ise, söz konusu tutar Üyenin Takasbank nezdindeki serbest cari hesabından bir sonraki iş günü saat 15.30'da re'sen tahsil edilir. Bu hesapta yeterli miktarda nakit bulunmadığı takdirde Üyenin üyelik teminatına, üyelik teminatının yeterli olmaması durumunda ise portföy hesabına ilişkin işlem teminatlarına başvurulur. Takasbank

nezdindeki Üyeye ait tüm varlık, hak ve alacaklar üzerinde takas, mahsup ve hapis hakkına sahiptir.

d) SPAN

SPAN, aynı dayanak varlığa bağlı sözleşmeleri gruplandırarak analiz eder. Takasbank, SPAN risk analizini kullanarak portföylerin risk yönetimini adımlarla yapar.

1. Adım: Ürün Grubu Risk Analizi
2. Adım: Ürün Grupları Arası Risk Analizi
3. Adım: SPAN Risk Değerinin Hesaplanması
4. Adım: Başlangıç Teminatının Hesaplanması
5. Adım: Bulunması Gereken Teminatın Hesaplanması

SPAN yazılımına ait detaylı bilgi ilgili konu başlığı altındaki eğitim kapsamında ele alınmıştır.

Emir Öncesi Ve Sonrası Risk Yönetimi Unsurları

Risk Seviyeleri

Piyasada her hesap için portföy bazlı teminatlandırma yöntemi kullanılarak “bulunması gereken teminat” değeri hesaplanır. Bulunması gereken teminat değerinin %75’i sürdürme seviyesi olarak dikkate alınır.

Risk oranı, sürdürme seviyesi teminat tutarının toplam teminat ve geçici kar/zarar toplamına bölünmesi ile elde edilir. Risk oranı %100’den büyük ise, ilgili hesap “riskli” olarak tanımlanır. Risksizden riskliye doğru 0, 1, 2 ve 3 olarak dört risk seviyesi belirlenmiştir. Risk seviyesinin 1 veya 2 olması uyarı niteliğindedir; sadece “riskli” hesap statüsüne yaklaşıldığını gösterir. Risk seviyesi 3 olan hesaplar riskli hesap statüsündedir. Risk seviyesinin belirlenmesinde aşağıdaki sınıflandırma kullanılır.

- Risk seviyesi 0: Risk Oranı $\leq$ %75
- Risk seviyesi 1: %90 $\geq$ Risk Oranı $>$ %75
- Risk seviyesi 2: %100 $\geq$ Risk Oranı $>$ %90
- Risk seviyesi 3: Risk Oranı $>$ %100

Takasbank uygulamaları aracılığı ile saklama hesaplarının risk durumunda bir değişiklik olması halinde Borsaya bildirim yapılır. Söz konusu saklama hesabına bağlı işlem hesaplarının risk durumu Borsa tarafından güncellenir.

Riskli duruma giren hesabın mevcut tüm pasif emirleri Borsa işlem sisteminde otomatik olarak iptal edilir. Hesap, teminat yatırarak ve/veya risk oranını ya da bulunması gereken teminat değerini arttırmayan işlem yaparak riskli durumdan çıkabilir. Riskli hesaplardan teminat çekilemez.

Bir önceki güne ilişkin teminat tamamlama çağrısı bulunan hesaplar bulunması gereken teminat değerini azaltıcı işlem yaparak veya nakit teminat yatırarak riskli durumdan çıkabilirler.

Emir Öncesi Risk Yönetimi

Riskli durumdaki saklama hesaplarına bağlı işlem hesaplarından emir verilmesi durumunda emir, farklı bir durum kodu ile Borsa sistemine alınır ve eşleştirmeye gönderilmez, risk oranını arttırmayıcı olup olmadığının kontrolü için Borsa tarafından Takasbank'a gönderilir.

Risk oranını ya da bulunması gereken teminat değerini arttırmayan emirler, Takasbank'ın onayı doğrultusunda Borsa işlem sisteminde kabul edilir. Emir kabul edilirse, durum kodu düzeltilip eşleştirmeye gönderilir. İlgili hesabın risk durumu güncellenir ve hesap için önceden bildirilen risk durumunda değişiklik olursa işlem sisteminde mesajla bildirilir. Söz konusu saklama hesabına bağlı işlem hesaplarının risk durumu Borsa tarafından güncellenir.

Riskli hesapların, işlem sisteminde açık olarak bekleyebilecek sadece bir emri bulunabilir. Riskli durumda olmayan hesaplar için ise risk kontrolü Üyenin sorumluluğundadır.

5.7. Pozisyon Limitleri

Piyasada “Sicil bazında pozisyon limiti”, “Piyasa bazında pozisyon limiti” ve “Üye bazında pozisyon limiti” olmak üzere üç tip pozisyon limiti uygulanabilir.

a) Sicil Bazında Pozisyon Limiti

Sicil bazında pozisyon limiti, aynı dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmeler için bir sicile bağlı tüm hesaplarda alınabilecek aynı yönlü pozisyonların karşılık gelebileceği azami dayanak varlık sayısıdır. Pozisyon limiti kontrollerinde aynı varlığa dayalı sözleşmelerdeki aynı yönlü pozisyonlar (Uzun Alım Opsiyonu Pozisyonu + Kısa Satım Opsiyonu Pozisyonu + Uzun Vadeli İşlem Pozisyonu veya Kısa Alım Opsiyonu Pozisyonu + Uzun Satım Opsiyonu Pozisyonu + Kısa Vadeli İşlem Pozisyonu) birlikte değerlendirilir ve yüksek olan miktar pozisyon limiti kontrolünde dikkate alınır.

Sözleşme bazındaki limitler aşağıdaki şekilde uygulanır.

Sözleşme	Sicil bazında pozisyon limiti	Sicil bazında limitin aşılması halinde uygulanacak üst limit
Pay vadeli işlem ve opsiyon	Her dayanak varlık için MKK tarafından açıklanan fiili dolaşımdaki pay miktarının % 5'ine denk gelen dayanak varlık sayısıdır.	-
Altın vadeli işlem ve opsiyon	5.000.000 adet	İlgili dayanak varlığa bağlı sözleşmelerdeki toplam açık pozisyonun %20'si
Diğer vadeli işlem ve opsiyon	Aynı varlığa dayalı sözleşmelerdeki aynı yönlü pozisyonlar bazında 50.000 sözleşmedir. Aynı dayanak varlığa bağlı ancak sözleşme büyüklükleri farklı olan nakdi uzlaşmalı sözleşmelerde, sicil bazında pozisyon limitlerine ilişkin azami dayanak varlık sayısı standart sözleşmelerin denk geldiği dayanak varlık sayısı üzerinden (50.000 sözleşme x sözleşme büyüklüğü) üst limiti olarak takip edilir	İlgili dayanak varlığa bağlı sözleşmelerdeki toplam açık pozisyonun %20'si

Müşterek hesapların almış olduğu pozisyon sayıları, hesabın bağlı olduğu ortak sayısına bölünmeden hesaplanır.

Sicil bazında pozisyon limitleri, Piyasa'da yaşanan gelişmeler ve Borsa'nın görüşü alınarak Genel Müdür tarafından 5 katına kadar arttırılabilir.

b) Piyasa Bazında Pozisyon Limiti

Piyasa bazında pozisyon limiti, aynı dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmeler için piyasadaki açık pozisyon toplamının karşılık gelebileceği azami dayanak varlık sayısıdır.

Pay vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde piyasa bazında pozisyon limiti, her dayanak varlık için MKK tarafından açıklanan fiili dolaşımdaki pay miktarının %100'üne denk gelecek dayanak varlık sayısıdır. Piyasa bazında pozisyon limitleri aylık olarak güncellenir. Ancak ilgili dayanak varlıkta özsermaye halleri olması durumunda, günlük olarak bildirilen fiili dolaşımdaki pay miktarına göre güncelleme yapılır.

Fiziki teslimata konu olmayan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde piyasa bazında pozisyon limiti uygulanmaz.

Piyasa bazında pozisyon limitleri, Piyasa'da yaşanan gelişmeler ve Borsanın görüşü dikkate alınarak Takasbank tarafından yeniden belirlenebilir.

c) Üye Bazında Pozisyon Limiti

Üye bazında pozisyon limiti aynı dayanak varlığına bağlı tüm sözleşmeler için bir üyeye bağlı tüm hesaplarda alınabilecek aynı yönlü pozisyonların karşılık gelebileceği azami dayanak varlık sayısıdır.

Üye bazında aynı dayanak varlığına bağlı tüm sözleşmeler için pozisyon limitleri, Piyasa'da yaşanan gelişmeler ve Borsanın görüşü dikkate alınarak Takasbank tarafından belirlenir.

d) Pozisyon Limit Aşırımları

Bir dayanak varlıkta pozisyon limitlerinin piyasa bazında aşılması durumunda tüm hesaplar, sicil bazında aşılması durumunda ise ilgili sicile bağlı hesaplar sadece pozisyon azaltıcı işlem yapabilir. Pozisyon limitleri aşım kontrolleri gün sonlarında yapılır. Ancak Piyasada olağanüstü durumların varlığı halinde Takasbank tarafından gün içinde de pozisyon limitleri kontrol edilebilir. Pozisyon azaltıcı işlem zorunluluğu, pozisyon limit aşırımlarının Takasbank tarafından Üyeye ve Borsaya bildirimini müteakip, gün sonlarında yapılan kontroller için ertesi iş günü, gün içinde yapılan kontroller için ise bildirimin hemen sonrasında geçerli olur.

Pozisyon limitlerinin aşılması durumunda gerçekleştirilecek pozisyon azaltıcı işlemlerde, ilgili Üye, limiti aşan pozisyonlarını kapatması konusunda müşterisine bildirimde bulunur. İlgili Üyeye sözkonusu limit aşırımları bir sonraki işlem günü veya gün içinde yapılan bildirimlere ilişkin olarak bildirimin yapıldığı andan itibaren 1 saat içinde kapatılmadığı takdirde, Borsa, Takasbank tarafından kendisine yapılan bildirim çerçevesinde söz konusu pozisyonları re'sen kapatır. Açık pozisyonun Borsada re'sen kapatılması nedeniyle doğabilecek her türlü sorumluluk bu fıkarda yer alan yükümlülüğünü yerine getirmeyen Üyeye aittir.

5.8. Risk Limitleri

Takasbank, Üyelere mali yeterlilikleri nispetinde risk limitleri tanımlar. Risk limitleri Üyelerin taşıdıkları pozisyonlar ile bağlantılı bulunması gereken teminat tutarları üzerinden belirlenir

Her bir Üye için tanınmış olan risk limiti o Üyeye mahsustur ve Takasbank tarafından ilgili Üyeye bildirilir.

Üyenin kendisi ve müşterileri için almış olduğu tüm pozisyonlardan kaynaklı toplam bulunması gereken teminatının risk limitini aşıp aşmadığı günde en az iki kez olmak üzere kontrol edilir.

Üyenin risk limitini aşması durumunda aşan kısım kademeli olarak bu maddenin 6 ncı fıkrasında belirlenmiş katsayılar ile çarpılır ve elde edilen toplam tutar, Üyenin portföy hesabında bulunması gereken teminat yükümlülüğüne ilave edilir. Yapılan teminat

yükümlülüğü eklemesi ile portföy hesabı teminat tutarı sürdürme seviyesinin altına düşen Üyeye elektronik ortamda teminat tamamlama çağrısı yapılır. İlave işlem teminatı yükümlülüğünü, teminat tamamlama çağrısını takip eden 1 saat içerisinde yerine getirmeyen Üyenin tüm hesapları 'riskli' duruma getirilir.

Limitlerin %300'ü aşması durumunda ise teminat bakiyelerinin yeterli olup olmadığına bakılmaksızın Üyenin tüm hesapları 'riskli' duruma getirilir. Riskli duruma getirilen hesapların mevcut tüm pasif emirleri Borsa işlem sisteminde otomatik olarak iptal edilir. Hesaplar, teminat yatırarak ve/veya risk oranını ya da bulunması gereken teminat değerini arttırmayan işlem yaparak riskli durumdan çıkabilir. Riskli hesaplardan teminat çekilemez.

Bir Üyeye ait tüm hesaplardaki bulunması gereken teminatların toplamının Üyenin risk limitine oranı ve ilgili oranlara denk gelen katsayılar aşağıda verilmiştir. Her bir aralığa denk gelen tutarlar münhasıran o aralık için belirlenmiş katsayılar ile çarpılarak limit aşımı sonucu talep edilecek ilave teminat tutarı toplamına ulaşılır.

Başlangıç Teminatı / Risk Limiti	Katsayı
%100 - %130	0,2
%131 - %150	0,3
%151 - %300	1,0

Bu kitabın tüm yayın hakları Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş'ye aittir. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş'nin izni olmadan hiç bir amaçla çoğaltılamaz, kopya edilemez, dijital ortama (bilgisayar, CD, disket vb) aktarılamaz.

Ekim 2014